

ખસલ મ્હોટી
ગજરામારુ
નીવાર્તા.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્તા.

હરગોવિન્દાસ હરજીવનદાસ બુકસેલર

૭૦૬૫, પાનદેર નાકા-અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૪ જી

પ્રત ૩૦૦૦

અમદાવાદ-શાહાપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં **હરીભાઈ**
‘દલપતરામે’ પોતાના “અન્ધોદય” પ્રેસમાં છાપી.

મંચત ૧૯૮૦.

સને ૧૯૨૪.

ક્રીમત ૩ ૦-૮-૦

ગુજરાત વિધાપીઠ
૨૪ ઈલાકા
ગ્રામીણ કૌશલકેન્દ્ર ૮૧૬

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૫૦૨ વર્ગિક

पुस्तकानुं नाम २१७२।१।३-नी प।गि

विषय :- ३.५.८

ગજરામારૂની વાર્તા.

શ્રી ગણેશાયનમઃ શ્રી શારદાય નમઃ શ્રી ગોપીજન વલ્લભાય નમઃ
અથ શ્રી ગજરામારૂની વારતા લખી છે.

દુહા:—પ્રથમ નમું પ્રોતે કરીયે, ગરૂવા ગણુપતને લાગુ પાયરે;
ગરૂવાં બુદ્ધિ અનુપમ આપજેરે, મારી જીભલડી જશ ગાયરે મારીં
માતા છે જેની પારવતીયે, જેના પીતા છે શંકર દેવરે; જેનાં શુદ્ધિ
બુદ્ધિ દેજે મુજને ધણી, સદા કરૂ તમારી સેવરે, મદાં ૨ અંગે
ગીંદુર છે અતિ ગોપતુ રૂડા મોટીકનો છે આદારરે; રૂડાં સદુ દેવ
તમારી સેવા કરે; કરૂણાળુ વિદ્ય દરનારે કરૂણાળુ સાગી દેવી માતા
સરસ્વતીરે, તમને ચરણે નમ.વું શીશ્વરે; તમનેં મારી જીહ્વાયે જશ
દયો ધણો; રંક જાણી ન કરશો રીસરે, રંક ૪ કળીયુગમાં કાલીકાય-
નેરે, માતા પ્રસન્ન થયાં સાક્ષાતરે; માતાં મુને વર દયો વરદાઈની
ગજરામારૂની રચું વાતરે, ગજરાં ૫ મુગખને નેં કરી કર્યા રે, જીભે
આપી અવિચળ વાગુરે. જીભેં રૂડા ગ્રંથ રચ્યા અવની વિષે, તુજ
કૃપાએ થયા જાણુરે, તુજં ૬ હે પ્રભુજી તમને નમુંરે, નીશ્વદીન
ધરીને ધ્યાનરે, નીશં ખગે આશ્રય છે હારે તણો નીજ સેવકનું રાખો
માનરે, નીજં ૭ જે સેવક છે તમ તણારે, તેની પુરે છે મનની
આશરે, તેનીં માટે કરગશી વિનંતી કરૂં, સદા જાજ ચરણેનો દાસરે.
સદાં ૮ કવિજન ગણુપતિ સરસ્વતિ અને જશ્વરની સ્તુતિ કર્યા પછી
વાર્તાનો આરંભ કરે છે. ”

ઉત્તરદીશાએ માંડવગઢ કસીને એક શહેર છે. તે શહેરમાં રાજા

સોળાજ નામે પોતાનું રાજ્ય ચલાવતો હતો. તે રાજ્યને સાત રાણીઓ હતી, તેમાં છ રાણીઓ માનીતી હતી; અને સાતમી સહુ દાસ્યવંતી તે આજીઆનીતી હતી, માટે છ ઉપર રાજ્યની અધીક પ્રીતી હતી ને સાતમી ઉપર કાંઈજ પ્રીતિ ન હતી. એક દિવસે, એવો યોગ બન્યો કે માંડવગઢથી એક કોશ દુર, નદીપર એક ગામ હતું તેમાં ધણી ખરા મરીખ લોકોની વસ્તી હતી, તે ગામમાં એક ચંડાલણી (ઓળગાણી) રહેતી હતી; તે સાવરણી તથા સુધીયાં વિગેરે લઇને મહોટા પરાઈએ ઉડીને માંડવગઢમાં વેચવા આવી. તે રાજ્યના દરબાર આગળથી નીકળી તેવામાં જસાળ મહારાજ હાથમાં લોટો લઇ આડે ફરવા વાડામાં (સંડાસ) જતો હતો, તેને ચંડાલણીએ જોતાં મનમાં વિચાર કર્યો કે રાજ્યને સાત રાણીઓ છે તો પણ કાંઈને પેટ સંતાન નથી તેથી એ વાંઝીયાનું મુખ જોઈશ તો મારાં સાવરણી તથા સુધીયાં ખપશે નહિ ને વળી ધરમાં પણ કજીઓ કંકાસ થશે ને આખો દહાડો ઉઘાસીમાં જશે. માટે પોતાના હાથમાંથી સાવરણી પોતાના મોં આડી ધરી કે જેણે કરી વાંઝીયા રાજ્યનું મુખ જોવામાં ન આવે. એવી રીતે જે ચરિત્ર કર્યું તે સરવે રાજ્યએ જોયું ને તરત પોતાના મનમાં ચેતો ગયો; ને વિચાર કરવા લાગ્યો કે નીચમાં નીચ જે ચાંડાલણી તેણે પણ માફ મુખ જોયું નહી, તેનું કારણ શું હશે એનું સમજીને અતીશે દોષ કરીને ઓળગાણીને પોતાની પાસે બોલાવીને પુછે છે

હોહાહા—સત્ય કહે ચાંડાલણી, સાંમી માર્જની કેમ ધરી નારરે; સામી. તે તો કહેને મુજને વારતા, નહીં તો દંડ દહી નીરધારરે; નહીં તો ૧ સાચું ન બોલે તો જાણજે, તુને સુણી દેહિ આદીશરે, હુને ૦ માફ મુખ ન જોયું તેં માનની, માટે છેલ્લું તારું શીરરે, શ્વાટે ૦ ૨

રાજ્ય કહે છે હે ચાંડાલણી તેં પ્રાતઃકાળમાં માફ મોં જોઇને આડી સાવરણી કેમ ધરી અને પુંડ ફેરવીને હબી રહી એવો શા

દોષ મારામાં છે જે તેં નીચ જાતે પણ મારું મોં ન જોયું માટે જે તારા મનમાં હોય તે કહે, જે સાચું નહીં બોલે તો સહુ લોક દેખતાં તને શુભાંએ ચઢાવીશ સાચુ બોલીશ તો તારો શુભો મારૂં કરીને છોડી દઈશ. ને વળી તારી ખરદાશ કરીશ. એવી રીતે રાજાનાં નીરભય વચન સાંભળીને જોગલાણી રાજાને કહે છે મહારાજ સાંભળજો.

કુહોડા:—મેલામાં મેલો જુઓ મીઠારં કાંઈ તેથી મેલા લોકારે કાંઈ. એથી મેલોરો રાજા વંઝીઓ, ને તો મુવે ન પામે મોક્ષરે, તેતો ૦ ૩

હે રાજાજી મેલામાં મેલા આટલા માણસ છે એક તો જે હૈયા મેલો મીઠો માણસ હોય તે અધાર પાપ કરે, તે મુખે થોડું બોલે અને ગરીબ જોવો દેખાઈ જાણે ખમલો સરોવર કાંઈ ધ્યાન ધરીને બેઠો, પણ લાગ આવેથી પાણીમાંના મચ્છને તુરત ઉંચકી લે છે તેમજ થોડા બોલો કપટી માણસ હોય માટે તેના પુણ્યનું સવારમાં મોં જોતું નહીં અને બીજો જે જાન લોભીએ માણસ હોય તે પણ લોકને વશ સફાઈ રહીને ઘણાં નીચ કર્મો કરે છે. માટે તેનું પણ સવારમાં મોં જોતું નહીં હે રાજા એ બે મેલા કરતાં પણ જેને કાંઈજ સુંતાન (પુત્ર અથવા પુત્રી) નથી એવો જે વાંઝીઓ તે જો મોટો રાજા હોય તો પણ તેનું મોં જોતું વ્યાજખી નથી દુર દેશાવર જતાં અથવા દરેક શુભ કામે જતાં તેના શુકન બીલકુલ લેતા નહીં. માટે હે વિવેકી રાજા જે સાચે સાચાં વિચાર હોતો તે મેં આપને કહી રીધો આપને સાત સાત રાજી છે, તે છતાં કાંઈ સંતાન નથી માટે મેં આઠી માર્ગની (સાવરણી) ધરી તેની અપેક્ષા કરવી, અથવા મને તે દંડ દેવો તે આપની મરજી ઉપર આધાર છે. એવી રીતનાં આજ-ગાણીનાં વચન સાંભળીને રાજાની બધી રીસ ઉતરી મધ અને આકરને કહ્યું કે આ જોગલાણીને કમોદના ચોખા બે મણુ આપો હે

સાંભળીને ચાકરે તરત ચોખ્ખાની ગાંસડી બાંધી આપી તે લાંબને પોતાના મનમાં ખુબ ખુશી થતી પોતાને ગામ જવા નીકળી તે રસ્તે ચાલતાં મનમાં વીચાર કરે છે કે આ બે મણુ ચોખ્ખા મારે ધણુ દહાડા ચાલશે અને ત્યાં સુધી સાવરણી સુધીયાં વેચવા જવાની મહેનત ઓછી કરવી પડશે. ને વળી મારે ધણુ ખુશી થશે, એમ વિચાર કરતી પોતાના ઘેર આવી ને માથા ઉપરથી ચોખ્ખાની ગાંસડી હેડી ઉતારી તે જોઇ તેના ધણુએ પુછ્યું કે ગાંસડી તું ક્યાંથી લાવી ? સ્ત્રી કહે છે કે તેનું તમારે શું કામ છે તે સાંભળીને તેના ધણુ કહે છે કે હે સ્ત્રી તું મારી પાસે સાચુ બોલ નહીં તો તને ઘરમાંથી કહાડી મુકીશ. ત્યારે ઓળગાણીએ કહ્યું રાજ જસાળમે આપી છે તે સાંભળતાં તેના ધણુ કહે છે હે સ્ત્રી એ રાજ તો વાંઝીઓ છે તેથી એનું અન્ન આપણુથી ન ખવાય અરે જેનું સવારમાં મુખ ન જોવાય તેનું અન્ન તે જમ ખવાય ઓળગાણી કહે છે કે આખુ શહેર એનું અન્ન ખાય છે, તો આપણને ખાતાં શી હરકત છે ? આપણે બધા લોક કરતાં મોટાં કે રાજનું અન્ન ન ખવાય ? તે સાંભળીને ઓળગાણી કહે છે કે જે શાસ્ત્ર નથી સમજતો તેજ રાજનું હરામનું ખાય છે પણ સમજી તો હલાલથી રાજની ચાકરી કરીને તેના જે પગાર આવે તેજ ખાય છે. કર્શી વાતનો સંબંધ નહીં છતાં રાજ મદત આપે છે તો પણ સમજી માણસ લેતાં નથી.

હે સ્ત્રી ! હું તને જે કહું છું તે તારા માનવામાં સાચું ના આવતું હોય તો પરીક્ષા જોવાને સારું આપણા ઘરમાં કાદરા છે તેને ભરડીને તેમાંથી કાદરી કાઢીને તેના બેગા ગજના ચોખ્ખા બેળીને ચકલાને નાખ, તે જો ચકલાં કાદરીની સાથે ચોખ્ખા ખાઇ જાય તો પછી આપણે ખાઇશું. એ પ્રમાણે ઓળગાણીનાં વચન સાંભળીને ઓળગાણીએ કાદરીના બેગા ચોખ્ખા બેળીને નાખ્યા; ચકલાંએ તેમાંથી કાદરી

કાઠરી વીણી ખાધી અને ચોખા અનામત પડ્યા રહેવા દીધા. એ રીતનો પ્રત્યક્ષ દાખલો જોઈને ઝોળગાણી ચોખાની ગાંસડી માથે લઈને પાછી રાજના દરબારમાં આવીને કહ્યું કે મહારાજ આ તમારા ચોખા પાછા દ્યો. કેમકે તમારું અન્ન પંખી સરખાંએ પણ ખાતાં નથી, તો પછી અમારાથી કેમ ખરાય ? એમ કહી ચોખાની ગાંસડી પાછી મુકીને પોતાને ઘેર ચાલી ગઈ. એટલે પાછળથી રાજના મનમાં અસંત ખેદ ઉત્પન્ન થયો ને પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે નીચમાં નીચ જે ચંડાળ તેણે પણ મારું અન્ન ખાધું નહીં, એવું વાંઝીયામેણું છતાં હું રાજ્ય સુખ જોગવું છું તે કશા કામનું નથી, કેમકે ઝોળગાણીએ આવી રીતે કહ્યું ત્યારે મારા શહેરની રખત મારી પછવાડે મનમાં આવે તેમ નીંદા કરતી હશે. એમ ધારીને પોતાની છ માનીતી રાણીઓ હતી તેને પાસે બોલાવીને કહ્યું કે મારે સાત રાણીઓ છતાં માથે વાંઝીયામેણું રહ્યું ને તે મ્હેલાને લીધે કોઈ મારું મ્હોં જોતું નથી અને શુકન પણ લેતું નથી, માટે હવે હું આ શહેરમાં એક ક્ષણુવાર રહેનાર નથી. રાજપાટ સહુ છોડી દઈને અઘોર વનમાં જઈ મહાદેવનું ધ્યાન ધરીને ઉત્ર તપ કરીશ; તેણે કરીને મહાદેવ પ્રસન્ન થઈ મને પુત્ર દ્વળ આપશે ને મનનો મનોરથ પુર્ણ કરશે તો પાછો આવીશ ને જો તેમ ન થયું તો પછી આવરદા પુરી થતાં લગી વનમાંજ રહીશ. એવી રીતનાં રાજનાં વચન સાંભળીને માનીતી છએ રાણીઓ રાજની સામે હાથ જોડીને કહે છે કે મહારાજ ! આપ ઘેર ખેડાં ધન્યરની ભક્તી કરો. એટલે તમારો મનોરથ પુર્ણ થશે. હે સ્વામીનાથ ! આપ અમારો ત્યાગ કરી સીધાએ છો તેથી અમો શી રીતે દીવસ ગુજરીશું ? આપના વગર અમને એક ક્ષણુવાર સુખ ઉપજનાર નથી માટે અમારો શુકન માન્ય કરી રહો તો બહુ સાઈ. એવું સાંભળીને રાજ કહે છે કે હે

ઝીયો તમે હજાર વાત કરશો તો પણ હું તમારું કાંઈ માનનાર નથી. માટે હવે તો તપ કરવા જઈશ. એમ કહીને પોતાનો દુલસંગ નામે પ્રધાન હતો, તેને રાજ રૂડી રીતે ચલાવવાની બલામણુ કરી કહ્યું કે હે પ્રધાન ! તું મારો જીનો અને સમજી પ્રધાન છે તેથી આપણી રમયતની ઉપર રહેમ નજર રાખીને નિતિથી રાજ ચલાવજો એમ કહીને પોતે કાળો પોશાક પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસીને નગરના સરવે લોકોને જતી વખત સીખામણુ દઇને કહે છે મારા નગરવાસી લોકો હું વાંઝીયા મહેલું ટાળવાને વનમાં જઈ છું. અને તમારી ઉપર દયા રાખવા વીશે મેં મારા પ્રધાનને બલામણુ કરી છે, તે તમારી ઉપર રાજ્ય ચલાવશે ને હું તપ કરવા જઈ છું, મહાદેવ પ્રસન્ન થશે ને પુત્ર ફળ આપશે તો ફરી પાછો આવીશ. નહીતર વનમાંજ રહીશ માટે મારો કાંઈપણુ અપરાધ હોય તે ક્ષમા કરજો. એવી રીતનાં રાજનાં પ્રીતિ ભરેલાં વચન સાંભળીને સરવે રમયત રાણીઓ તથા દાસીઓ વગેરે રૂદન કરે છે.

દુહોઃ—રાણીઓ રૂવે રંગ મહેલમાં; કાંઈ દાસી રૂવે દરબારે
કાંઈ રમયત રૂવે સારા શહેરનીરે; કાંઈ વરતાયો હાહાકારે, કાંઈ
જ હાટે રૂવેરે હાટ વાણીયારે, તે તો પાડી બેઠા હડતાલરે; તે તો
પ્રાણી માત્ર રહેરે બિદાસમાં, કાંઈ વૃક્ષે નમાવી છે ડાળરે; કાંઈ પ
ઘણે બોડેને કાળે લુગડેરે, કાંઈ રાજ જાણે વનવાસરે, કાંઈ વાંઝીયા
સેલું ભ્રમણરે છોડી આત્મા નગરની આશરે છોડી.

એ રીતે રાજને વનવાસ જતી વખત રંગ મહેલમાં રાણીઓ અપાર રૂદન કરે છે ને દાસીઓ તથા સરવે ચાકરો દરબારમાં રૂવે છે, અને બગીચામાં વેપારીઓએ રડીને દુકાનો બંધ કરી હડતાલ પાડી તે બોધ નગરવાસી સરવે શોકાતુર થયા એવી રીતનો શોક પણ પક્ષી-જોના બપુયામાં આવ્યો એટલે તેઓ પણ પોતાપોતાનો ખોરાક ખાવો

ઝુકી દબને કુરવા લાગ્યાં, તે જોઈ કુમળાં ઝાડ તથા પુલનાં ઝાડ
 કરમાયા લાગ્યાં અને મ્હોટાં ઝાડોનાં પાન ખરી પડ્યાં એવો બન્યો
 જોઈ રાજાએ વીચાર કર્યો કે મારી ઉપર સરવેનો પ્રેમ કેવો છે તેની
 પરીક્ષા કરવાનો આ ખરો સમય છે ને એવી રીતની પ્રીતિ સહીત
 જવું તે સાઈ છે, એવો વિચાર કરી વળાવા આવેલા સરવે લોકોને
 કહે છે કે મારાં વહાલાંઓ તમારો સરવેનો અપ્પર પ્રેમ મારી ઉપર
 છે પણ મારે મેણું ટાળવા મયા વગર છુટકો નથી તેથી તમે સરવે
 પાછાં વળો અને બહુ વીલંબ થાય છે માટે આજા આપો એવાં રાજાનાં
 વચન સાંભળી પ્રજાએ આજા આપી કહ્યું કે ઇશ્વર આપના સરવે
 મનોરથ પુર્ણ કરો ને કુશળ કલ્યાણથી પાછા પધારી આપવું રાજ્ય
 કરો, એ અમારો સર્વનો આશીરવાદ છે રાજા કહે તથાસ્તુ ! એટલું
 કહીને પોતાને ઘોડા જોરથી હાંકીને પંથે પડ્યો એટલે રક્ષિત સરવે
 પાછી વળી પોતાને ઘેર આવી અને રાજા ધણો દુર નીકળી ગયો
 જેમ જેમ આગળ જાય છે તેમ તેમ નાના પ્રકારનાં ફળોનાં ઝાડ
 આવે છે ને તે મધ્યે સુવાસીક પુષ્પોનાં ઝાડ ઝુકી રૂંદ્યાં છે, એની
 શોભા જોઈ એક સુંદર વૃક્ષ નીચે આરામ લેવાને ઘોડા ઉપરથી હેડબ
 ઉતર્યો ને એક સેતરંજ પાથરીને તે ઉપર સારી પેઠે આરામ લેઈ
 ઉડ્યા પછી આવો પાછો ફરી જીવે છે તો એક સુંદર દેવાનય જોઈ
 એટલે તેની પાસે ગયો ને જીવે છે તો તે દેવળમાં એક મહાદેવનું
 લીંગ હતું તેના ગોખમાં પાર્વતી અને ગણપતિનાં દર્શન થયાં તેથી
 રાજા બહુ પ્રસન્ન થયો અને પોતાના મનમાં નિશ્ચય કર્યો કે જોનું
 ખ્યાન ધરી તપ કરવાને ધાર્યું હતું તે આપોઆપ આ સ્થાનકે ખીરાજો
 છે, વળી પુષ્પો બીલી વજેરે સર્વ છે, ઘોડાને ચરવાનું પણ પુષ્કળ
 હાસ પાછી છે માટે આજ સ્થાનકે તપ કરવું એ બહુ ઉત્તમ છે,
 એમ ધારી દેવળ પાસે એક સુંદર અને મંજવર આંખાનું ઝાડ હતું.

તેના નીચે આસન કર્યું પછી તે જ દિવસે નહીં ઘોષને પુષ્પ બીલી
લાવી મહાદેવની પુજા કરીને ફળ આહાર કરી એક ચીત્ત રાખી ઉઝ
તપ કરવા લાગ્યો એમ કરતાં બાર વરસ પુરાં થવા આવ્યાં તો પણ
મહાદેવજીએ એક દિવસ કશી રીતનો પરચો દેખાડ્યો નહીં ને દર્શન
પણ દીધાં નહીં તોપણ રાજા પોતાનું ધ્યાન ચુકતો નથી. એવામાં એક
દીવસને સમયે બે શીકારીયો શીકાર કરવાને અરણ્યમાં નીકળી પડ્યા
છે, તે શીકાર કરીને શીકારની ઝાળીઓ ખભે ભેરવી ચાલ્યા આવે
છે તેઓએ વેગળેથી ઝાડ તળે રાજાને અને ઘોડાને બેઠેને દીઠા એટલે
વીચાર કરે છે કે આપણે પેલા ઝાડ તળે જઈ જે માણસ દેખાય છે
તેને મારી નાંખીને પાસે ઘોડા છે તે લઈ જઈએ એમ ધારીને શીકારી
રાજા તરફ ચાલ્યા આવે છે તેને રાજાએ દુરથી દીઠા એટલે પોતાના
મનમાં વીચાર કરે છે કે પેલા બે જણા કથીઆરખંધ આવે છે તે
ભૂંટારા જેવા દેખાય છે તેઓ ઘોડા લઈ જવાની લાલચે મને મારી
નાખશે, પરંતુ હું મરવાથી જરાએ બીહીતો નથી કેમકે હું પોતાનું
રાજસુખ છોડી આ વનમાં તપ કરવા આવ્યો છું તે બાર વરસ
થયાં તોપણ શિવજી પ્રસન્ન થયા નહીં માટે જો એ લુટારા મને મારશે;
તો તેને હાથે મરણ પામીશ એટલે મારે માથે વાંઝીયામેણું છે તે
દુઃખનો અંત આવશે કેમકે જે માણસ પોતાના દરેક દુઃખને લીધે
આપઘાત કરી જીવ કહાડે છે તો તેનો ઇશ્વર પાસે ન્યાય થી વખને
પોતાને જવાબદાર થઈને તે પાપનું માફું ફળ ભોગવા નરકે જવું
પડે છે. એટલુંજ નહીં પણ સાત અવતાર એના આપઘાત કરવાના
ભોગવવા પડે છે માટે દુષ્ટીયારા કોઈને પણ જે માણસ મારે છે તેને
ઇશ્વરને ત્યાં જવાબદાર થવું પડે છે, માટે હાલમાં મારી તપશ્ચર્યા પુરી
થઈ છે ને મારું ચીત શિવની ભક્તિમાં લીન થયેલું છે તેથી મહા-
દેવ મારી સહ્યતી કરશે ને આ મોહરૂપી સંસારમાંથી છુટીશ, એવો

નીશ્વય ક્યોં એટલામાં પેલા ઉભા રહ્યા તેમને જોઈ રાજા કહે છે,
 હે ભાઈઓ તમે એકદમ ઉતાવળથી ચડીને મારી ઉપર આવ્યા ને
 હવે તમે શા વિચારમાં પડ્યા જે થંભીને ઉભા રહ્યા માટે તમોએ
 જે તમારા મનમાં મનોરથ ધારેલો હોય તે ઝટ પાર પાડો એટલે
 આ દુઃખરૂપી દુનીયામાંથી છુટીશ ને વળી તમારો બહુ ઉપકાર માનીશ
 માટે હે સાહસીક કામ કરનાર શીકારીઓ હવે તમે ઝટ કરો એવાં
 રાજાના વચન સાંભળીને શીકારીયો આશ્ચર્ય પામી પોતાના મનમાં
 વીચાર કરે છે કે આ કોઈ મોટો પ્રતાપવંત ચતુર પુરૂષ છે કે એક
 ગાઉ ઉપરથી જે મનમાં ધારણા કરી હતી તે એના જાણવામાં આવી
 માટે એવા જ્ઞાનીના ઉપર હાથ ઉચકેલા તે ઠીક નહીં એમ વીચારીને
 તે બેઠે શીકારીયો રાજા સામે હાથ જોડીને કહે છે કે હે મહારાજ
 આપ કોઈ મોટા દેવાંશી રાજા છો. મહા તેજસ્વી દેખાઓ છો, પણ
 શા કારણ માટે આ જંગલમાં આસનવાળી બેઠા છો, તેનું ખરું કારણ
 હોય તે અમોને કહો કેમ કે અમોએ આપની ઉપર ધાતકી બુદ્ધિ
 કરી હતી તેની ક્ષમા માગીએ છીએ. એવું શીકારીઓનું બોલવું
 સાંભળીને રાજા કહે છે કે હે ભાઈઓ, હું માંડવગઢનો રાજા છું
 સર્વે વાતે સુખી હતો; પણ મારે કાંઈ સંતાન નથી તેથી માથે વાંઝીયા
 મેણું છે તે ટાળવાને આ વનમાં આવીને બાર વરસથી શીવજીનું
 ધ્યાન ધરી તપ કરું છું, એવાં રાજાનાં વચન સાંભળીને બેઠે શીકારીયો
 માંહોમાંહે કહે છે કે આપણે બેઠે જણ આ રાજાના જેવાજ વાંઝીયા
 છીએ માટે આપણે પણ એની જેડે બેસીને મહાદેવની પુજા કરી તપ
 કરીશું તેથી પ્રસન્ન થઈ આપણને પણ પુત્રદળ આપશે એમ નિશ્ચય
 કરી પોતાની ઝોળીઓ ઝાડની ડાળે બળારીને રાજા પાસે આસન
 વાળી બેઠે જણ્યા બેઠા; ને શીવનું ધ્યાન ધરવા લાગ્યા એમ કરતાં બે
 ત્રણ દિવસ થયા શીકારીયોને બહુ લુપ્ત લાગી તેથી તેઓ આમુજ

વ્યાકુળ થયા લાગ્યા કે આપણે ક્ષુધાએ કરી બહુ પીઠા પામીએ છીએ
 ને આ વનમાં તો કંઈ ખાવાનું મળનાર નથી માટે આપણે ઝાળીમાં
 જે શીકાર લાગ્યા છીએ તેને સમારી શીજવીને ખાઈએ એટલે
 આપણી ક્ષુધા શાંત થશે. એમ કહી તેઓએ ઝાળીમાંથી શીકાર
 કઢાડ્યો અને મહાદેવની જળાધારી ઉપર મુકી છરીએ કરી કાપવા
 માંડ્યો એટલે તેમાંથી રૂધીર નીકળીને શીવજીની જળાધારીની માંહે
 પડવા લાગ્યું ને છાંટાઓ ઉડ્યા તેથી શીવહોંગને પણ રૂધીર લાગ્યું
 આવી રીતે શીકારીઓને ધોર કર્મ કરતા જોઈએ મહાદેવ અતિશય
 આકુળ વ્યાકુળ થયા એટલે વિચાર્યું કે આ દુષ્ટ મહા પાપીએ
 અવિચારી છે તેને સમજાવીને ઝટ વિદાય કરું તો ઠીક નહિ તો એ
 મુખાંઓ અહીંથી જશે નહીં ને મને બ્રહ્મ કરી મુકશે એમ ધારી
 તરત જોગીતું રૂપ લઇને શીકારીઓની સામા આવી ઉભા રહીને
 કહ્યું કે અરે મુખાં તમે આ મહાદેવને બ્રહ્મ કરો છો અને તમે શા
 કારણ માટે અહીં આવ્યા છો, તે કહો; ત્યારે શીકારીઓ કહે છે કે
 અમારે જે જણને કાંઈ સંતાન નથી તેથી વાંઝીયા મેણું છે. માટે
 આ મહાદેવ પાસે પુત્ર લેવા આવ્યા છીએ તે પ્રસન્ન થઈ પુત્ર
 આપશે એટલે તરત અમારે રસ્તે પડીયું ત્યાં સુધી જનાર નથી.
 એવું સાંભળીને જોગી (શીવજી) કહે છે અરે અવિચારી દુષ્ટ તમે
 પાપી છો માટે તમેને પુત્ર મળનાર નથી. એવું સાંભળીને શીકારીઓ
 કહે છે ગમે તેમ થાઓ પણ અમે પુત્ર લીધા વગર અત્રેથી ખસનાર
 નથી એવી રીતે સાંભળીને જોગીએ વિચાર કર્યો કે આ પાપીઓને
 ગમે તેમ સમજાવી અહીંથી કાઢવા જોઈએ. પછી જોગીએ પોતાની
 માથાએ કરી કેવળ સામેના આંખા ઉપર પાકી ફેરીઓ બનાવીને
 પેલા શીકારીઓને કહ્યું કે સામે આંખો દેખાય છે તે ઉપરથી જે
 ફેરીઓ લાગે તે કહેતાં લાગ્યા એટલે જોગીએ કહ્યું કે એ રૂપ લઇને

તમે જેહ તમારી સ્ત્રીઓને ખવરાવજો એવું સંભળી પથે પડ્યા, એટલે
 જોગી (શીવજી) અંતર ખ્યાન થઇ ગયા. તે ચમત્કાર જોઇને રાજા
 પોતાના મનને કહે છે કે હું બાર વરસથી એક ચિતે આ શિવજીનું
 ખ્યાન ધરી તપ કરું છું તે મને તો કાઠ દિવસ સ્વપ્ને પણ દરશન
 દીધાં નહીં ને આ દુષ્ટ પાપીએ મહાદેવને હેરાન કરી જાણ કર્યાં તેને
 ત્રણ દિવસમાં ફળ આપી વિદાય કર્યાં માટે હવે ક્યારે શીવજી પ્રસન્ન
 થઇ મને પુત્ર ફળ આપશે તે કાંઇ સમજી શકાતું નથી, તેમ મારાથી
 બીજો કશો અવિચાર થાય નહીં, શિકારીઓ તે મુરખ હતા માટે
 અયોગ્ય રીતીયે શીવજીને કંટાળા આપી વરદાન લઇ ગયા પણ હું
 જો કશી રીતે અયોગ્ય ચાલુ તો બાર વરસનું માંડે તપ સ્થળમાં ભંગ
 થાય તેમ ન કરતાં હવે તો શીવજીની મહા પુજા કરી ધુપ દીપ છત્યાદિ
 કરીને હરહર મહાદેવ કહી મારા મસ્તકની કમળ પુજા કરું તેથી
 મહાદેવને ગમશે તો પુત્રફળ આપશે નહીં તો કંઇલાસમાં વાસ આ-
 પશે તે ખેડે ફળ લાભકારક છે. એમ ધારીને અરણ્યામાંથી નાના
 પ્રકારનાં સુવાસીત પુષ્પો તથા બીલી પુષ્પજા લાવીને શીવજીની જળા-
 ધારી તથા શીવલીંગ જે શિકારીઓએ રૂચિરથી ખરડેલું હતું તેને
 ખુબ પાણી લાવીને સ્વચ્છ કરી ઘોઘ નાંખીને વીધીપુર્વક શીવજીની
 પુજા કરી, બીલી ચઢાવી ધુપ દીપ આરતી કરી છેલ્લી પુષ્પાંજળી
 અર્પણ કરીને પછી પોતાની તરવાર જમણા હાથમાં લઇ શીવજીની
 પ્રાર્થના કરી કહે છે હે શંભો ! મં આપની પાસે આવી બાર વરસ
 પુજા કરીને તપ કર્યું તોપણ મને આપનાં દર્શન થયાં નહિ માટે
 છેલ્લી વારની આ મારા મસ્તકની કમળ પુજા ઉદાર મનથી અર્પણ
 કરું છું તે અંગીકાર કરી આપને ગમે તે ફળ આપજો, એમ કહી
 ઝટ મળા ઉપર તરવારનો ઝટક મારવા જાય છે તેવામાં સાક્ષાત
 શીવજીએ અદ્ભુત જોયીનું સ્વરૂપ ધરીને સળનો હાથ ઝાલ્યો તે

કહ્યું કે હે રાજા તારી સેવા ભક્તિ જોઈ હું ઘણેજ પ્રસન્ન થયો છું એટલે પ્રણામ કરી રાજાએ કહ્યું કે બોળાનાથ મને આશ્ચર્ય લાગે છે કે દુષ્ટ શીકારીયોને તમે ત્રણ દિવસમાં પ્રસન્ન થઈ વર આપ્યો ને મેં બાર વરસ તપ કર્યું ને જ્યારે અતે કમળ પુષ્પ અર્પણ કરવા માંડી ત્યારે પ્રસન્ન થયા તેનું કારણ શું ? તે કહ્યો ત્યારે શીવજી કહે છે એ દુષ્ટ શીકારીયો મને સંતાપી ફળ લઈ ગયા છે તેથી તેમને પુત્ર તો થશે, પણ તે થઈને વહેલા નાશ પામશે, જે છાણમાં અનેક કીડાઓ ઉત્પન્ન થાય છે, પણ તેનો વહેલો નાશ થાય છે. માટે હે તપસ્વી રાજા, તને તારા તપ પ્રમાણે ફળ આપવું જોઈએ એમ કહીને રાજાને કહે છે કે તારે કેટલી રાણીઓ છે ? રાજા કહે છે સાત રાણીઓ છે ત્યારે મહાદેવે કહ્યું કે આ દેવળની સામે જે આંખો છે તેની ઉપરથી સાત કરીયો તોડી લાવ એવું કહેતાં રાજા ઉપર ચડ્યો ને સાત કરીયો તોડીને હેઠા ઉતરી શીવજી પાસે આવી ને કહે છે કે મહારાજ ! આ ફળને શું કરું ? શીવજી કહે છે કે, એ લઈને તું તારે ઘેર જ ને સાત રાણીઓને વહેંચી આપજો ને તેઓને ગર્ભ રહેશે ને પુત્ર થશે એ રીતનાં મહાદેવનાં વચન સાંભળી રાજા બહુ પ્રસન્ન થયો ને બે હાથ જોડી સ્તુતિ કરવા લાગ્યો.

દુહો:—જગદેશ્વર મહાદેવ તમને વીનવુંરે. હું તો લળી લળી લાગુ પાયરે હું તો વાંઝીયા મેણુંરે માફ લાગીયુંરે, મારી સદાય કરજો સહાયરે મારી વીધવા નમરી સધગ થઈરે. મને આપ્યો નવો અવતારરે મુને.

હે જગદીશ્વર મહારાજ તમને સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કરીને કહું છું કે મેં સાચા ભાવથી જેવી તમારી ભક્તિ કરી તેવા તમે મને પ્રસન્ન થઈને માફ વાંઝીયા મેણું લાગ્યું તેથી મારા નગરના લોકો જે મારા વિચોગથી વીધવાપણું ભોગવતા હતા તે હવે મને જોઈ

સધવાપણું પામશે કેમકે જ્યારે હું નગર છોડી વનવાસ નીકળ્યો ત્યારે નગરવાસી લોકોએ ખડુ દીલગીર થઇને મારી આજ્ઞા છોડી હતી કે રાજા ફરીથી આપણને ક્યાંથી મળશે ? પણ હે બોળાશંભુ ! હે વરદાયક દેવ તમે ખડુ ઉદાર છો કેમકે જો જો મનુષ્ય અને દેવ તપ કરે છે તે સર્વને તમેજ વરદાન આપી સંતુષ્ટ કરો છો, તેમ મારી ઉપર ખડુજ કૃપા કરી માટે વારંવાર તમને નમસ્કાર કરું છું હે દયાનીધી હવે મને આજ્ઞા આપો પ્રણામ કરું છું શીવજી કહે સુખેથી જ અને રાજસુખ ભોગવ એમ કહી મહાદેવ અંતરધ્યાન થયા એટલે રાજા પોતાનો થોડો તૈયાર કરીને તે ઉપર સ્વારી કરી લાંબી મજલો કરીને વહેલા નગર સમીપ આગ્યા, એટલે લોકોએ મનમાં ખડુ દરખ પામીને દોડતા આવી દરબારમાં કુલસંગ વજરને અને રાણીઓ દાસીઓ વગેરે સરવેને ખચર કહી તે સાંભળી સરવેના મનમાં ખડુજ આનંદ થયો અને વજર સરવે સેનાને નવા પોશાક પહેરાવી હાથી, થોડા, રથ પાદ્રખી નગારાં નીજ્ઞાન વીગેરે તૈયાર કરી અને ગાજતે વાજતે સામૈયું ઢાઢ રાજાને તેડવા ગયા ત્યાં જઈ રાજાને જરીનાં વસ્ત્રો તથા હીરા જડીત અજાંઝાર પહેરાવીને શણગારેલા થોડા ઉપર અરવાર થઈ નગરના વેપારીયો સહીત સાજન માજન સાથે ગાજતે વાજતે પુરમાં પધાર્યા તે સમયે નગરના લોકોએ સેના રૂપાનાં પુલ્કથી વધાવ્યા અને સ્ત્રીઓએ મેડી ઉપરથી પુષ્પ વૃષ્ટિ કરી જ્યારે દરબારમાં પધાર્યા ત્યારે પ્રધાને પુછ્યું કે જોશી મહારાજ આજનો દીવસ કેવા ચોખ્ખો છે તે દીપણમાં જોઈને કહો ત્યારે જોશીએ પાદડીમાંયાં દીપણું કહાડીને કહ્યું કે ‘ મકર કુંભ મીન મેષઃ વરખ મીથુન ને કરક એટલે આજે કરકનો ચંદ્રમા છે રાજાને સાતમે ત્રાંખાને પાયે ધણો લાભકાર છે, વળી અમરત સિદ્ધિયોગ છે તે અતિ ઉત્તમ છે માટે જો શુભ કામ કરવું હોય તે સુખે કરો

એવાં જોડીનાં વચન સાંભળીને પ્રધાને રાજગૌરને બોલાવી શ્રાવ્ય વિધી પ્રમાણે રાજમાલિકે કરી ફરીથી ગાદી ઉપર બેસાડ્યા તે દિવસે સરવંને પાનનાં બીડાં ગુલાબનાં પુષ્પના તોરા અને ગુલાબનું અતાર વગેરેથી માન આપી સજ્જનાં સાકરથી મેં મળ્યાં કરાવ્યાં અને જનમંદ્રને દાન આપી પ્રસન્ન કર્યા; એ રીતે ધામધુમ કર્માં પછી સરવે સભાસભેને ઘેર જવાની આજ્ઞા આપી ને રાજ કચેરી બરખાસ્ત કરી પોતાના ખાનગી ઝોરડામાં ગયા. એટલે એક દારી સદેશ લઈ આવી અને રાજને કહે છે કે મહારાજ આપની માનીતી રાણીઓ આપને મળવાને આતુર થઈ રહી જોઈ રહ્યાં છે તેમને રૂપા કરી દરશન આપવા આપ વહેલા પધારો; એવું સાંભળીને રાજ તે દાસી સાથે રાણીઓ પાસે પધાર્યા. એટલે સરવેએ ઉભા થઈ તેમને નમન કર્યું અને મખમલની ગાદી ઉપર બેસાડી ઘણા દિવસનું વૃત્તાંત યુગ્મ લાગ્યા. તે સાંભળી રાજ્યે પોતાની વીતક વાત કરીને મહાદેવ નાં આપેલાં સાત ફળ રાણીઓને આપ્યાં. ને કહ્યું કે સાતે રાણીઓ વંચી દ્યો. ને નાહી ઘોષ ઘોષ પવિત્રપણે ખાજે તેથી તમને પુત્ર થશે એ પ્રમાણે કહી રાજ પોતાના ઝોરડામાં પધાર્યા એટલે જ્યે રાણી દરેકને હાથ એક એક આવશે, ને સાતમી જે આણમાં નિતીના નામની તે તેને આપીશું તો એને પણ પુત્ર થશે તો પછી આપણું માન એતણું થાય માટે એના છ કંકડ બરાબર કરીને આપણેજ વહેંચી આપણે પછી આપણને કાણુ પુછનાર છે એમ કહી તે જ વખતે નાહવા બેસા વગર સાત કેરી છ જણીઓ ખાઈ મંદ્ર અને તેનાં છોતરાં ગોટલા બારીએથી રસ્તામાં ફેંકી દીધાં, ને તે પછી બોબન તૈયાર થયું એટલે ભાતભાતની રસોઇની સામગ્રી એક રૂપાના ચાબખાં પીરસી રાજને બોલાવી પ્રેમ સહીત જમાડી હાથ ધોયા પછી પામનાં બીડાં આપ્યાં તે ખાઈ રાજ પોતાના પદ્મ પર આરામ લેવા પધાર્યા

તે પછી માનીતીઓ જમી. એ રીતે તેઓ સુખમાં લીધે થયાં છે. પણ અણુમાનીતી (દામાવંતી) ની કાંઈએ અજર લીધી નહીં ત્યારે કહેવત છે કે જેનો બીજો કાંઈ બેલી નહીં તેનો પરમ દયાળુ ઇશ્વર બેલી છે. તે પોતે બાનાની પત રાખે છે. માટે દામાવંતીની ઉપર પોતાના પતીનો પ્રેમ નહોતો પણ તેને ઇશ્વરરૂપ મણુતી ને જે દિવસથી રાજા કનવાસ ગયા તે દિવસથી દામાવંતી પોતાના મહેલમાં રહી શીવજીની ભક્તિ કરી પોતાના પતિનું કલ્યાણ માગતી હતી. ને નિશ્ચિન કહેતી કે જોખનાથ તમે પ્રસન્ન થઈ મારા સ્વામીને વર આપશો તો મને પણ તમારા પ્રતાપથી સુખ મળશે, એવો મારો દ્રઢ નિશ્ચય છે એવી પરમ પવિત્ર દામાવંતી બહીવારથી પતીની તરફથી કાંઈ ફળ મળશે એવી આશા રાખી રાહ જોયા કરતી હતી તેને કાંઈ ન મળતાં પોતાની દાસીને બોલાવીને કહે છે કે હે દાસી રાજાજી વનમાં જઈ બાર વરસ તપ કરીને શીવ પાસેથી પુત્ર થવા માટે કાંઈ ફળ લાભ્યા હશે તે પોતાની માનીતી રાણીઓને આપ્યાં હશે. મારે સારું કાંઈ મોકલ્યું નથી તો તેમની ચરણ પહોંતું માનીતીઓની બારી નીચે જઈ જો કે ત્યાં કાંઈ ફળ છોતરાં જોટલા જે કાંઈ નાખી દીધું હોય તે તરત જ આવ એ રીતે રાણીનાં વચન સાંભળીને દાસી તરત જઈ માનીતીઓની બારી નીચે જોયું તો પાકી ફેરીના સાત જોટલા અને છોતરાં પડેલાં જોઇને વિચાર કર્યો કે આ ઋતુ કાંઈ ફેરીની નથી કેમકે આંખનાં પાંદડાં સુકાં સુકાઈ ગયાં છે. તો નિશ્ચય રાજાજી આજ નવાઇનાં ફળ લાભ્યા હશે તે માનીતીઓએ ખાધને છોતરાં જોટલા નાખી દીધા હશે એમ વિચારી તરત તે બધાંમિ વીણી લઇને પોતાની બાઇ દામાવંતી પાસે આવીને કહ્યું કે બાઈ સાહેબ મહેલ નીચે તો ફક્ત આ છોતરાં ને જોટલા પડેલા હતા ને તે તાજાજ છે માટે એજ નવાઇની ચીજની

નીચાની છે, તે લ્યો. એમ કહી રાણીના મ્હો આગળ ઢગલી કરી તે જોઈ દામાવંતી કહે છે કે, હે દાસી પ્યાર વરસે સ્વામીજી ફળ લઈ આવ્યા તેમાંથી એક કટકા પણ મને આપ્યો હોત તો હું બહુ પ્રસન્ન થાત, પણ હું એમની રાણી કહેવાઈ મીથ્યા નથી થવાની માટે મારે મન તો છોતરાં ને ગોટલા છે ભાવથી માની લઉં છુંમાટે તું એની ઉપરનો કચરો લુગડેથી લુંછી નાંખ અને પછી તેને કચરીને ભુકા કરી મને આપ કે હું તેની રાખ રાંધીને પીઉં, એવું કહેતાં દાસીએ તરત તૈયાર કરી આપ્યું તે લઈને રાણીએ તેની રાખ રાંધી તૈયાર કરીને પીવાના વાડકામાં કહાડી, એટલામાં પોતાના મનમાં એક ખીન્ને વિચાર સુઝ્યો નેથી વળી દાસીને કહ્યું કે હે દાસી તું કુલસંગ વજીરને હમણાં જટ તેડી લાવું એવું કહેતા દાસી વજીરને તેડી લાવી તેને માન આપી ગાદી નાંખી બેસાર્યો અને રાણી કહે છે કે હે બુદ્ધિમાન પ્રધાન તમે સર્વ સદ્યુજ્જના ભરેલા છો નેથી તમને એક વિચાર પુછવો છે તે એ કે રાજાજી પ્યારે વરસે તપ કરી વર પામી ફળ લઈ આવ્યા હશે તે તો બધા માનીતીને આપ્યા કેમકે મારાં સુદાં સાત રાણીઓ છે ને ફળના ગોટલા છોતરાં પણ સાત સાત છે તે સરવે ખાઈ પ્યારી નીચે ફેંકી દીધેલાં તે મેં દાસી પાસે મંગાવીને શિવની પ્રસાદી જાણી મેં તેને વાટીને રાખ પીવાનો વીચાર કર્યો પણ એક સંદેશો આવ્યો કે રાજાજી તો મારે મહોલે કેાઠ દિવસ આવતા નથી ને આ રાખ પીવાથી મને ગર્ભ રહેતો રાજા મારી ઉપર કાપાયમાન થઈ કલંક મુકે તે સારૂ તમો કરેલ વિચારના પ્રધાન છો તેથી જેમ કહો તેમ કરે પણ જે દહાડે કામ પડે તે દહાડે પરમેશ્વર પ્રીતેથી ખરી સાક્ષી પુરવી પડશે એવું સાંભળીને પ્રધાન કહે છે હું તમારી ઇચ્છા છે તો સુખેથી રાખ પીવો કામ પડેથી વીમત સહીત આપીશઃ એટલે દામાવંતી સુખ ચંદ્રની સ્તુતી કરી કહે છે કે

કુહો:—ચંદ્ર સરજ તમને વિનવું, મારી સાચેરી પુરજો સાખરે
 મારીં અણુરે માનીતી જોને હું ઠરી લજ્યા બલેરી રાખરે મારીં
 રાજ મહેલે નથી આવતારે મને જીહું ચલાવે આળરે; મનેં પતિવિના
 જોને પુત્ર થયો એવું આવશે મુજ પર આળરે, એવુંં જગદેશ્વર
 મહાદેવ તમને વીનવું મારી બલેરી રાખજો દાજરે, મારીં પુત્ર
 પ્રસાદીનેા આપશે તો મારાં સરવ સરસે કાજરે મારેં કુલસંગ
 વજર તમને વિનવું મારી સાચેરી પુરજો સાખરે, મારીં અણુરે માનીતી
 હું કરીને મારી લજ્યા બલેરી રાખરે, મારીં

હે જગતમાં પ્રકાશ આપનાર ચંદ્ર અને સુર્યદેવ તમને બે હાથ
 જોડીને નમસ્કાર કરીને વીનંતી કરે છું કે તમારી સાક્ષીએ હું રાખ
 પીઠ છું તેથી કામ પડે ત્યારે માથેથી કલંક ઉતરે એવી સાચી સાખ
 પુરજો. એવી પ્રાર્થના કરીને કુલસંગ વજરને કહે છે કે ઇશ્વર ઇચ્છાથી
 મને પુત્ર થાય તો તેને બેસવા લાયક ઘોડો જોઈએ માટે આ રાખમાંથી
 થોડીક મારી ઘોડીને સાફ રાખી તમારા દેખતાં હું પીઠને થોડી ઘોડીને
 પાઈ એમ કહી પ્રધાનના દેખતાં પોતે પીધી ને થોડી ઘોડીને પાછ
 પછી પ્રધાનને કહ્યું કે તમને શ્રમ આપ્યો તેની ક્ષમા કરવી ને હવે
 આપને જવા આજ્ઞા આપું છું એમ કહી પ્રધાનને વિદાય કર્યો; હવે
 મધરની ગતી ત્યારીજ છે તેની માયામાં વ્યભાષિક સરખા જુલા
 પડ્યા તો આપણી શી ગણતરી માટે દેહ ધરી મનુષ્ય સાફે થા નરસું
 જેવું ફળ કરે છે તેવું પામે છે. હવે માનીતીઓએ તાજી કરી ખાધી
 ને દામાવંતીના ભાગની પથ્થુ ખાઈ ગઈ અને દામાવંતીએ તે છોતરાં
 જોટલાની રાખ પોતે પીધી તથા ઘોડીને પાછ તેથી બધાંને સાથે ગર્ભ
 રહ્યો. જ્યારે નવ માસ પુરા થયા એટલે સાતે રાણીને સાત પુત્ર
 જન્મ્યા અને ઘોડીને સાડાઆર મહીને એક ઘણો સુંદર-ગળવાન
 વછેરો જન્મ્યો. હવે રાજની પાસે દાસીદ્વારા વધામણી તો છ માનીતી

રાણીઓની પહેાંચી એટલે સગ્ન બહુ બસન થયે વધારાથી લાવ-
નાર દસીને તથા સર્વે ચાલકા-સેવકા જેને જેવું ઘટે તેવું છનામ
આપી બધાને સાકર આપી આનંદ માન્યા પણ માનિતી રાણીઓએ
ઈશ્વરની ચોરી રાખી અણમાનિતીને ફેરી ખાઇ જવાથી તેજના પર
ક્રોધાવમાન થયા તેણે કરી તે રાણીઓના પુત્રો બધા કદરૂપા અને
ખોડ જરેલા અવતર્યા અણમાનીતોને ખરો ભરંસો ઇશ્વર પર હતો
તેથી તેને દેવાંથી અને મહા રૂપવાન કુંવર જનમ્યો. પણ વાતની
રાગને મુદ્દા ખચર નહતી હવે દામાવંતીએ પોતાની દાસીને કહ્યું કે
તું આપણા જોશીને તેડી લાવ એટલે કુંવરના જન્મદક્ષર કરાવીએ.
એવું કહેતાં દાસી તરત જોશીને તેડી લાવવા તૈયાર થઇ એટલે રાણી
કહે છે દાસી સાંભળ.

દુહા:--દાસી મારી તું વીનવુંરે તુંતો ઝટપટ તૈયાર થારે
તુંતો જન મોત્રી કરાવીને પુછીએરે તુંતો જોશીને તેડવા જારે તુંતો.

હે દાસી તું ઝટપટ તૈયાર થા અને જોશીને ખોલાવી લાવ કે
આપણા કુંવરની જન્મોત્રી કરાવીને નામ રાણી પુછીએ એવું સાં-
ભળી દાસી ઉડી જોશીને ઘેર જઇ કહે છે.

દુહા:--કુળના જોશી તમને વીનવુંરે તુંતો નમી નમી કહું
જુહારે તુંતો મારી ખાઇએ મુને મોકલીરે, તમે ઉડી ચાલ્યા આ
જારે તમે.

હે કુળના જોશી મહારાજ મારી ખાઇ તમને ખોલાવે છે મારે
મહેલા ચાલે તે સાંભળતાં જોશી ટીપણ તથા બીજા જોષ્ટ્રું મુસ્તક
લઇ દાસીની સાથે તરત દામાવંતીને મહેલે પહોંચ્યા એટલે બાજક
કપર ખેસારીને પુછે છે.

દુહા:--કુળના જોશી તમને વીનવુંરે હું તમથી નાતેરી લાગુ
મેનરે તુંતો જન્મોત્રી કરજો જોષ્ટ્રું કુંવર જનમ્યો છે માઝમ રેનરે.

કુંવર૦ ક્ષીમા નક્ષત્રમાં કુંવર આવીયોરે, તમે પાકેઈ કશ્વને કામરે, તમે૦ મરણી ધરજેરે, જેના તેજનીરે, એનું ધસવે કુંવરનું નામરે. એનું

હે જિજ્ઞાસી મહારાજ તમે છવ રાખીને પુસ્તકમાં બુવો કે આજ રાત્રીએ કુંવરનો જન્મ થયો છે તે સમયે રાત્રીના અમીયાર કલાક અરોબર થયેલા હતા માટે તે સમયે કીયું નક્ષત્ર હતું ને તે નક્ષત્ર ઉપરથી કય રાશી આવે છે તથા રાશી ઉપરથી શું નામ પાડવું વળી એના ગ્રહ કેવા છે ને તે કેવો પરાક્રમી થશે એ વગેરે જન્મ-પત્રીકા જેજે જેવાનું હોય તે તમારા ટીપણામાં અને પુસ્તકમાં જોઈને મને કહો એવી રીતે રાશ્ટ્રીનાં વચન સાંભળી જેજીએ ગણીત કરી જન્મ પ્રતિકા તૈયાર કરીને રાશ્ટ્રીને કહે છે હે રાશ્ટ્રીજ સાંભળા.

દુહા:—શુભ નક્ષત્રમાં કુંવર જનમીયોરે એ તો રાખે પીતા કરો કામરે એતો૦ ધરણી ધરજે એના તેજનીરે, એતો મતીયામાર પાકો નામરે એનું આપમને સજીને છતશેરે, એતો બરશે મોઢી મોઢી હામરે, એતો૦ જમદેશ્વર મહાદેવ એની સહાયમારે, એનું ગજરામાર પાકો નામરે. એનું૦

હે રાશ્ટ્રીજ તમારો કુંવર શુભ નક્ષત્રમાં જનમ્યો છે ને એના ગ્રહ એવા બળવાન છે કે એ દીર્ઘ આયુષ્યવાળો મહા તેજસ્વી કાંતીસત્ પરાક્રમી અને અત્યંત દલાળુ તથા બહોળ બળવાન થશે, પણ તે પોતાનીજ મતી પ્રમાણે આકાશે પિતૃનાં કરતાં મધું આપ-રૂદ્ધાર નામ મહાડી એવો હિમતવાન થશે કે મને તેવું જાણે કામ કરવામાં બાધ બીડાવશે વળી પોતાની પ્રજા તથા સર્વ જોડ પણ એના સુશુ હિપર મોહિત થઈ બહુ પ્રિતિ રાખશે એ બધુંએ અર્થ પણ બાર વરસતી કિમર થશે એટલે એના પીતાના વચનથી એને વનવાસ જવું પડશે તે વન જઈ પાછો કુશળ કલ્યાણથી ઘેર આવશે તે પછી પોતાના બાપની માઢીએ ભેરસી રાજસુખ બોગવશે ને તે

જન્મદેશર મહાદેવનો આપેલો છે, માટે અહોનીશ તમારા કુંવરની રક્ષા કરશે અને એના જન્મના નક્ષત્ર ઉપરથી તો એનું નામ મજરામાર આવે છે માટે એજ નામ અતી ઉત્તમ છે, તે જ રાખજો અને ઉપર મેં મતીયોમાર નામ કહ્યું તે તો એ ઉપરથી કે એ પોતાની મતી પ્રમાણે થોડી રીતીએ ચાલશે માટે તે ઉપનામ સમજવું. ખરું નામ તો મજરામાર છે તે માટે તે જ પાડજો એ પ્રમાણે તમારા કુંવરના જન્મ-માસરનું વૃત્તાન્ત છે તે બધું તમને કહ્યું તે સાંભળી દામાવંતી પોતાની દાસીને બોલાવીને કહે છે.

હુઠો:-ઝટપટ ઉઠો મારી દાસીયોરે તમે પેરો દક્ષણી ચીરરે. તમે० થાજ ભરી સગ મોતીયેરે તમે વધાવો જોશી વીરરે તમે०

રાણીનાં વચન સાંભળીને દાસીઓએ જોશી મહારાજને મોતીએ વધાવ્યા. તે પછી બીજો હુકમ કર્યો કે હું દાસી જોશી મહારાજને એક થાજ ભરીને મોતી તથા સાલ પાધડી વગેરે આપી રાજી કરીને વીદાય કર. એવો દામાવંતીનો હુકમ સાંભળી દાસીએ કહ્યા પ્રમાણે જોશીને રાજી કર્યા એટલે આશીરવાદ દઇ જોશી મહારાજ ખુબ ખુશી થઇ નવાં વસ્ત્ર પહેરી રસ્તે જતા હતા તેમને જોઇ ગામના લોક પુછે છે કે જોશી મહારાજ, આ નવો પોશાક કેણે પહેરાવ્યો ? ત્યારે ઉત્તર આપ્યો કે અણુમાનીતી રાણી દામાવંતીને પુત્ર જન્મ્યો. તેના જન્મ-માસર કર્યા તેમાં મળ્યો. તે સાંભળતાં લોકોમાં બધે બધેરો ફેલાઇ એટલે ધણા ચાચકો દાન લેવા ગયા, તેમને થોડાં પ્રમાણે દાન આપી પ્રસન્ન કર્યા એ પ્રમાણે બીના બની પણ તે વાતની રાજાને તો કાંઇ ખબર નથી પણ ઇશ્વરની આજ્ઞા મતી છે માટે કુંવર દિવસે ન વધે તેવો રાત્રીયે વધે એમ કરતાં પાંચ વરસનો થયો. એટલે એક પંડીતને બોલાવી પોતાના મહેલમાં વિદ્યાભ્યાસ કરવા માંડ્યો, એ વરસમાં મૂર્વ વિદ્યા તથા રાજનીતી શીખી હુશીયાર થયો.

શરીરની કમ્પિન્ટ પશુ દેવરૂપ સમ્પાન થઇ એટલે ઝુરને બારે પોશાક તથા બે હજાર સોના મહોર આપી રાજી કર્યા, તે પછી એક દિવસ એવો યોગ બન્યો કે રાજા જશોભાઈ પોતે કચેરી બરી ખુરશીપર બેઠા હતા, એટલે કુલસંગ પ્રધાનને કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રધાન ! આજે મારા મનમાં એવો ઉમંગ આવ્યો છે કે મારી છએ રાણીના કુંવરો મેં બરાબર જોયા નથી. માટે તમે પોતે રાણીઓ પાસે જઈને કહો કે કુંવરોને ધણી બારે વસ્ત્રાલંકાર પહેરાવી તૈયાર કરીને મારી સાથે રાજસભામાં મોકલો. એવી રીતનો રાજાએ હુકમ કર્યો એટલે કુલસંગ પ્રધાન તરત રાણીઓ પાસે આવ્યા અને રાજાનો હુકમ કહી સંભળાવ્યો એટલે રાણીઓ પોતાના મનમાં પસ્તાવા લાગી, કે બધા કુંવર કદરૂપા છે તે જોઈને રાજા બહુ ખેદ પામી કાપાયમાન થશે, પણ શું કરે તે હુકમ માન્યા વગર છુટકો નહી, માટે વસ્ત્રાલંકાર પહેરાવ્યા ખરા પણ મનુષ્યમાં ધન્યરની કુદરતે જેવું રૂપ મુકયું હોય તે પ્રમાણે શરીરની શોભા દેખાય છે હવે છએ પુત્રોને તદ્દયાર કરી કુલસંગ પ્રધાન લઇ રાજસભામાં આવ્યો અને રાજાને સલામ કરી રાજાની બાજુમાં કુંવરને બેસાડી સાડી ગાદી તૈયાર કરેલી હતી તેની ઉપર હારબધ બેસાર્યા એટલે રાજા પ્રધાન અને આખી સભાના લોક નીરખીને મનમાં ખેદ પામ્યા. અને સભાના લોક માંહોમાંહે વાતો કરવા લાગ્યા કે અરે ભાઈઓ આ શો ગજબ રાજકુમાર બધાએ પશુ કરતાં વધારે કદરૂપા છે એમ ગરબડ સાંભળી રાજાએ જોયું તો એકનું નાક ચીણુ તો બીજાનો કાન છુટ્યો, ત્રીજાનું ગ્રહો વાંકું, ચોથાની આંખો માંજરી, પાંચમો લુલો, છઠ્ઠાની જીભ તોતડી, અને આંખો માંજરી, બોલે તો તતતતત એ પ્રમાણે સર્વને એક કદરૂપા જોઇ રાજા દીગમુદ સરખો બની ગયો એ જોઇ કુલસંગ પ્રધાન પોતાના મનમાં સર્વ સમજી ગયો ને વિચારવા લાગ્યો જે

જાણ સમયે અણુઓનીતરી રાણી દામાવંતીને કુંવર મજરામારે જો
 આ સલામાં ખીરાળેલો હોય તો તેના મોંનું તેજ દેખી સળ અંતે
 સર્વ સલાખોને આનંદ ઉભરાવા વચર રહે નહિ પણ શું કરું કેમ
 કે એ પુત્રના જનમ્માની રાજ્યને ખીલકુલ ખખર નથી, અને હું જો
 તેડી લાવું તે રાજા મારી ઉપર કાપાયમાન થાય કે પીતા વીના પુત્ર
 કેમ નિષ્કલ્યો એમ કહી તેવી ખરી તપાસ કરશે, તે સમયે મારે
 સાક્ષી પુરવી પડશે એમ મનશે તો ચીંતા નથી કેમકે અંતે ખખર
 થમા વચર રહેનાર નથી માટે હવે તો વહેલું જાણુ થાય તે સાફ
 કેમકે હમર પાસે સાચો ન્યાય છે માટે સત્ય હશે તેજ તરશે, એમ
 વિચાર કરી સલામાંથી ઉઠી તરત દામાવંતીને મહેલે આવ્યો તેને
 જોઇને રાણીએ આસન આપી બણાં માન દઇ બેસાડીને પાન સોપા-
 રીનું ખીડુ આપી પુછ્યું કે આપના મ્હોના ચહેરા ઉપરથી તો એવું
 જણાય છે કે બહુજ તાકીદના ટામે આવ્યા હશે માટે જે હોય તે
 દયા કરી કહો કે, ખખર પડે. એવા શબ્દ સાંભળીને તે પ્રધાન વિચાર
 કરે છે કે રાણી ચતુર તો ખરાં કે મારા મનની વાત પણ પારખી
 કલ્પા વચર છુટકો નથી, એમ નિશ્ચય કરી દામાવંતીને કહે છે કે હું
 આપની પાસે આવું તે ખુશી થઇ આપવા વચન આપો તો કહું
 ત્યારે દામાવંતી કહે છે કે રાજાની તમારી ઉપર કૃપા બહુ છે. તેમ
 છતાં તમારે શું ખામી છે, તે મારી પાસે કહો, ત્યારે પ્રધાન કહે
 કે જો વચન આપો તો બોલું. રાણીએ કહ્યું કે તમને હું પિતાતુલ્ય
 ગણું છું માટે મારાથી બને તેવું હશે તો આપીશ એમ કહી વચન
 આપું એટલે પ્રધાન કહે છે કે આપના કુંવર મજરામારને કિતમ
 પોશાક તથા ખાણપણ પહેરાવી મારી સાથે રાજસલામાં મોકલો તે
 સાંભળી રાણી કહે છે કે રાજાની છ માનીતીના છ પુત્ર છે છતાં
 મુજ અણુઓનીતરીના કુંવરનું રાજસલામાં શું કામ છે, વળી રાજાની

માહી ઉપર કૃષ્ણ નથી અને રાણીએ પણ જેરીલી છે, માટે મારા કુંવરને કાંઈ કંદુ વચન કહે તેથી તે દીકરીની સાથે માટે એ વાતની કમા કચે તો બહુ સારું. વળતર કહે મારા બટમાં પ્રાણ છે ત્યાં સુધી કુંવરને કાંઈ વાળ થવા દેનાર નથી. વળી આ પ્રસંગે રાજાએ માનીલીના છએ કુંવરને રાજસભામાં બોલાવીને બેસાડ્યા છે તેમનાં કંદરૂપાં સ્વરૂપ જોઈને રાજા તથા સભાના લોકો બેઠ પામીને અંખ થઈ ગયા છે તે તમારા કુંવરની કાન્તી જોઈ સર્વે ખુશી થશે અને તમારું સત્ય જાહેર થશે તેથી ઈશ્વર સહ સ્થરાં વાનાં કરશે એ રીતે પ્રધાનનું પ્રૌઢ વિચારનું બોલવું સાંભળીને દામાવંતીએ ગજરામારૂંને સુંદર પોશાક પહેરવાની આજ્ઞા આપી એટલે ગજરામારૂં પહેરે છે.

દુહા:—કસુંબી મંડીલ માથે બાંધીયું, કાંઈ શીર પેચનેા
જળ કાટરે: કાંઈં કલગી તોરારે માંહી શોભતારે, જેમાં મોતી ચણીનેા
ચળકાટરે, જેમાં જરકસી જમો પહેરીયોરે, માંહી, ઝાઝરા જળકે
તારરે, માંહીં હીરાજડીત કંઈ હારડોરે, તેની શોભાનેા નહી પારરે
તેનીં સેલે કશી કમર બાંધી છેરે, કાંઈ કીનખાતી સુરવાળરે; કાંઈં
કનક કમરપટો કેડમારે તેમાં ઝોલાં ખાએ તરવારરે, તેમ કેડમાં કટારી
છે વાંકડીરે, કાંઈ દીસે છે નાનેરૂ બાળરે, કાંઈં હાથમાં ઝાલી છે
ભમર બાલડીરે, કાંઈ બાંધે ચળકતી ઢાળરે, કાંઈ અત્તર ખુશબોધ નાંખી
શીરમારે, કાંઈ ઝોળી મુક્યા છુટા ફેરરે; કાંઈં ધીરે ધીરે મારૂં ડગલાં
બરે, બહુ શોભે છે બાળેવેરરે, બહું કમ કુંવર બન્યા મારૂંરે, જાણે
તેજ તણેા અંગારરે; જાણેં કુશસંગ વળરે ઝાલી આંખળીરે; કાંઈ
મારૂં જાલમ ફરખારરે, કાંઈં

એ રીતે મારૂંરે પોતાનાં સુંદર આલુપણો પહેરીને વળી
ઢાળ તરવાર કટાર વગેરે હથેલીને બાંધીને, સીરના કેસ છુટા મુકી

તેમાં મોઝરાના પુષ્પનું તેજ ધાલીને, બધા પોષાક ઉપર બારે મુલનું અતર છાંટી કામ કુંવર જેવો બની, પોતાની માતાને દંડવત પ્રણામ કરી, આઝા આગી કે માતાજી આપ આઝા આપો. તો રાજસભામાં જાઉં ત્યારે માતા કહે છે કે હે પુત્ર ! તું સુખેથી જા જગદેશ્વર મહાદેવ તારૂં રક્ષણ કરશે, અને કુશળકલ્યાણથી વહેલો આવજો એવું સાંભળી વજીરની આંગળી ઝાલી ચાલતાં રસ્તામાં પુછે છે કે હે વજીર રાજસભામાં જવાનો એક રસ્તો છે કે બીજો પાછળથી જવાય એવો રસ્તો હોય તો સાડ, ત્યારે વજીર કહે તમારે પાછળના રસ્તાનું શું કામ છે. આપણે આગળ રસ્તેથી જઈશું, ત્યારે કુંવર કહે છે કે એ રાજ્યએ મારી માને કાષ્ટ દિવસ કશું સુખ આપ્યું નથી માટે હું એને માફ મસ્તક નમાવનાર નથી, પ્રધાને ઘણો સમગ્ન્યો પચ્છીવી વાત મુકે નહીં માટે કુંવરના કલ્પા પ્રમાણે પાછળ બીજો રસ્તો હતો તે રસ્તે બન્ને જથ્થુ ચાલ્યા જ્યાં બારી હતી તે ઉઘાડી એટલે કુંવર કહે છે કે પ્રધાન પહેલા તમે જાઓ પછી હું આવું એમ કહી પ્રધાનને બારીમાંથી સભામાં મોકલ્યા, પછી પોતે વિચાર કરે છે કે જો હું આ નાની બારીમાંથી માયું નમાવી જાઉં તો નમ્યો કહેવાઉં માટે તેમ તો મારે કરવું નથી. નમવું નહિ અને જવું તો ખરું માટે એવી મુક્તિ શોધી કાઢી કે પ્રથમ પગ ધાલી સભામાં પ્રવેશ કર્યો, વજીર જઈને રાજાની પાસે આવી ઉભો, એટલે વીજળીનો ઝળકાર થયો હોય એવો લેજનો પ્રકાશ પડતાં રાજા અને સર્વ સભામાં બેસનાર નીહાળીને જુએ છે તો જાણે કામદેવ કુંવર સ્વરૂપે પધાર્યા છે. એવું શરદપુનમના પ્રકાશીત ચંદ્રમા જેવું મુખ અને સ્વર્ગની શોભા સાથે વસ્ત્ર અને નાના પ્રકારનાં અક્ષરની સુગંધીથી આપ્તી સભા ગરકાવ થઈ ગઈ હોય એમ એ કુંવર સામે સર્વે એક નજરે જોઈ રહ્યા,

એ જોઇ રાજ ધણું આશ્ચર્ય પામ્યા કુલસંગ વજરને પુછે કે હે
 પ્રધાન આ કોઈ દેવકુંવર અકસ્માત આપણી સભામાં ક્યાંથી આવ્યો
 અરે આવો તેજસ્વી કુંવર જોનો હશે તેનાં માતા પિતાને ધન્યવાદ
 છે માટે એ વાતનો ઝટ પુત્રાસો કરો કેમકે મારા મનમાં ધીરજ
 રહેતી નથી માટે જે હોય તે કહો. એવું સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે
 હે રાજ આ તમારી સામે છે તે કુંવર કોના છે ? રાજએ કહ્યું એ
 તો મારી માનીતીના છે ત્યારે પ્રધાને કહ્યું, જેવા આ છ કુંવર
 તમારા છે તેવોજ આ સાતમો કુંવર પણ તમારોજ છે, એવું
 સાંભળી રાજ કહે છે કે મારી સાત રાણીઓ છે તેમાં છ માનીતી
 તેને મોહોલે હું જાઉં છું અને સાતમી અણુમાનીતી છે. પ્રધાન
 કાંઈ મારી સભા જ્યે મસ્કરી કરી કહો છો કે આ દેવશ્ચી કુંવર
 તમારો છે એ કેવી આશ્ચર્યની વાત છે. એવું સાંભળી પ્રધાને વિચાર
 કર્યો કે હવે બધી વાત વિગત સહીત કહ્યા વગર છુટકો નથી, એમ
 વિચાર કરી રાજને કહે છે કે મહારાજ આપને શિવજીએ પ્રસન્ન થઈ
 કેટલાં ફળ આપ્યાં હતાં રાજએ કહ્યું સાત આપ્યાં હતાં તે મેં મારી
 માનીતીઓને આપ્યાં, ત્યારે પ્રધાને કહ્યું કે તમે તો અંતર રાખ્યો
 પણ સાચને બેઠી ઇશ્વર છે, માટે તે સાતે ફળ છ રાણીઓ મળી
 ખાઈ ગઈ અને તેનાં છોતરાં ને જોટલા બારીએથી રસ્તામાં નાંખી
 દીધા તે તમારી અણુમાનીતી દામાવંતીએ દાસી પાસે મંગાવી તેને
 વાટીને રાખ કરી મને બોલાવી બધી હકીકત કહી મારી સામે તે
 રાખ પી ગઈ, તેથી તેને ગર્ભ રહ્યો અને પુરે માસે આ દેવરૂપ કુંવર
 જન્મ્યો છે. એ પણ તમારોજ કુંવર છે, તે મહા પરાક્રમી નીકળી
 નવખંડમાં પોતાનું નામ રાખશે એવું સાંભળી રાજ કહે છે કે મારો
 કુંવર હોય તો મારી સામે આવી મને સલામ કરી ઉભો રહે તે સાંભળી
 ગજરામારૂં કહે છે કે હું કામને સલામ કરતો નથી અને કઈ છું

તે સાત જન્મને કરે છું તે સાંભળી રાજા કહે છે કે એવા સાત જન્મ પછીવાળા છે કે જેને તું સલામ કરે છે ત્યારે પુનઃ કહે છે—

કુહાડા—પહેલીને સલામ મારી માતને, જેણે નવ માસ રાખ્યો પેટને; જેણે કષ્ટ પામીને ઉછેરીયો, મારી બહુ એક કીધી વેઠે; મારીં બીજીને સલામ જગદેશ્વર મહાદેવને જે પેટમાં ગર્ભાજ કરે; જેણે જઠરામી માંદી જળવ્યો મારી રક્ષા બહુરી કીધે; મારીં ત્રીજી સલામ માસ પ્રભુજીને, જેણે બહાર આપ્યો અવતારે; જેણે જીવતા બગી જશ્ન આપ્યે, એતો મુવે હિતારે ભવપારે; એતોં ચોથી સલામ મારા રેવતને, એતો રણમાં રમાડી લાવે ઘેરે, એતોં મામચકી પળે પરગામરે, એની ક્રોધ ન જાણે પેરે; એનીં પાંચમી સલામ મારી તરવારને, એતો રણમાં કરે મોટા ધારે, એતોં દુશ્મન દુર રહે દેખીને, માફં છુડતું તરે તે નાવરે, માફં છડીરે સલામ મારી લક્ષને, એતો રણમાં હાથા ફેરી આશરે, એતોં દુશ્મન જોઈ ઝડપ લઈ ઉઠારે, મારી પડતી ગયાવે લોશરે, મારીં સાતમી સલામ કરતી માતને, એ તો મુરા જીવતાનો વીશરામરે; એતોં પ્રાણી સૌ એને આશરે, સાચું કરનાનું એતો ઠામરે, સાચું

હે રાજા પ્રથમ સલામ મારી માતાને કરે કે જેણે મહા દુઃખ વેઠીને નવ માસ પેટ રાખ્યો અને જન્મ થયા પછી પણ મારે માટે બહુ કષ્ટ વેઠી મોટા કર્યો. બીજી સલામ જગદેશ્વર મહાદેવને કે જેણે મારી માતાના ઉદરમાં ગર્ભ આપ્યો અને જઠરામિથી જળગી રક્ષણ કર્યું ત્રીજી સલામ જગદેશ્વર પરમેશ્વરને કે જેણે મને અવતાર આપ્યો અને જીવે ત્યાં સુધી મારી કીર્તી વધારી અંત સમયે મોક્ષ મળીએ પહેલાંયાડો ચોથી સલામ મારા રેવત લોકને કે જે ગામ પરગામ લઈ જઈ અને મહા અરણ્યમાંથી કુશળ કલ્યાણ ધેર લાવે પાંચમી સલામ મારી તરવારને કે રણમાં ગામમાં શત્રુનો નાશ કરી અને દુશ્મન પગથી

મારો જીવ બચાવે છઠ્ઠી સલામ મારી દાઢને કે કુસ્મનના અમરતા
મટકાને ખેંચે જીવી લાખને મારી લોભ પડતાં બચાવે અને સંભળતી
સલામ ધરતી મતાને કે જેની બાંહેર મુખા જીવતાને-જન્મ બચાવે
જે અને જેમાંથી પેદા થઇ તેમાંજ સમાધાનું એ સાત જણ સીરામ
બીજાને સલામ કરનાર નથી તમને તો મારા ઘેડાને ચાલતાં રજા ઉડે
એટલી પથુ સલામ કરનાર નથી એવાં કુંવરનાં વચન માંભળી રાખને
અત્યંત ક્રોધ ચડ્યો એટલો બોલ્યો કે અરે કાંઈ ચાકર હાજર છે ?
જદ તરવાર લાવીને આ કાણે કુંવરનું મસ્તક છેડી નાંખો એના શબ્દ
માંભળી કુલસંગ વજીર જે પાસે બેઠેલો હતો તે બોલી ઉઠ્યો કે
મહારાજ આપ એ શું બોલ્યા તમે કાનું મસ્તક છેલ્લે છે ? ખમ-
રદાર જે અવિચારથી હાથ ઉપાડશે તો પછી બધો પસ્તાવો થશે
એ રીતે પ્રધાનનું બોલવું સાંભળી હોંઘત ચાલી નહિ, એટલે પ્રધાને
રાખને કહ્યું કે, મહારાજ એ કુંવરને એની મા આપની પાસે મોક-
લવાનીજ ના કહેતી પથુ તેનું દેવરૂપ તથા પરાક્રમ દેખાડવાને અને
તમારા ખાંડીયા મેડીયા કુંવરને જોઇ તમે તથા સર્વે સમાજનેક શો-
કાતુર થયા હતા તેને રાજ કરવા બળાતકારે લાગ્યો છું એવી ચરતથી
લાગ્યો છું કે એને કુજળ કદ્યાણુથી એની આત્માના હાથમાં સોંપી
પછી આપ મને તેમ ઠરને એમ કહી કુંવરની આંખળી પકડી પ્રધાન
સભામાં ઉઠી દામાવંતીના મહેલ લાચી જવા નીકળ્યો, એટલે સર્વ
સભાના લોકો રાખને સલામ કરી પોતપોતાને ઘેર ગયા. અને સભા
વિસર્જન થઇ હવે રસ્તે ચાલતાં એક નેવું વરસની ડોશી હાથમાં
લાકડી લઇને ચાલી જતી હતી. તેને જોઇ મજરામારે પ્રધાનને કહ્યું
કે આ ધરકી ડોશીને બોલાવો મારે કાંઈ વાત પુછવી છે એવું સાં-
ભળી વજીરે ડોશીને બોલાવી એટલે મારૂ ડોશીને પુછે છે કે ડોશી
મા તમને કેટલાં વરસ થયાં ? ત્યારે ડોશીએ કહ્યું કે બેસ નેવું

વરસ થયાં. કુંવર કહે ત્યારે તો તમેને સો સવાસો અને પોણાસો વરસની નજરની જોએલી અને પચાસની ગામનાં ધરડાઓ પાસેથી સાંભળેલી વાતો યાદ હશે ? ત્યારે કહો કે આ ગામમાં જસોળમ રાજ્ય કરે છે તે તેમનાં વડીલોનાં છે કે પોતાને મળેલું છે. તે સાંભળી ડોશી કહે છે કે જાણ પચાસ વરસની આગળ વીરાળ કરીને કંકાર હતો. તેનું અહીં રાજ્ય હતું તે ધણું વરસ ભોગવી અંતે તેનો મરણ દિવસ આવ્યાથી જસોળમને મળ્યું છે. કુંવરે કહ્યું વીરાળના વંશમાં કાંઈ જીવે છે કે નહિ ત્યારે ડોશી બોલી કે તેના દિકરાનો દીકરો સોળ વરસની વયનો છે તે સાંભળી કુંવરે ખીસામાંથી સાનાની વીસ મહોરો કાઢી ડોશીને આપી અને કહ્યું કે ડોશીમા એ છોકરાને આ ક્ષણે મારે મહોલે તેડી લાવો એવું સાંભળી ડોશીને મહોર મળ્યાથી પગમાં ખુબ જોર આવ્યું એટલે કુંવરને કહે છે કે હમણાંજ તેડી લાવું છું એમ કહી લાકડીના ટેકા વગર ચલાતું નહોતું, તે ધનના જોરથી લાકડી ખને મુકી વીસ વરસના જીવાન માણસની બરાબર ડોશીએ ચાલવા માંડ્યું હવે જાને જણ મહેલે આવ્યા માંડળએ પોતાનો પોશાક કિતારી બીજે ધરમાંનો પોષાક પહેરીને એક ખુરશી ઉપર આસને બેઠો અને બીજી સામી બાજુએ ખુરશી નાંખી વજરને બેસાડ્યો બેઠો જણ વાતો કરે છે એટલામાં તો ડોશી ઝડપથી વીરાળના પુત્રને લઈ આવી અને કહ્યું કે મહારાજ તમારું કામ કર્યું હવે હું રજા માગુ છું એમ કહી ડોશી પોતાને ઘેર ગઈ એટલે માંડળ પુછે છે કે તમારું નામ શું ? છોકરો કહે માંડળ નામ ધીરાળ માંડળે તેને ખુરશી આપી બેસાડ્યો અને કહ્યું કે તમારા વડીલો કાણ હતા તે સાચે સાચુ કહો ધીરાળએ કહ્યું આ ગામમાં મારા આપનો આપ વીરાળ રાજ્ય કરતો હતો પણ દેવચોગે તેમના દહાડા નખળા આવ્યાથી એ રાજ્ય જસોળમના હાથમાં ગયું તેણે મારા આપ વીરાળને કાંઈ જાગીર આપી

છે તે ઉપર મારો ગુનરો ચાલે છે. માફ કહે છે કે ગામમાં કંઈ
 તમારી બીજી જમીન છે ? ધીરાજી કહે છે કે છે તો ખરી પણ તેમાં
 જૂનાં ધરો હતાં તે પડી ગયાં હશે તો ફક્ત હજાર વિધાં છુટી ભોંય
 છે તે પણ અવાવર છે તેમાં લોકો જાણ્યાં થાપે છે ને તે વિશે રા-
 જ્યને અરજ કરી છે પણ તે કંઈ દાદ આપતા નથી. માફ કહે એ
 ભોંય વેચાતી રાખું તો તમે શું લેશો ? ધીરાજી કહે એક હજાર
 રૂપિયા લખશ, માફ પ્રધાનને પુછે છે કે કેમ પ્રધાનજી આ વાતમાં
 આપનો શા વિચાર છે. વજીરે વિચાર્યું કે કુંવર નાની વયમાં મોટા
 પરાક્રમી નીકળ્યો, એના બોલવા ઉપરથી સાફ જણાય છે, કે આગળ
 જતાં રાજ્યાધિકારી પણ એજ થશે કેમકે માનીતીન છએ છે તે
 ખાંડીયા મેડીઆ લુલા લંગડા બેપરા બોરડા છે તે કંઈ રાજ્ય ચલાવનાર
 નથી માટે આપણે એ કુંવરોનું કંઈ કામ નથી આપણે તો મારજી
 સાથે ભલું રાખવું એવું વિચારી ઉત્તર આપ્યો કે મહારાજ આપની
 મરજી છે તો સુબેથી લ્યો, પણ મારી સાથે બજારમાં પ્રેમાનંદ પારે-
 ખની દુકાને ચલો કે ત્યાં દાખલ કરીને સહી શાખ કરાવીને નાણાં
 આપીએ પછી ત્રણે જણ બજારમાં ગયા. ત્યાં દુકાન ઉપર બેસી
 લખત કરી સહી કરાવી એક હજાર રૂપિયા રોકડા પારેખ પાસે
 પરખાવીને આપ્યા વળી ઉપરથી શાલ પાંચડી તથા કમુંબી મંડીલ વગેરે
 પાંચસો રૂપિયાનો પોશાક આપી ખુશ રાજી કરી વિદાય કર્યો એટલે
 તે પોતાને ઘેર ગયો માફજીએ પ્રધાનને કહ્યું કે આપને મેં બહુજ શ્રમ
 આપ્યો છે તેની ક્ષમા કરવી પણ કાલે સવારે આ શહેરના હુશીયાર
 કઠીયા અને મીસ્તરીને બોલાવીને મારી પાસે આવજો કેમકે એક મોટો
 અને સારો મહેત્ર બાંધવાનો છે તે કામમાં તમારે પોતાનાથી બનતી
 મહેનત લેવી પડશે પ્રધાન કહે વાફ મહારાજ એમ કહી પોતાને ઘેર
 ગયો સવારે ઉઠીને પોતાના ચતુર કારકુનને બોલાવીને કહ્યું કે

બાળાવંતીના પુત્ર મળરામારને એક સુંદર રાજમહેલ અંકાવ્યો છે
 માટે આમણા નગરમાં જે સફૂલી કરસ પંકાયલ કડિયા સુધાર આમે
 મીઠીઓ છે તેને મારી પાસે બોલાવીને લાવે પણ ખખરદાર આ વાત
 કાંઈને જાણાવશે હાથી એમ કહીને કારકુનને મોકલ્યો એટલે તેનરત કડીયા
 સુધાર મીઠીને બોલાવી લાવ્યો અને તેમને લઈ પુત્રસંગ મળરામારજી
 પાસે આવ્યો તેમને જોઈ મારજીએ તરત આદરમાન દઈ આસન આપી
 બેસાડીને પુછ્યું કે હે કડીયા સુધારના મીઠીઓ આ ગામમાં મારે
 એક હજાર વિદ્યાં ભોંય ઉપર એક મોટા ને સુંદર શોભાયમાન રાજમહેલ
 બાંધવો છે કે જેની અંદર બામખળીયા નાના પ્રકારનાં પુષ્પોનાં ઝાડ તથા
 ફુવારા વગેરે બાંધી બહુ મજાનુત અને શોભાયમાન કામ બનાવવું છે ને
 વળી જે કામને એક વરસ લાગે તેની જગ્યાએ વધારે કારીગર રાખી બે
 માસમાં તઈયાગ થાય તેમ કરવું છે, એ સાંભળી કડીયા સુધારના મીઠીઓ
 બોલ્યા કે મહારાજ આપ જેવું મનમાં ચાહો છો તેથી સરસ અને જલ-
 દીથી બાંધી તઈયાર કરી આપીશું તે વિષે નિશ્ચિંત રહેવું એવો હિતર મળતાં
 મારજી પ્રસન્ન થયા ને પુત્રસંગ વજીરને લલામણુ કરી, જોશી પાસે રૂઠું મુ-
 દુર્ત જોવરાવી કામનો આરંભ કરાવ્યો, પ્રથમ જગ્યા વાળીને સાફ કરાવીને
 તેનું માપ લઈને પાથો બોદીને કામ ચલાવવા માંડ્યું, તે કામ મધ્યે જે કાંઈ
 સ્થામાન જોઈએતે પ્રધાનના ફરમાવ્યાથી તેના આજુસો તરત બાવી હાજર
 કરે એટલે કડીયા સુધારને કશી ચીજ વગર બોટી થવું ન પડે ને
 માણસો પણ વધારે રાખીને બહુ હિતમ નહીં કામ કરાવ્યું એમ
 કરતાં ૭ માસ થયા એટલે તે રાજમહેલમાં એવો બન્યો કે જગ્યા-
 ન્યમત્તા મહેલ કરતાં પાંચસે ડોસના બીજા રાજાએના મહેલ કરતાં પણ
 ધણોજ શોભાયમાન બન્યો એટલે રૂઠું મુદુર્ત જોઈ વારતુ કર્યું તે સરસ
 કારીગરોતે સોમતા પ્રમાણે શીરપાવ આપ્યો મહેલની વચોવચ એક મોટો
 એક રાખી તેમાં સુદૃઢ જુદા જાત પાડીને બાંધણી લીધેલી તેના નામ પણ

જુદાં જુદાં પાડ્યાં. એકનું નામ રંગમહેલ ત્રીજો આરસ મહેલ, ચોથો વિલાસમહેલ, પાંચમો નાટકમહેલ છઠો રાજકચેરી લાવવાનો મહેલ, સાતમો કચર સ્તુતિ કરવાનો તથા લાકિત મહેલ. એ રીતે ૭ મહેલોમાં ગરબા એકેસીઓ તથા અગાસીઓ વગેરે જુદી જુદી રચના અગાસીઓ છે આરે કાંઈ ફરતો ફાટ કરીને તેમાં નક્કી પ્રકારનાં ફળદાયક આડ તથા સર્વ જાતનાં પુષ્પોનાં આડસંજો ધરાવતી અગાસીઓ અનાવેલો તેમાં આંખ જાણુ, સીતાફળ, દાડમ, મરગ, નાળીયેર, કેળ અને સાંડતા બહારી તે ઉપર નાના પ્રકારના વેલાઓ વાવી તેને આડ ઉપર અને માંડવા ઉપર ચડાવી દીધેલા છે તેથી તેની શોભા સહુ સુસોબીત દેખાય છે વળી આરસપદાણુના સુંદર ફુવારા મુકી તેની ફરતી બેઠકો અનાવેલી જતાંજ સર્વને બહુ સુખ ઉજળવા લાગ્યું એ રીતનો ઉત્તમ મહેલ જે એકચર જુવે તે ત્યાં ત્યાં જાય ત્યાં ત્યાં સદાય ભારીક કરે. તે સાંભળીને દેશવીદેશના લોકો જોઈને બહુ પ્રસન્ન થાય જે વિચાર કરે કે આ મહેલનું કામ દેવતાઈ મહેલના સરખું દેખાય છે. એ રીતે સર્વને ખુશ થયેલા જોઈ માફજ પ્રકારનાં વજરને કહે છે કે જોઈ મહારાજે આજે મહા ભરવાનું મહુર્ત આપેલું છે પણ જે રાજસભામાં બેસનાર પુખ્ત ઉંમરના યોગ્ય માણસો રાજની કચેરીમાં જવાનું મુકી આંતરી કચેરીમાં એકાએક આવશે નહીં માટે તમે આ ગામના વેપારીઓના છોકરાઓ જે રસ્તામાં રમતા હોય તેને સમજાવીને કહો કે તમે અજરામાફજ પાસે રમતા જાઓ ત્યાં તમને ઘણું આન મળશે, એવું સાંભળી વજરે ગામના છોકરાઓને જાહેર કહ્યું કે તમે ઉત્તમ યોગ્યક પહેરીને માફજને મેહેલે રમવા જશો તો તમને બહુ માનપાન અને યોગ્યકમેળ વગેરે આવવા મળશે એવી લાલચ મળતાં છોકરાઓ ઉત્તમ યોગ્યક પહેરીને તરત માફજ પાસે આવ્યા એટલે તેઓને પોતાની સખુમારેલી કચેરીમાં માફજકીયા ઉપર બેસાડીને બહુ આદરમાન દીધું. પછી

છોકરાઓને ન ચઢે તેવો પાતળો કમુખો કઢાડી તેઓને પાયો પછી પીસ્તાં બદામ, ચારોળી, સાકર, ને બીજા લીલા મેવા તરેહતરેહના આપ્યા; તે બાદ ઢંઢેલા દુધમાં સાકર એલચી, જાયફળ વગેરે નાખેલું મ-
શાલેદાર દુધ પાયું અને છેલ્લીવાર તેઓને સોનેરી વરખનાં પાનનાં બીડાં તથા ગુલાબના, તોરા આપી બહુજ પ્રસન્ન કર્યાં છેલ્લીવારે કચેરી બરખાસ્ત થતી વેળાએ માફજીએ સરવે છોકરાઓને કહ્યું કે મારા સ્નેહી મીત્રો આજે તમોએ મારા મેહેલમાં આવી અને બહુ આનંદ ઉપજાવ્યો છે તેથી હું તમારો આભાર માનું છું એમ કહી સરવેને વીદાય કર્યા તે વેળાએ કહ્યું કે મીત્રો તમો દરરોજ સવારે તથા સાંજે મારી પાસે આવજો આપણે પરસ્પર મળી આનંદ પામીશું, એ રીતે કહી સર-
વેને વીદાય કર્યા પછી છોકરાઓ માંહોમાંહી કહેવા લાગ્યા કે આજે તો બહુજ મોજ મળી છે વળી કુંવરનો ભાવ છે તેથી આપણે બેગા થઇ નીત્ય ત્યાં જઈશું પછી બીજે દીવસે સોના બસો બેગા થયા ને કચેરીમાં જઈ માનપાન પામી ઘેર આગ્યા, એ રીતે પાંચ દીવસમાં વધતાં વધતાં પાંચસો છોકરા એકઠા થયા, તેઓ દીવસે દીવસે અધીક સુખ પામવા લાગ્યા ને માફજીએ પણ જે આવે તેને બધું માન દેવા માંડ્યું, તેની કીર્તિ સાંભળી ગામના અશ્રીણીયા પણ ચોડા ચોડા જવા લાગ્યા, તેમને જોઈને તેવો ઘાડો કમુખો પાછને નાના પ્રકારના મેવા તથા દુધ સાકર મળવા માંડ્યું એટલે અશ્રીણીભાઇ જ્યાં ત્યાં ખુબ તારીફ કરવા લાગ્યા તે સાંભળી મોટી ઉંમરના અને સારા માણસો સભામાં બીરાજવા માંડ્યા અને છોકરાઓની સંખ્યા બધે થઇ એમ કરતાં રાજાની કચેરીમાં નીત્ય જનારા રબરુત અશ્રીણીયા તથા બીજા લોકો સર્વ જનરામાફજી પાસે આવીને મન માન્યા અશ્રીણી કમુખા પીને તે ઉપર મીઠાઇ મેવા, તથા દુધ વીગેરે પીને કેદની લહેરમાં કેટલાક ઝોઠાં માર્યા કરે, અને કેટલાક

રંગમાં આવી ધણી રમુજ ભરેલા ગપાટા મારી માણે અને બધી કચેરીને ખુખ ખુખ હસાવે છે એ રીતે છ માસમાં રાજની કચેરી તુટીને માણ પાસે ભરાવા માંડી એટલે રાજ જસાળમે પોતાના પુલસંગ વળરને કહ્યું કે હે વળર આપણી સભામાં જે સાડાસાતસો અશીશીયા આવતા હતા અને બીજા પણ કેટલાએક માણસોનો ખુખ જમાવ થતો હતો તે હવે કેમ આવતા નથી, તે સાંભળીને પ્રધાન કહે છે કે, મહારાજ અશીશીયા લોકોને તો કસુઓ મળ્યો એટલે ત્યાં આસન વાળી બેસે છે અને બીજા લોકોમાંથી કેટલાક પરગામ ગયા હશે કાઈ માંદા પડ્યા હશે ને કેટલાક મરી ગયા હશે, માટે માણસોનો જમાવ ઝાંઝો થાય છે એમ કહીને રાજને સમજાવ્યો. પણ માણની વાત પોતે જાણે છે તે કહી નહીં કેમકે વળરને માણનો દિવસે દિવસે પ્રેમ વધતો ગયો એટલે પ્રધાન પણ તેમને સદાય રાજમાં રાખે એમ કરતાં એક દીવસ એવું બન્યું કે એક અશીજનો બંધાણી ભાટ ઘોડા ઉપર બેસીને એ ગામમાં આવી પહોંચ્યો. તે રસ્તે જતાં ગામના રહેવાસી લોકોને પુછે છે કે હે ભાઈ આ ગામમાં રાજ નીત્ય અશીજ કસુઆ રાવણું કરે છે કે નહીં? તે સાંભળી પુરવાસીએ ઉતર આપ્યો કે ભાઈ હિબી બખરે થઈ ચાલ્યા જાયો ત્યાં એક સુંદર મોટો મહેલ આવશે તે મહેલમાં અણુમાનીતી રાણી દામાવંતીનો પરાક્રમી પુત્ર મજરોમાર છે; તે તમને ચડે ઘોડે તરત કસુઓ પછ પ્રસન્ન કરશે બાકી જસાળમે રાજ પાસે જતાં વેંત તરતજ કસુઓ મળશે નહીં એવાં વચન સાંભળીને બંધાણી ભાટ માણના મહેલના સામે ચાલ્યો એટલે બારીમાંથી માણએ ભાટને દુરથી આવતો જોયો ને મનમાં તરત પરીક્ષા કરી કે આ ખરો બંધાણી ભાટ આવે છે તે કસુઓ પીવાની આશાએ ઝડપથી આવે છે એવું વીચારી પોતાના ત્રણ ચાકરને બોલાવીને કહ્યું કે, પેલો દુરથી ઘોડે બેસીને બંધાણી ભાટ આવે છે તે

આપણા મહેલ નજીક આવે તે મહેલાં એક જણ માળવી બાંધીશુને
 બાંધેલા કસુબો કઢાડી તેમાં કેસર ઘોળીને એક તાંસળી ભરી તૈયાર
 કરી તેને હાંક મારીને અડે ઘોડે તરત કસુબો પાઈ દો બીજાને કહ્યું
 કે દુધ સાકર કઢેલું તૈયાર છે, તેમાં વાટેલી એલચી નાખીને તાંસળી
 ભરી કસુબા ઉપર પાણે ને ત્રીજા ચાકરને કહે છે કે પાવડી ૧ રૂ. ૨૫ ની
 અને પચીસ રૂપીયા રોકડા લઈને તું પણ જા તે કસુબો પીને પાછ-
 જાઈ દુધ પીધા પછી આ શીરપાવ આપજો. એ રીતે આજ્ઞા
 કરતાં ત્રણે ચાકરો કહ્યા પ્રમાણે વસ્તુ લઈને નીચે જઈ ઉભો રહ્યા
 એટલે ભાટ આવી પહોંચ્યો. તેને હાંક મારી ઉભો રાખ્યો ને વિનંતી
 કરી કહ્યું કે અમારા માણેએ કહ્યું છે કે આ તાંસળીમાં આપને
 યોગ્ય કસુબો છે. તે પીતા જાઓ, તે સાંભળી ભાટ તરત ગટગટાળી
 ગયો એટલે બીજાને દુધ સાકર આપ્યાં તે પણ પી ગયો એટલે
 ત્રીજાએ સેલું પાવડીને પચીસ રૂપીયા રોકડા આપ્યા તે સર્વ ખુશ
 થયો. આ બનાવ માણે પોતે બારીએ ઉભા રહીને જોતા હતા
 તેથી ભાટ પોતાના મનમાં સમજ્યો કે આ કાષ્ટ મહાદેવાંશી રાજકુવર
 છે માટે મને ધણું માન આપી પ્રસન્ન કર્યો એમ જાણીને ભાટે
 માણેને સલામ કરી કહ્યું કે હું ઉદાર મનના રાજકુવર તું જેનું
 સર્વનું માન આપે છે તેથી સહજ ગણું માન પરમેશ્વર તમારું ત્રિદ
 પમાડો એમ કહી ભાટ ચાલી નીકળ્યા જસાગનમના મહેલ આગળ
 પોતાનો ઘોડો બાંધીને ઘરવાળાના સીપાઈને લલામણુ કરી પોતે ના-
 જની કચેરીમાં જઈ ઉભો રહ્યો પણ તેના કાષ્ટએ સત્કાર કર્યો નહીં.
 તે જોઈને ભાટે વિચાર કર્યો કે મેં સલામ કરી પણ કાષ્ટએ મારી
 સલામ સરખી લીધી નહીં તો આ કેકાણે ઉભુ રહેવું યોગ્ય નથી.
 જળી આનીતીના છ પુત્રો જે આંડીયા મેંડીયા હતા તે પણ ગ્રોજળીને
 ભાટ કાયામમાન લઈને કહે છે.

હુકેદ:—ખાંડીએ મેડીએ લુલે લંગડે, કાંઈ લજવી માર્શું બધુ મામરે કાંઈ. ધન્ય અણુરમાનીતીના કુંવરને એનું નવ ખાંડ રહેશે નામરે, એનું.

એવી રીતે ભાટને મોટે કવિતા સાંભળીને રાજા બહુજ કાપાય-માન થઈને બોલ્યો કે અરે કાંઈ હાજર છે કે નહીં? એવો શબ્દ સાંભળતાં ચાકરો બોલ્યા કે હાજર સાહેબ, શેા હુકમ છે? રાજા કહે છે કે હમણાં હમણાં અણુરમાનીતીના કુંવર ગજરાને જઈ કહો કે આ જાણે તારા બાપનો એવો હુકમ થયો કે તને દેશપાર કરવો માટે જ્યાં સુધી તારા બાપની દલ છે ત્યાં સુધી તારે રહેવું નહીં કદાપી એ હુકમને માન્ય નહીં કરે તો તને તારા જીવથી મારી નાંખવામાં આવશે એ રીતે કહો ને માને તો સારું નહીં તો તેને બાંધીને મારી પાસે લાવજો એ રીતે રાજાનું બોલવું સજામાં બેસનારા સર્વે માણસોએ સાંભળ્યું પણ કાંઈ ચાકરની એવી દિનમત ચાલી નહીં જો એ વર્તમાન કહેવાને તૈયાર થાય એમ કાંઈ બોલ્યું નહીં ત્યારે રાજા બહુ કાપાયમાન થઈને કહે છે કે અત્રે શું સ્ત્રીમાંથી પાણી જ? રહ્યું એવી રીતે રાજાને બોલતો સાંભળી કચેરીમાંથી પાંચ સાત મુસલમાન સીપાઈ બોલ્યા કે મહારાજા બાપના હુકમ સીર ખરકર હમ જાતે હે એર નો બાપને કહા સો ગજરાકુ બોલ કેમગે આ બાતકી કુજ રીકર મત રખીયો, એવું કહી સીપાઈ મારજીના મહેલ લાણી જવાને નીકળ્યા તે રસ્તે ચાલતાં વીચાર કરી માંહે માંહે બોલવા લાગ્યા કે રાજાના હુકમ શીરપર ઉઠાયા તો સહી પણ આ લડલાકી સારા ચામને બહોત તારીફ હોતી હે એ માનીતી કે લડકે ખાંડીએ, મેડીએ લુલે, લંગડે કુજ રાજા કરનેકે નહીં પાંચ દિન અચાડી પીજાડો મજરામારે રાજા કરેગા કિરકે ખાતર વહાં ગઈ કુજ અખેતમે મત બોલના, કયુંકે ચાંડીજી બ્રહ્મ નસીબદાર હે. સો રાજા કરેગા તમ બાપનેકું ઉમરી નોકરી

ઉઠાકર રોટી ખાનેકી હે ઉસકે ખાતર બડી લાયકીસેં દો સુકન બોલના
 આવી રીતે સીપાઇઓએ વીચાર કર્યો ને તરત માફના મહેલ પાસે
 આવ્યા ત્યાં કચેરી બરાથેલી જોઇને સીપાઇ ભાઇ તો આશ્ચર્ય પામી
 ગયા એટલે કચેરીમાં જવાની કોઇની હીમત ચાલી નહીં ને એક બીજાને
 કહે છે કે ભાઇ મેરી તો જીગર ચાલતી નહીં કે જાકર બોલુ એ રીતે
 સરવે હીમત હારી ગયા પછી છેવટે તેમાં બે પુખ્ત ઉમરના જુજરંગ
 સીપાઇ હતા તે બોલ્યા કે માફની પાસ જાકર લાયકીસેં બોલને
 સીવાય છુટકા નહીં હે, એમ કહીને પાસે જવા માંડ્યું ને જુવે તો
 રાજા જસાજનમતી કચેરીમાં જે અશીશીઆ હતા તે સરવને જોયા ને
 તેઓ અશીશુ કસુંબા પી બહુ ગપ્પાં મારે છે તે જોઇને એક સીપાઇ
 બીજાને કહે છે કે અબે દેખો તો સહી કયા મઝા ચલ રહી હે એ
 મેરે બેટે સારે ગામ કે અશીશીયે તો સળ ખધર આ કર કસુંબાપી કે
 કયા ગપાટે હાક રહે હે ઝોર જે કુ કચેરીકી મઝા તો સળ ખહા હે
 અપને રાજાકી કચેરીમાં કયા ધુળ ઉડતી હે એ રીતે એક બીજાને
 કહે છે પછી આગળ જુવે છે તો કેટલાક અશીશુ ધોળી રહ્યા છે
 તેની પાસે બીજા પાંચ સાત જણા બેઠેલા છે. તે મધ્યે પીસ્તાં, બદામ,
 ચારોળી, સાકર અજીર વગેરે સુંકા મેવો વીણીને સાફ કરી એક
 ખુમચામાં મુકે છે. મસ્તકી દાડમ ફેલી તેમાંથી દાણા કાઢે છે ને
 સીતાફળ જામફળ, મીઠાં લીંબુ નારંગી પાકાં ફળાં અને ખજૂર વગેરે
 ફેલી એક રૂપાના ખુમચામાં જુદી જુદી હગલીઓ કરે છે. ચોથો
 પાકાં પાનને ઘોઈ સાફ કરી તેને કાથો ચુનો લગાવી તેમાં સફેદ
 સેવંતરાની સોપારીનો છુકો મુકી તે મધ્યે એલચી જામફળ વગેરે
 મુકી તેનાં બીડાં બનાવે છે, અને પાંચમો જેમ ઘટે તેમ તેમ આપી
 આદરમાન દે છે, અને જે કોઇ બહારથી આવે તેની પાસ કેટલા
 અમીર ઉમરાવ બેઠા છે ને સામે અશીશીઆ રજપુત નીલામાં ચક્રચુર

જાન્યુઆરીમાં આવી તરેહ તરેહનાં ગપ્પાં મારી રહ્યા છે અને ફટલાક ભાટ ભર્યા એવી રસીક વાતો કરે છે કે જેથી માણસ અને આખી સભાના લોકો ખડખડ હસી બહુ આનંદ પામે છે એવી રીતનો દમામ જોઈ સીપાઇઓ પોતાના મનમાં બહુજ આશ્ચર્ય પામી ગયા અને વિચારમાં પડ્યા કે આપણાથી આવા ધર્મ ધોરીધર કુંવરને મોટે હલકીવાત કેમ બોલાય ? એવું ધારી કચેરીમાં ઉભા રહ્યા, એટલે માણસે તેમના મુખનો ચહેરો જોઈ પરીક્ષા કરી કે આ પુરૂષો કાંઈ અગત્યના કામ સાડે આવેલા છે પણ બોલી શક્તા નથી એવું ધારી પોતે તેમને પાસે બોલાવ્યા અને ચાકરોને કહ્યું કે અમને કેસરી કમુઓ પાછ ઉપર લીલો અને સુકો મેવો આપો તે સાંભળતાં ચાકરોએ બધા સીપાઇઓને કમુઓ પાછ તરેહવાર મેવો આપી પાન સોપારી આપ્યાં. તે ખાઈ સ્વસ્થ થયા પછી માણસ પુછેછે કે હે ભાઈઓ તમે અહીં શા કામ માટે આવ્યા છો ? જે તમારા મનમાં હોય તે કહો, આ સાંભળી બે શાણા અને ઘરડા સીપાઈ હતા તે બોલ્યા મહારાજ અમે આપની પાસે કાંઈ સમાચાર કહેવા આવ્યા છીએ પણ કહ્યા વગર છુટકો પણ નથી, એવું સાંભળી માણસે કહ્યું કે ભાઈઓ તમારે જે કાંઈ કહેવાનું હોય તે સુખેથી કહો કેમકે જે કાળે જે વસ્તુ યનવાની હોય તે અન્યા વગર રહેતી નથી. માટે આ સંસારને વિષે સુખ દુઃખ લાભ અને ખોટ એ સદાય માણસો ઉપર પોતાની અવધીએ આવી પડે છે તો હરખ શોક શાણા માણસો કરતા નથી. માટે તમે સુખે કહો.

આવી રીતે માણસે હીંમત આપી એટલે તે બોલ્યા કે મહારાજ આપની નાની ઉંમર છે તો પણ આપનામાં જે વિવેક વિચાર અને દયા છે તે બધું વખાણવા જોગ છે. તેથી અમારાથી બોલી શક્તું નહોતું પણ આપ ધીરજવાંત આજ્ઞા આપો છો ત્યારે કહીએ છીએ કે

તમારા બાપ જસાગનમ રાજાએ એવો હુકમ કર્યો કે તું આ બહીએ
 માફ નહીં નહીં છોડી દુરદેશાવર જતો રહે બનાલગી મારા રાજ્યની છાંયા
 પડે ત્યાં લગી તારે રહેવું નહીં અમર ના પાડ્યા ઉપર રહીશ તો
 તને મુશ્કે ઠાટ બાંધી મારી સામે મંગાવી તારો જીવ લેવામાં આવશે માટે
 મારા કહેલો સમજાવ્યાર સાંભળી તારે એક પળવાર પણ ઉભું રહેવું નહીં
 એવી રીતે હુકમ કર્યો છે તે તમને કહ્યો આ સાંભળી માફ જો બોલ્યા
 એમાં તમને કાંઈ ગુન્હો નથી, તમે તમારા રાજાને જાણ કહો કે
 મજરામાં રહે છે, મેં જે જમીન ઉપર મહેલ બાંધ્યો છે,
 તે જુના રાજાના વારસ પાસેથી લેવાતી લાખ બાંધ્યો છે, માટે હું
 કાંઈ તમારી જમીનમાં રહેતો નથી, તેથી તમારા કહાવે તો જનાર
 નથી પણ મારી જન્મ પત્રીકામાં એવું લખ્યું છે કે મારી બાર વરસની
 ઉંમર થશે એટલે વનવાસ જવું પડશે તે મુક્ત નજીક આવી છે તેથી
 મારી મેળેજ જઈશ બાકી તમારો કાઢ્યો કઢાવી જનાર નથી. એમ
 કરતાં તમારે લઢાઈ કરી મારવો હોય તો લઢવાને તકવાર શું એ
 પ્રમાણે જાણે કહેજો. બાકી જેમ તમને રૂંડુ ગમે તેમ કહેજો. એ
 પ્રમાણે માફનો ઉત્તર સાંભળી સીપાઈ જસાગનમની પાસે આવી વિગત
 સુધ્ધાં સરવે હકાકત કહી સંભળાવી. રાજા મોટા વિચારમાં પડ્યો, અને
 પોતાના પુલસંગ વજરને કહેવા લાગ્યો કે હે વજર મજરો કુંવર
 આવો આકરો જવાબ કેમ આપે છે ? પ્રધાન કહે મહારાજ એ કુંવર
 ખરું કહે છે કેમકે એ જુના રાજાની જમીન તેના વારસ પાસેથી લાખ
 મહેલ બાંધી રહ્યા છે એવું સાંભળી રાજાએ વિચાર કર્યો કે પેટ પાકયું
 ત્યાં પાટો ક્યાં બાંધવો આ મારો જુનો વજર છે તે પણ એની તર-
 ફજો બોલે છે માટે ખાલી વીરક્ષતા વધારી શું કરું એમ ધારી પોતાના
 મનમાં જે વાત કરવાની હતી તે બંધ રાખી. હવે માફ પોતાના
 મહેલમાં બાકી પી મોજમજ મારે છે એમ કરતાં એક દીવસ પોતાની

જન્મેતરી જોશી મહારાજ પાસે જોવરાવી, તેમણે કહ્યું મહારાજ આપને અગીઆરમું વરસ ચાલે છે. આપના ગ્રહો બળવાન છે પણ આરમું વરસ બેઠા પછી તરત તમારે વનવાસ જવું પડશે એમ જોઈ દક્ષીણા લઈ ઘેર જતા હતા તેને દામાવંતીએ જોયા એટલે બોલાવીને પુછ્યું કે મહારાજ કેમ પધાર્યા હતા. જોશીએ કુંવરની જન્મેતરી જોવાના સમાચાર કહ્યા ને પછી પોતાને ઘેર ગયા બાદ દામાવંતી મહા ચીંતા કરવા લાગી કે આરમું વરસ બેઠા પછી કુંવર વનમાં જશે તો પાછો ક્યારે આવશે માટે જો એનું વેવીશાળ કરી પરણાવી દીધો હોય તો પોતાની સ્ત્રી સાથે માયામાં પડે ને તેની દયા બળી કાઢ દહાડો પણ પાછો આવે એવો વીચાર કરી પોતાનો આશ્રત એક પાત્રણ હતો તેને બોલાવી કહે છે.

દુહો:-આઠણ વીરા તને વીનવુંરે તુંતો જાને જો ગામેગામરે; તુતોં કુંવર જેવી રૂડી કન્યા લાવજો, માફ એટલું કરને કામરે માફ રૂપે ગુણે કંઈ શોભતીરે, તેમાં ન હોય ખાંપણ કે ખોડરે તેમાં જોયી માફરે મારા મોહી રહેરે તેની મેળવ જુગતી જોડરે; તેની ગુણ નહીં જુવું હું તાહરોરે તને રાખીશ મારી પાસરે, તને બન આપું જોઈએ એટલુંરે, તારા મનડાની પુરીશ આશરે, તારાં

દામાવંતી કહે છે આઠણ વીરા તને વિનંતી કરીને કશું છું કે, તને વાટે ખરચવા જો બન જોઈએ તે આપું છું હવે તે લઈને તું મામે ગામ જઈ રૂડી રીતે શોધ કરી અમારા ઘર લાયક કાંઈ કુળવાન અને ગુણવાન કન્યા જોઈને તેના આપના પણ ગુણની તપાસ કરી મારા કુંવર ગજરામાફજીનું વેવીશાળ કબુલ કરી પાછો અત્રે વહેલો આવજો હે ભાઈ તું બહુ ચતુર છે માટે માફજીનું મન રાજ ચાય અને જોતામાં તરતજ મોહ પામે એવી કન્યા સાથે સમાઈ કરી અત્રે આવવા વધાઈ આપજી, તો તેજ વેળા તને શેષ પાઘડીના શીરપાવ તથા પુષ્કળ બન

આપી તારાં દરીદ્ર દુર કરીશ એવું સાંભળી બાહ્ય કહે છે કે બાહ્ય સાહેબ તમારી પરીપુર્ણ ખાત્રી છે માટે હાલ વાટ ખર્ચીના એકસો રૂપિયા આપો એટલે તરત પંથે પડો ગામેગામ શોધ કરીને તમને અને માફીને પસંદ પડે તેવી કલ્યાણથી ભરેલી, અને તેવીજ કુળવાન તથા સ્વભાવે પણ ધણીજ ચતુર ને સારી વિદ્યા ભણેલી શોધી લાવું બાહ્ય જુદું પ્રસન્ન થઇ વિચાર કરે છે કે કમળાવતી નગરીના રાજની કુંવરી માફીને યોગ્ય છે. માટે ત્યાં જઈ મારાથી બનતો પ્રયત્ન કરું ને જો ગુલામસીંગ એ મારી વાત કબુલ કરે તો વધારે ભટકવું મટે ને વળી રૂડી કન્યા મળેથી માફ પણ દરિદ્ર દુર થાય એમ ધારી નગર ભણી આવ્યો જાય છે હવે ગુલામસીંગની કુંવરી ચંપાદે એક સખી પ્રસંગોપાત વાત થતાં બોલી કે હે બહેન મારા સાંભળવામાં આવ્યું છે કે માંડવગઢ શહેરમાં જસાળમ કરીને છે તેને સાત રાણીઓ છે તેમાં છ માનીતી ને સાતમી અણમાનીતી છે તે રાજને કંઈ સંતાન નહોતું માટે વનમાં જઈ બાર વરસ સુધી બગદેશ્વર મહાદેવ પાસે તપ કર્યું ભારે મહાદેવજીએ પ્રસન્ન થઈ રાજને દર્શન દીધાં ને પુછ્યું કે તારે કેટલી રાણીઓ છે, રાજએ કહ્યું સાત એવું સાંભળતાં મહાદેવે તેને આબા હિપરથી સાત ફેરીઓ પાડી મંગાવી આપીને કહ્યું કે આ તારી રાણીયોને ખવરાવજો તેથી તેમને પુત્ર થશે, એવું કહી મહાદેવ અંતરધ્યાન થયા ને રાજ પોતાને ઘેર આવ્યો તેણે પોતાની માનીતીને મહેલે ફળ આપી કહ્યું કે બધાં મળી સરખે ભાગે વહેંચી ખાજો એટલે પુત્ર થશે એમ કહી રાજ પોતાના ઓરડામાં ગયા એટલે માનીતીએ ઠગલ્યાજ કરી જ્યે ફળ જી જીઓ ખાઈ ગઈ ને તેનાં છોતરાં ગોટલા બહાર નાંખી દીધાં તે અણમાનીતીએ દાસી પાસે મંગાવી તેને વાટીને તેની રાખ કરીને શીવજી હિપર ભરોસે રાખ્યો તેથી તેને શીવજી પ્રસન્ન થયા તેણે કરીને તેને દેવરૂપ કુંવર જનમ્યો

છે. તેનું નામ ગજરામારૂ મહારૂપ ગુણને પરાક્રમનો બંડાર છે. તે વર જોનાં પૂર્ણ બાળ્ય હશે તેને મળશે. માનીતીએ દગો કર્યો તેથી તેને ખાંડીયા મેંડીયા ને લુલા લંગડા કુરૂપ કુંવર જનમ્યા છે. એવી સખીને મોઢે વાત સાંભળીને ઉત્તર આપ્યો કે પ્રીય સખી ! તું ખરૂં કહે. ઇશ્વરની અકળમતી છે. તેથી તેની ઇચ્છા હશે તેમ બનશે. એવી વાતો કરી રહ્યા પછી સખીયો પોતાને ઘેર ગઇ. એટલે ચંપાદેના મનમાં બહુજ મોહ લાગ્યો તેથી તે જગદેશ્વર મહાદેવની સ્તુતી કરી કહે છે કે ભોજાનાથ તમે અનેક ભક્તોને વરદાન આપી તેઓના મનોરથ સફળ કર્યા છે. તેમ હું પણ તમને વીનંતી કરી કહું છું કે ગજરામારૂજીને મેં મારા મને કરીને વર્યો છે. માટે એજ વર મને દેજો. કદાપી એ વાતમાં મારો બાપ કાંઈ હરકત કરશે તો મારો પ્રાણ ત્યાગ કરીશ. એવી રીતનો નીશ્ચય કરી રહી છે. એટલામાં બ્રાહ્મણભાઇ તે જ નગરમાં આવો પહોંચ્યો. તે ચંપાવતીના મહેલ નીચેથી નીકળ્યો. તે સમયે ઝરૂખામાં કુંવરીને દેવરૂપ બેઠેલી જોઇ ઘણું આશ્ચર્ય પામીને તેના મોં સામું એક નજરે જોઇ રહ્યો છે. તે જોઇ કુંવરી મહા ચતુર તેથી તેના મનનું કારણ સમજીને પોતાની દાસીને આજ્ઞા કરી કે પેલો બ્રાહ્મણ ઉભો છે તેને બોલવ. એવું સાંભળી દાસી તરત જઇને બોલાવી લાવી એટલે તેને માન દઇને આસન આપી બેસારીને પુછે છે.

દુહો:—કીયારે મુલકથી આવીયારે તમે કીયા મુલકમાં જાઓરે કહોને કોની જીવો છો વાટડીરે વીરા શા કામે જોટી ચાઓરે વીરાં

ચંપાદે કહે છે કે હે મહારાજ ! તમે કીયે મુલકથી આવ્યા ને ક્યાં જાઓ છો ? આ શહેરમાં તમારે કોની સાથે કામ છે સત્ય કહો તે સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે.

દુહો:—ઉત્તર ખંડથી આવીયારે અમે મુલક જોવાને કહ્યારે

અ. જોયું નખર અતિશે આ શોભતુંરે તેવો ગુણવતો હશે રાજરે તે.

પ્રાહ્મણ કહે છે કે બાઇ હું કિતર ખંડમાંથી મુલક જેવા નીકળ્યો છું તે કેટલાંક શહેર જોયાં પણ આ શહેરની શોભા સારી જોઈ વિચાર કર્યો કે જેવી શહેરની શોભા છે તેવો રાજ પણ ગુણવાન હશે તેથી તેની પ્રજા પણ સુખી હશે, એમ વિચાર કરતો હતો એટલામાં તમે બોલાવ્યો એટલે તમારી પાસે આવ્યો બાઈ આ શહેરમાં મારે કાંઈ સાથે એળખાણ નથી એવી વાત સાંભળી ચંપાદે પોતાના મનમાં વિચારે છે કે આ કાંઈ રાજનો મોકલેલો લગનીયો પ્રાહ્મણ થયો ચતુર છે તેથી કાંઈ રાજપુત્રનું વેવિશાળ કરવા સારું નિકળ્યો છે પણ એ પોતાના મનનો ખરો વિચાર જણાવતો નથી માટે એને સમ દષ્ટિ પુણુ એટલે તે સત્ય બોલશે.

દુહા:—શારે કામે તમે આવીયારે, તે તો સાચું બોલોને આપરે તેતો. જુહું બોલો તો મારા સમ છે તમને સ્ત્રી હત્યાનું પાપરે તમને.

ચંપાદે કહે છે કે મહારાજ તમે આ શહેરમાં આ કામે આવ્યા છો તે સાચું ન કહો તો તમને મારા સમ અથવા સ્ત્રી હત્યાનું પાપ છે એવું સાંભળી પ્રાહ્મણ કહે છે.

દુહા:—સાચું કહું છું તે સાંભળી તમને મોહરૂપી વાગશે બાણરે તમને. માંડવગદથી હું આવીઓ રૂડી કન્યા જેવાને કાજરે. રૂડી કાંઈની માથે નથી જનમીયોરે કાંઈ નથી સાંભળ્યો કાનરે. કાંઈ નામ સાંભળી નારી ઢળી પડે બહુ વાગે મોહનાં બાણરે, બહુ.

પ્રાહ્મણ કહે છે કે હે કુંવરી મને આકાર સમ દષ્ટિ પુછ્યું માટે તને સત્ય કહું છું કે માંડવગદના રાજ જસાગમના પુત્ર ગજરામારજ સાડે રૂપાળી અને ગુણવાન કન્યા જેવાને નીકળ્યો છું કેમકે મારજ રૂપ ગુણમાં અને વિદ્યા ચતુરાઈમાં ચોતરફ પંકાયેલા છે, તેથી એનાં વખાણ કરવાની જરૂર પડે તેવું નથી જો રૂપ ગુણનું વર્ણન કરે તો

તું બહુ મોહીત થાય તેથી મુર્છા આવે એવું સાંભળી ચંપકે મોહ પામીને વિચાર કરે છે. આજ્ઞાકાંક્ષા મળરામારૂં બહુ રૂપવાન તથા ગુણવાન સંભળાય ને મેં તો તેના નામથીજ તારીફ સાંભળી છે માટે તે જ હશે કે બીજો હશે; તે બ્રાહ્મણ પાસે નામ કેવરાવ્યા બાદ શી ખબર પડે માટે ફરીને બ્રાહ્મણને પુછે છે.

દુહોઃ—કેમરે જનેતાએ પુત્ર જન્મીયોરે એતો કીમારે રાખ્યોરે. ઇમારે, એતોં સાયું બોલોને બાંધવા માહારે તને આપુ એકવન ફારે. તુનેં વચન સુણીને વીહવળ થઇરે માઈં મનકું તે નવ રહે ધીરે, માઈં વરમાળ ધાલું હું તો હેતથીરે કરી રાખું નણુદલ કેરો વોરે. કરીં

કુંવરી કહે છે કે મહારાજ એવો કષ્ટ માતાએ પુત્ર જન્મ્યો છે કે જેના નામ ગુણની તારીફ સાંભળતાં માઈં મન મોહ પામી ગયું છે વળી હવે વધારે વાર ધીરજ રહેતી નથી ઝટ નામ છો કે તે માંભળી માઈં મન કાંઈક શાંતિ પામે ને પછી પ્રાણપ્રતિ કરવાને તૈયાર થાઉં, એવી રીતની કુંવરિની આતુરતા જોઇને બ્રાહ્મણ કહે છે કુંવરી સાંભળ.

દુહોઃ—કુંવર કહેવાય જસાગમનોરે, એનું માંડવગઢ છે ગામરે એનુંં એતો દામાંવંતીનો દોકરેરે, એનું મળરામારૂં છે નામરે; એનું ગોરો પુછ હશે પ્રીતથીરે તેતો ગામશે એ બરથારે. તેતોં કાંઈ સંકળ જન્મ થશે તેહનેરે તેના ભાગ્ય તણો નહિ પારે. તેનાં

હે કુંવરી માંડવગઢના રાજા જસાગમની અણુમાનીતી રાણી પણુ પતીવ્રતા અને નીતી ભક્ત ને પાળનારી એવી જે દામાંવંતી નામે રાણી છે. તેને જગદેશ્વર પ્રસન્ન થઇને હવે રૂપ કુંવર આપ્યો છે. ને તેનું મળરામારૂં નામ રાખ્યું છે. માટે જેણે પેલે ભવ પુણ્ય તપ ક્યું હશે તથા આ ભવમાં ગોસ્તી પુજા કરી નાના પ્રકારનાં વ્રત કર્યાં

હશે તે જી મજરામાંજી બરથાર પામશે. એવાં વચન સાંભળી ચંપાદે પોતાના મનમાં બહો ઢર્ષ પામી અને પરમેશ્વરની સ્તુતી કરી કહેવા લાગી.

હે પરમેશ્વર, મેં તમારી સાચા દીલથી ભક્તી કરી તેથી મારા મનમાં જે વરની ઇચ્છા હતી તે પ્રાપ્ત થવાનો સમય નજીક આવ્યો છે. પણ તે કૃપા કરીને નીરવીધે પાર પાડી મારા આપના મનમાં પ્રેરણા કરજો. એવી પ્રાર્થના કરીને પછી આજ્ઞાને દક્ષણામાં સો મોહોર આપીને કહ્યું કે મહારાજ તમે મારા પીતાની પાસે જઈને યુક્તીબંધ વાત કરી તેમનો ભાવ ચોટે ને એ વેવીશાલ કથુલ કરે એનું કરજો તે સાંભળી આજ્ઞા કહે છે તે તમારે કશી ચીંતા કરવી નહી. ઇશ્વર પરમ દયાળુ છે. તેથી તે સાડ કરશે. એનું કહી રાજમ-ભામાં ભોમો રહ્યો; ને રાજની પોતા સામી નગર થએલી બેઠ આ-શીરવાદ દીધો. એટલે રાજ પોતે મહા ચતુર તેથી તરત ચેતી ગયો. કે આ કોઈ પરદેશી આજ્ઞા કંઈ કામ સાડ મારી પાસે આવ્યો હોય એમ જણાય છે. પછી રાજયે તેને આદરમાન દંઠ પોતાની પાસે બોલાવી આસન આપી બેસાડ્યો, પછી તેના કુશળ સમાચાર પુછીને કહ્યું કે, હે બ્રહ્મદેવ, આપ કીચે દેશથી શા કારણ માટે અંત્ર પંચાયો છો તે કહેશો ? તે સાંભળી આજ્ઞા કહે છે કે, મહારાજ ! માંડવગઢમાં જશોળમ રાજ રાજ કરે છે, તેના પુત્રનું વેવીશાલ કરવાને નીકળ્યો છું તે જ્યાં લખીત હશે ત્યાં યોગ બનશે. તે સાંભળી રાજ ગુઢાખ-સીંગ કહે છે કે મારા સાંભળવામાં એમ આવે છે જે, જશોળમની સાત રાણીને સાત પુત્ર થયા છે, તેમાં કોઈ મુંગો, ૧ કોઈ બેદરો ૨ ચીમો, ૩ કાને બુચો, ૪ તોતડો, ૫ લંગડો, ૬ અને વાંદરા જેવા મ્હોં વાળો, ૭ એવા અતી કદરૂપા અને છેકે મુખી છે, તેવાને પો-તાની દેવરૂપ અને ગુણવાન કન્યા કોણ આપશે ? તે સાંભળી આજ્ઞા કહે છે કે મહારાજ ! આપ કહો છો તે સર્વ સત્ય છે, પણ હું જેનું

વેવીશાળ કરવા આવ્યો છું, તે જજ્ઞાનમની સાતમી રાણી દામાવંતી
 પરમ દયાળુ તથા પરોપકારી, પરમ દુઃખ ભંજન- નીતી ભક્તીવાન,
 અને રૂપવંતી છે, તેથી તેની ઉપર જગદેશ્વર મહાદેવે બહુ કૃપા કરી
 રત્ન જેવો તેજસ્વી પુત્ર આપ્યો છે, તેમ ભણેલો પણ બહુ સારો
 છે એવી રીતે વખાણ સાંભળીને રાજ્ય પોતાની રાણી પાસે જઈ
 સરવે સમાચાર કહ્યા ત્યારે તેણે હિતર આપ્યો કે, મેં પણ દામાવંતીના
 પુત્ર ગજરામારૂંની બહુ કીરતી સાંભળી છે, પણ તે અણુમાનીતી છે
 તેથી તેની પામે રીધ સીધ ક્યાંથી હોય અને મારી પુત્રીને સુખ શી
 રીતે મળે. તે સાંભળી બ્રાહ્મણે સમ ખાધને કહ્યું કે બાઈ સાહેબ !
 મંથર આજ્ઞાથી સાચું કહું છું કે દામાવંતી અણુમાનીતી છે ખરી,
 પણ તેનો ભાઈ સાહસીલા બહુ દુશ્મીયાર અને ધનવાન છે, તેથી તે
 પોતાની બહેન દામાવંતીની સારી બરદાસ લે છે, તેમ રાજા પણ તેને
 ખરચવા સારૂ જે જોઈએ તે આપે છે માટે તે વીધે બે શીકર રહેવું
 પછી તો તમારું ધ્યાન પોહોંચે તેમ કરો. તે સાંભળીને રાણીએ ચં-
 પાવતીને પુછ્યું કે હું પુત્રી ! આ બ્રાહ્મણ માંડવગઢના રાજા જજ્ઞાન-
 મના પુત્ર ગજરામારૂંનું વેવીશાળ કરવા આવ્યો છે તે બહુ તારીફ કરી
 કહે છે કે “ ગજરામારૂં સર્વ સદ્ગુણથી ભરપૂર, મનનો હિદાર અને
 મહાવીરતા છે તેમ સ્વરૂપમાં કામદેવ સરખો કાંતિમાન છે. માટે જે
 કન્યા પરીપુણું ભાગ્યવાન હશે તે જ એ કુંવરને વરશે.” એવી રીતે
 આ બ્રાહ્મણ વખાણ કરે છે, માટે જો તારી મરજી હોય તો આપણે
 એ વાત કબુલ કરી શ્રીફળ આપીએ. તે સાંભળીને ચંપાવતીને અત્યંત
 આનંદ થયો તોપણ પોતાની માતૃશ્રીની મર્યાદા રાખી બેઠી કે હે મા-
 યાળુ માજી મારૂં વિવેકસાગર અને મહા વિચારવંત છે માટે જેમ
 તમારી બેઠીની નજરમાં આવે તેમ કરવલ્લિ તમેજ મુખ્તિયાર છો, જે
 તમે કરશો તે રૂઝું કગળો એ વીશે હું બાળકી શું જાણું ? એવી

રીતનાં કુંવરીનાં વચન સાંભળી રાણીએ તરત પોતાના પત્નીને કહ્યું કે
 હે સ્વામીનાથ આ બાલક માંડવગઢથી જશ્યાળમના પુત્ર મજરામા-
 માંડવનું વેવીશાળ કરવા નિકળ્યો છે ને બહુજ વખાણ કરે છે, માટે
 જો આપની આજ્ઞા હોય તો ચંપાદેનું વેવીશાળ કરીને બાલકને શ્રીફળ
 આપીએ તે સાંભળી રાજાએ તેના મ્હોં સામું જોયું તો તેનું મન
 પ્રકુસ દીસવા લાગ્યું, એવી રીતે રાજા રાણીએ પરીક્ષા કરી પોતાની
 પુત્રીનું વેવીશાળ કબુલ કરીને શ્રીફળ તથા દક્ષણ આપી બાલકને
 વિદાય કર્યો તે થોડા દિવસમાં માંડવગઢ આવી તરત દસ્તો દસ્તો
 દાઆવંતીના મહેલે ગયો, તેને જોઈને દાઆવંતી પુછે છે કે કેમ ગોર-
 મહારાજ આજે તો ખુબ પ્રસન્ન જણાયો છો તે શું કામ ફતેહ કરી
 બાબા ? તે સાંભળી ગોરે સરવે બીના કહી તે સાંભળી પોતે પ્રસન્ન
 થઈને તાલબ જોરને પાંચસો સોના મહોર ને પાંચ વસ્ત્ર આપ્યાં એટલે
 જોર બહુ રાજા થઈને કહે છે કે હે બાપ સાહેબ આપની ઉપર જ-
 ગદૈશ્વર મહાદેવની ઘણીજ કૃપા છે માટે તેના પ્રતાપથી કમળાવની
 નગરીના રાજા જુજાગસીંહજીની પુત્રી ચંપાદે નામે મહારૂપ ગુણ ભર-
 પુર છે મેં આપના કુંવરને બહુ પડશે એમ કહી ગોરે આજ્ઞા
 આગી એટલે તેને જાળધાણ તથા સાકર ખવરાવીને મીઠું મ્હોં કમ-
 વીને પ્રસન્ન કર્યા, પણ એ વાતની જશ્યાળમને કંઈ ખબર પડી નહીં
 પણ મજરામાંડવજીએ માંડવગઢમાં તેમજ આસપાસના ગ્રામોને મીઠ-
 બાની આપી સર્વ જનોને પ્રસન્ન કર્યા હતા તેથી કરીને કીરતી ચા
 તરફ ફેલાઈ ગઈ હતી તેથી જ્યાં સરવે લોકોને મોંઢે માંડવજીની
 તારી સાંભળી એટલે જશ્યાળમ બહુ કોપાતુર થઈને પોતાના મનમાં
 વિચાર કરવા લાગ્યો કે આજકાલ મારા પુરવાસી લોકો જ્યાં ત્યાં
 જશ્યાળમજીની બહુ તારીફ કરે છે માટે એણે નાની ઉંમરમાં એટ-
 નામ મેળવ્યું તેથી એ કાંઈ દીવસ મને પણ નદીને સાડી ખરાબી

કરે એમાં કંઈ શક નથી માટે કાલે યુગ લાકીદ કરીને એને વનવાસ
 કહું તો મને કશી વાતનું નડતર ન થાય એવી રીતે નિશ્ચય કરીને
 પોતાની દારીને કહ્યું કે આપણી ધોહારમાંથી એક કાળો ઘોડો અને
 કાળાં વસ્ત્ર બેઠે વાનાં લઈને આજે એક પહોર રાત રહે તે વેળા
 દોષ ન જાણે એમ ગજરામારના મહેલના પારણા આગળ જઈને
 એટલાના ચાંભલા સાથે આ ઘોડો બાંધીને કાળાં વસ્ત્ર તેના પારણા
 આગળ મુકજે. તે પછી દોષ ન જાણે એમ પાછી મને આવીને
 સમાચાર કહેજે. એવા લુકમ સાંભળી દારીએ કહયા પ્રમાણે કામ
 કરીને પાછા રાત્રીને સમાચાર કહયા કે મહારાજ આપના ફરમાન
 મુજબ કામ કરી આવી છું એમ કહી દારી પોતાને ડેમણે ગઈ
 પછી રાત્રી વિચાર કરે છે કે જો ખરા ટકવાળો હશે તો પછા
 મારા નગરમાં ઉમે નહીં રહે એવા નિશ્ચય કર્યો એટલે માણે પોતાના
 નિત્ય નિયમ પ્રમાણે પરાદીયે ઉડીને બારીયે આવી ઉભા રહ્યા તો
 પોતાના પારણા આગળ કાળાં ઘોડા બાંધેલા જોયા તે ઉપર કાળા
 રંગનાં વસ્ત્ર મુકેલાં હતાં તે જોઈને તત્કાળ વિચાર કર્યો કે આ ઘોડો
 ને કાળાં વસ્ત્ર મારા પિતાજીએ મને વનવાસ કાઢવા મોકલ્યાં છે તે
 મારે કયુદ કરીને જવું જોઈએ જો ન જાઉં તો મારી માની કૃપ
 લાગે માટે હવે અહિં રહેવામાં મારી આગર નહિ એવા નિશ્ચય કરી
 ઝાડે જઈ આવીને હાથપાણી કરીને કપાટમાંથી પોતાની
 જન્મપત્રીકા કાઢીને પોતે અહ તપાસ્યા તો તેમાં પણ વનવાસના
 યોગ તે જ હીસે હતા પછી ખરી ખાતરી કરવા મહેલને પાછડે પારણેથી
 જન્મોત્તરી કરનાર જોશીને બોલાવી જન્મપત્રીકા દેખાડી કે કેમ જો-
 શીજી મહારાજ હાલમાં મહારાજે અહ કેવા છે. તે સાંભળી જોશીએ
 અહ જોઈને કહ્યું કે હે માણે હાલમાં રાહુ મંચળા અને સની એ ત્રણે
 વંશ છે તેથી તમારા પિતા તમારી ઉપર કાંઈ કરી અજબ કામમાં

જરૂર વનવાસ કાઢશે. પણ બીજા ગ્રહ સારા છે. તેથી તમારે કશી ચીંતા નથી, તમારી જન્મોતરીમાં એવું લખ્યું છે કે બાર વરસ પુરાં થયેથી તત્કાળ વનવાસ ભોગવવો પડશે. માટે એ મુદત આજે પુરી થઈ છે, તેથી તમારા કમનસીબ થોડે આજે દિવસ ઊઝા પહેલાં તમારે વનમાં જવું પડશે. જ્યાં જશે ત્યાં કૃતેહ મેળવીને પાછા લાભ અને જશ મેળવીને પોતાને ઘેર આવશે. માટે હાલમાં બારમું વરસ દેશવટો દેવરાવશે. તે સાંભળી જોશીને દક્ષીણા આપી વિદાય કરીને નીત્યનેા પોશાક બદલી કાળાં વસ્ત્ર પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસીને પોતાની માતા પાસે આજ્ઞા માગવા સારૂ આવે છે. તેને છેટેથી કાળાં વસ્ત્ર પહેરી કાળા ઘોડા ઉપર બેઠેલો નેંધને પેટમાં અત્યંત ફાળ પડી કે આજે કુંવરજી કાળો પોશાક પહેરીને કેમ આવે છે ? એટલામાં મારૂ નજીક આવ્યા તેને નેંધને દામાવંતીની આંખોમાંથી અષાડા મેઘનાં નેવાં પડે તેવી રીતે આંસુની ધારા ચાલીશ. મુખે કાંઈ બોલી સકાતું નથી તોપણ રડતાં રડતાં પુછે છે કે અરે લાડકડા પુત્ર ! તેં ક્યાં જવાની તર્ખિયારી કરી છે ? તે ગટ કહે. હવે એક ક્ષણ વારની મ્હારા મનમાં જરાય ધીરજ રહેતી નથી. માટે તું બોલ્ય. તોય કુંવર બોલતો નથી. એટલે માતા કહે છે.

હોહો!—કોનાં ફોડ્યાં કોનાં ઢોળીયારે, કુંવર કોને! કયો ભજવાડરે કુંવર કાળે ઘોડાને કાળે લુગડેરે નેંઈ લાજી મરે રજવાડરે નેંઈ.

દામાવંતી કહે છે કે મારા બહાલા અંજે લાડકડા પુત્ર એવો તે શો અપરાધ કર્યો છે, જે કાળો પોશાક પહેરીને કાળે ઘોડે બેસી તું વન જવા નીકળ્યો છે, અરે પુત્ર તું મને વહેલું કહે કે મારાથી બને તે ઉપાય કરું હું મુળથી અણુમાનીતી છું પણ તારો જન્મ થયા પછી હું કશાય દુઃખને ગણતી નથી પણ જો તું મને મુકી વનમાં જાય તો તારા વિયોગથી મારે શી રીતે દીવસ કાઢવા અરેરે આ જગનના

લોક તને તરેહવાર બોલશે. વળી તારો મામો સાલોસુલો મને કપકા દેશે માટે જે હોય તે ખર્ચ કહે જે બીજા કાષ્ટથી વિના અપરાધ તને કશી વાતે દુબ્બો હોય તો તારા મામાને બોલાવી તેનું મુળ કઢાવું, માટે તને મારા સમ છે જે હોય તે સાચું કહે, તે સાંભળી માફ વિચાર કરે છે કે મારી માતાની મારી ઉપર ઘણી મમતા છે, માટે જે મારા પિતાનો વાંક કાઢીશ તો તેને ધણું ઝોધું લાગી આવશે દરેક માણસોને નસીબમાં મુખ દુઃખ લાભ અને ખોટ લખ્યા પ્રમાણે અવધીએ ભોગવવાં પડે છે, તેમાં બીજા કાષ્ટને દોષ ન દેવો. એવો વિચાર કરીને પોતાની માયાળુ માતાજીને કહે છે.

દુહોઃ નથીરે દોભ્યાં નથી ફેડીયાંરે, મેંતો નથી કર્યો ભંજવાડરે, મેં ૦ કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેરે, આવી પહોંચી કરમની આડરે આવી ૦ જોશાયે કરીતી જન્મોતરીરે, તેના લખ્યા હતા લેખરે, તેના ૦ તેમાં ખારમે વરસે જરૂર વન આવશે, તેમાં મીથ્યા નહિ મીન મેખરે, તેમાં ૦ માટે વહાલી મારી માવડીરે, મુને ઝટપટ આપજો શીખરે; મુને ૦ લણ રહેવું ગમતું નથી શહેરમારે, હુંતો દેખું હજાકલ વીધરે, હુંતો ૦

ગજરામાફ કહે છે કે મેં કાષ્ટનો કશી વાતનો અપરાધ કર્યો નથી તેમ મારે કાષ્ટ સાથે કશી વાતનું વેર નથી, પણ મારી જન્મોતરીમાં એવું લખ્યું છે કે ખાર વરસ પુરાં થયેથી તતકાળ વનવાસ ભોગવવો પડશે માટે એ મુદત આજે પુરી થઈ છે. તેથી મારા કમનસીબ યોગે આજે દિવસ ઊગ્યા પહેલાં મારા મહેજના ઓટલા આમળ કાળો ઘોડો ચાંભલા સાથે બાંધીને તેની ઉપર વનવાસ પહેરવાનો કાળો પોશાક તૈયાર મુક્યો હતો તેથી હું ઉડ્યો તેવોજ વસ્ત્ર સુદાં ઘોડો મારી નજરે પડ્યો તે પછી દાતણ કરી મોં ઘોષીને આ પોશાક પહેરી આપની પાસે આજ્ઞા માગવા આવ્યો છું તો માતાજી ઝટ વિદાય કરે તો હું મારે રસ્તે પડું જે લખીત હશે તો પાછો આવી તમારી સેવા

કરીશ ને કદાપી દૈવયોગે પાછો મીઠાપ ન થાય તો તમને મારો જન્મ થયા પછીથી તે આજ સુધી મારી ઉપર જે મમતા રાખી મને પાળી-પોષી મ્હોટો કરતાં જે જે કષ્ટ પડ્યું છે તે બધું હું સમજી થયા પછી મારા ખ્યાનમાં છે માટે મારી માયાળુ માણ હું જીવું ત્યાં સુધી આપનો અત્યંત ઉપકારી સેવક છું પણ આ વખત તમારાથી જુદો પડું છું એમ કહી માતાને સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કર્યાં તે જોઈ દામાવંતીની આખ્યો-મંથી અશ્વઠો મેઘ ટુટી પડ્યો કુંવરનાં મધુરાં વચન સાંભળીને મુરછા આવી અને શુદ્ધી આવ્યા પછી પોતાના કુંવરને રડતી રડતી કહે. ઈ.

દુહા: તમેરે આદ્યા માફ ચાકરીરે, હવે અમને કોનો આધારરે હવેં દુઃખની વાતો કોને કીજીએરે, મારી કુણુ તે કરશે વારરે; મારીં

દામાવંતી કહે છે હે પુત્ર ! તારા આનંદયુક્ત મુખને જોઈ આનંદથી દીવસ કાઢતી હતી તે હવે તારા વિયોગથી શી રીત દુઃખના દીવસ ગત કરે અરેરે ! હું કેવી અભાગ્યણી છું મને પોતાના પતિનું જરાએ માન નહીં તેનું મન વાળવા જગદેશ્વરમહાદેવે તારા મરંમા રત્નતુલ્ય પુત્ર આપ્યો તેથી બીજાં દુખ વીસારી સુક્યાં હતા પણ હવે તું વનમાં જાયતો હું શી રીતે દીવસ ગુમરે અને મારા દુઃખની વાત કોને કહું એવી રીતે માતાનાં દીવસગીરી ભરેલાં વચન સાંભળી માફ દીવાસો આપી કહે છે.

દુહા: તમને સોંપીરે સમરથ સાસરીરે માના સુંપી મહીવરની વાટરે માં અહીંયાં રહોરે તમે સુખથી પીયર ગયેથી ઉચ્ચાટરે, પીં

કુંવર કહે છે કે હે માતાજી અત્રે સાસરીમાં તમને પતી ત માન વગર બીજાં બધાં સુખ છે, તેમ પીયરમાંતમારો બાપ ધનવાન, ઉદાર દયાળુ ને માયાળુ છે માટે તમને કશી વાતનું દુઃખ નહીં દે એવું સાંભળી માતા કહે છે.

દુહા: સાસરીયામાં પતી રૂસણરે મારા પીયરમાં બોગ્ગમ લાંડરે;

મારાં પ્રાણઆધાર તું ચાલીયોરે, મારા જીવતરમાં હીંડી વાટરે, માં

હે કુંવર ! તું મને સાસરામાં રહેવાનું કહે છે તે ખરું. પણ તારા
આપનું હેત મહારા ઉપર કેવું છે તે તું સારી પેઠે જાણે છે વળી તું
પીયરમાં રહેવાનું કહે છે તે ઠીક છે. કેમકે મારો ભાઈ મહારી ઉપર
ધણી જ માયા રાખે છે પણ મારી ભોજનપત્રો સ્વભાવ આકરો છે.
તેથી તે કાંઈ સમયે આકરા બોલ બોલે તો મહારાથી વેઠાય નહીં વળી
સાસરીયામાં રહું કે પીયરમાં જઈ તોપણ તારી માયા મને એક
ધણુવાર વીસરશે નહીં તારા વિયોગ દુઃખથી મને ભોજન ભાવશે
નહીં તેમ નીંદ્રા પણ આવનાર નથી માટે મારા દુઃખ વીરામ દીકરા
તને મહારી દ્રષ્ટિથી દુર જવા દેનાર નથી. એમ કહીને અત્યંત રૂદ્ધ
કરવા માંડ્યું તે જોઈ કુંવરજી કહે છે કે હે પરમહ્યાનુ માણ ! તમારા
ખરા અંતઃકરણની માયા મહારી ઉપર કેટલી છે તે હું સારી પેઠે
જાણું છું ને મહારા વિયોગથી તમને જે દુઃખ થશે તે પણ સારી-
પેઠે જાણું છું માટે તમને મુઠ્ઠી દુર જઈ નહિ પણ મહારી જન્મોત્તરીમાં લેખ
લખેલો છે કે પ્યારમું વરસ પુરૂં થતા જરૂર વનવાસ જવું પડશે તે
વાત તમારાથી અજાણી નથી વળી મારા તીર્થ રૂપ પીતાજીની પણ
એવી મરજી જણાય છે કે મને વનમાં મોકલવો, તે જો ન જઈ તો
મને અને તમને સુખે રહેવા દેશે નહિ તે સાંઠે મહારાજી જોશીએ
કહ્યું છે કે તમે વનવાસ નીકળી જ્યાં જ્યાં જશો ત્યાં લાલ અને જળ
મેળવી કુશળ કલ્યાણથી પાછા ઘેર આવશો એવી રીતનો ગ્રહયોગ છે
માટે મહારી કશી ચીંતા ન કરવી જો તમે આજા આપો તો હું પથે
પહું એવી રીતે કુંવરના વચન સાંભળીને માતા વિચાર કરે છે કે
મહારો પુત્ર સુદ્ધિનો માગર છે તો પણ બાલક કરે છે તેથી તે
હાલ મહારૂ વચન માનતો નથી, માટે જો હકીકતનો પત્ર લખી એક
રખારીને હમણાં જ પવનવેગી સાંઠ ઉપર બેસાડીને મહારા ભાઈ

સાક્ષાત્કા પાસે પત્ર લખને મોકલું તો તેને ખખડ થતાં તે હબ્બર કામ પડતાં મુકી આજે રાતની રાતમાં મ્હારી પાસે આવીને પોતાના બાણે-જને વનવાસ જતાં અટકાવશે, અથવા તેમ નહીં માને તો મ્હારા બા-છને કહીને આજે રાતમાંજ એનાં લમ કરાવું એટલે માયામા નાંખી રાહી રાખશે. એવી રીતે પોતાના મનમાં પકકા વિચાર કરીને પોતાના લાડકડા કુંવરને કહે છે.

દુહિત્રી:--આજનો વાસોરે રહો મેહેલમારે, તમને વહાણમાં દેશું શીખરે તો ના કલા ઉપર નીસરે તો હું ઘોળીને પીડી વીખરે; તો ૦ દામાવંતી કહે છે કે પુત્ર મ્હારે જે તને કહેવાનું હતું તે બધુએ તને કહ્યું તોપણ તું મારી કશીએ વાત માનતો નથી તે મ્હારાથી તારી માયા મુકતી નથી માટે હે પુત્ર ! તું આજની રાત મારી પાસે રહી કાલે વહાણમાં જજે એટલું વચન તો તારે જરૂર માનવું જોઈએ એમ કરતાં જે નહિ માને તો આ ક્ષણે ઝંર ઘોળીને પીશ તો તને મારી હત્યા લાગશે. એવી રીતે માતાની મમતા જોઈ કુંવરના મનમાં બહુજ દયા આવી તેથી એક રાત રહેવાનું વચન આપ્યું એટલે કુંવરને કહે છે કે પુત્ર હિનું પાણી તૈયાર છે માટે તું નાહી લે એમ કહી પોતાના સેવક પાસે નાના પ્રકારના સુવર્ણના બાજ ઉપર બેસાડી સારી રીતે ચોળી નવરાબો એટલે રસોડામાંથી રસોડામાં કહે છે કે બાઈસાહેબ રસોડાની સર્વે સામગ્રી તૈયાર છે, માટે કુંવરને લાંબજમવા વહેલા પધારો, તે સાંભળી માફજ પીળું પીતાંબર પહેરીને રસોડા આગળ સુવાસિત ચંદનના પાટલા ઉપર બેઠો એટલામાં માતા પણ નાહી વસ્ત્ર બદલી કુંવર પાસે આવીને બેઠી એટલે કુંવર કહે છે કે આવો મારી માયાળુ માણ ! આપણે બંને બેમાં બેસી બોજન કરીએ, તે સાંભળી માતા પ્રસન્ન થઈને પુત્ર સાથે બેસી, જમતાં જમતાં કહે છે કે, અરે ! લાડકડા આજે તો તારો અરો મનંજ છે માટે બધી

ચીંતા દુર છે, માટે તારી સાથે ધરાધને જમીનું તું પણ જે જોઈએ તે પદાર્થ માગી સારી રીતે જમજો. વળી પરમેશ્વર બેમાં કરશે ત્યારે થયેલું એવું સાંભળી કુંવર કહેછે કે માણ આજનું સર્વ બોજન અતિ ઉત્તમ છે તેમ સ્વાદીષ્ટ પણ છે તે જમી પ્રસન્ન છું, એમ વાતો કરતાં બેડે જણાં રૂચી પ્રમાણે જમી રહ્યાં એટલે સેવક પાનનાં બીઠાં એલચી લવોંગ, સોપારી કાથો, ચુનો વગેરે નાખી બનાવીને તરતજ આપ્યાં ને બેડે જણાંથે ખાધાં પછી બીજા સેવકાને જમવાની આજ્ઞા આપી ને પોતે પોતાના ઓરડામાં આવીને એક કાચ ઉપર પુત્રને સાથે બેસારી પોતે બેડી એટલે કુંવર કહેછે કે માતાજી મારો વન જવાને કાળો ઘોડો તથા પોશાક ગુપ્ત ઠેકાણે રખાવજો કેમકે હું તમારી પાસે આજનો દીવસ ને આજની રાત રહેવાને કબુલ થયો છું એ વાત સાંભળી માતાએ સરવે બંદોબસ્ત કર્યો પછી પરસ્પર વાતો કરતાં રાત્રી પડી એટલે પાછાં રૂચી પ્રમાણે વાળુ કરી શયન-ગ્રહમાં જઈ મા દીકરો વાતો કરેછે એટલે એક પહોર રાત્રી ગઇ ત્યારે કુંવરને નિંદ્રા આવી નહી તે પોતાના પલંગ ઉપર સુઈ ગયો ને થોડીકવારે જાગનિંદ્રાવશ થયો એટલે દામાવંતીએ વિચાર કર્યો કે હવે બેસી રહે કાંઈ સિદ્ધિ નથી માટે જોઈ ઉપાય કરવાના તે કુંવર ઉઠ્યા પહેલાં કરી લઉં એવો નિશ્ચય કરીને મજબ રાત્રી થઇ એટલે સર્વ લોક નિંદ્રાવશ થયા ત્યારે દામાવંતી ઓરડો બંધ કરી પોતે એકલી રૂડીયા રખારી પાસે જવાને નીકળી તે તરત રખારીને ઘેર પહોંચી. પણ તેનાં બારણાં બંધ હતાં તેથી પોતે રૂડીયાને ઢાંકે મારી તોપણ ઢાંકાએ ઉત્તર ન આપ્યો વળી દામાવંતી કહે છે.

દુહોઃ રૂડીયા રખારી વારા વીનવુંરે, હું તો તુજથી નાનેરી લાગુ બેનરે, હું તોં કામની છે મહારે આપડી માટે આવીહું માજમ રેનરે માટેં ગટપટ ઉડી તુતો જમજોરે કાંઈ લાભી મારા પર મહેરરે કાંઈં

મેનાં માઝાં મુલ આપીયે, તુતો જય અમનમર સહેરરે; તુતોં
કુંવર મ્હારો જયછેરે; કાંઈ જોમત બાળે વેશરે કાંઈં સાલાસુકાને એમ
કહેજે, તારો ભાણેજ જય પરદેશરે તારોં

એવી રીતે સ્ત્રી દામાવંતી રૂડીયાના બારણા આગળ ઉભી રહીને
પોકાર કરે છે પણ રૂડીયો ખાટલો તળાઈ નાંખીને ભર ઉંઘમાં સુઈ
રહેલો છે ને તેની સ્ત્રી જાગતી બેસીને પોતાના ધણીના પગ ચાંપ્યા
કરે છે તેણે અવાજ સાંભળી વિચાર કર્યો કે અત્યારે મધ્યરાત્રિ ગઈ છે
તે વખતે ધણા જરૂરના કામ વગર કાંઈ આટલી જુઓ પાડે નહીં માટે
તેને હુંજ ઉત્તર આપું નહીં તો મારા ધણી ભર ઉંઘમાંથી જાગી
ઉઠશે એવો વિચાર કરીને રૂડીયાની વહુ બારણે આવીને દામાવંતીને પુછે છે.

હુહોઃ—ટાઢી રાતે તુતો ટળવળેરે, કાંઈ સાર તારો બંધ રાખરે
કાંઈં રખારી ગયોછે એને સાસરે, તેની ડાખી તે દુખેછે આંખરે તેનીં

આ રીતે રૂડીયાની વહુએ કહ્યું કે બાપ તમે અડધી રાતના શીદ
પોકાર કરો છો; રખારી ઘરમાં નથી તેનો એમને સાસરે ગયા છે ત્યાં
તેમની આંખ દુખે છે તેથી તે હાથ તમને મળનાર નથી માટે ખાલી
શીદ હાંકે મારો છો? એવા રખારણના બોલ સાંભળીને દામાવંતી
વિચાર કરેછે કે રૂડીયાને ઉંઘમાં ન જગાડવો એટલા માટે રખારણ
જુહું બોલે છે, કેમકે રખારો એને સાસરે ગયો છે ને ત્યાં તેની ડાખી આંખ
દુખે છે એ વાતની કેમ ખબર પડી માટે તેના બોલવા ઉપરથી પરીક્ષ
થાય છે કે તે ખરું બોલતી નથી ને મારે ધણીજ ઉતાવર છે તેથી
એને કાંઈ લાંચ આપું તો મારું કામ સહેલથી થાય એવો નિશ્ચય કરીને
દામાવંતી કહે છે. બાપ સાંભળઃ—

હુહોઃ—રખારીને દઉ મ્હારો રોકડીરે. તને આપું તે સોનાનો
હારરે, તનેં માટે ઝટ જગાડ તારા નાચનેરે મ્હારે કામ પડ્યું દરખા-
રરે મારેં

દામાવંતીએ કહ્યું કે હું તારા ધણીને મહેનતના બદલામાં સો-

નાની મ્હોરો રોકડી આપીશ અને આ સોનાનો હાર પાંચસે રૂપિયાનો છે તે તને આપું એમ કહી રખારણને હાર આપ્યો, તે જોઇને તે બહુજ રાજ થઇ એટલે તરત ઘરમાં જઇને પોતાના ધણીને જમાડીને કહે છે કે દરખારમાંથી એક બાઇ આવી છે તે કહે છે કે મારે આ વખત રૂડીયા સાથે ધણી તાડીદનું કામ છે તે સાંભળી રૂડીયો બહુજ બીહીને વિચાર કરે છે કે મેં કાઇનો કશી વાતનો ગુન્હો કર્યો નથી પણ કદાપી મારા ચાકરનો કાંઈ વાંક આવ્યો હોય તો પછી જોઇશ એવા વિચાર કરી પોતાના ચાકરને પુછે છે કે આજે તેં ગાયો અને બેંસો ક્યાં ચારી હતી કે દરખારમાંથી એક બાઇ આ વખત આવી છે માટે જે હોય તે માયું કહે જો ગાયો બેંસોએ કાઇના ખેતરમાં પેસી અનાજ વગેરેનો ખગાડ કર્યો હશે તો રાજ મારી નાંખશે એવું સાંભળી કહે છે:—

દુહા:—ઉગમણી ગાયો બેંસો ચારીયોરે મેતો આથમણી ચારી સાંઢરે, મેંતો કાઇનાં ખેતર નથી બેજબ્યાં નથી કાઇનો કર્યો ભંજવાડરે નથી.

એ રીતે ચાકર કહે છે કે મેં કાઇના ખેતરમાં અથવા બીજે કોણે કશી વાતનો કાંઈ ભંજવાડ કર્યો નથી માટે તે વીશેની કશી શીકર કરશો નહિ કદાપી બીજા કાંઈ કામ સારૂ દરખારનું તેડું આવ્યું હોય તો તમે ખારણે જઇને પુછી જુઓ એટલે જે હશે તે બધીએ ખમર પડશે એવી રીતે ચાકરની વાત સાંભળીને રૂડીયો તરત બહાર આવીને જુવે છે તો ગજરામાડની મા દામાવંતી વાટ જોઇને ઉભી છે તેને દીવો લાવી મોં જોઇ તરત ઝોળખીને પુછે છે કે બાઇ સાહેબ તમે આપો આપ અડધી રાતે શા કારણે માટે આવ્યાં છો અરે બાઇ તમે ચાકરને મોકલ્યો હોત તોપણ તરત આવત તે સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે બાઇ આ વખત તારૂં જરૂરનું તેમજ બહુજ તાડીદનું કામ

છે માટે હું પોતે આવી છું તે સાંભળી રૂઢીયો કહે છે કે જે કામ હોય તે કહો એવું સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે હે બાહ, સવારે મારો પુત્ર ગજરામાર કાળો પોશાક પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસીને વનવાસ જવાને તૈયાર થયો હતો તે મારી રજા લેવા આવ્યો એટલે તેને ધણી સમજાવ્યો કે તું વનવાસ ન જા પશુ તે માંડે કહેવું માનતો નથી માટે જેમ તેમ સમજી આજની રાત રાખ્યો છે માટે તું તારી પવનવેગી સાંઠ ઉપર બેસીને અમારો સર્વે હકીકતનો કાગળ લઈ પવનવેગે અમનગર જઈને મારા બાહ સાલાસુલાને આ પત્ર આપીને તરત તૈયાર કરીને પહોર રાત રહે તે પહેલાં જો તેડી લાવે તો તે ગજરામારને સમજાવી વનમાં જતાં અટકાવે તો બહુ સાંડે થાય બાહ જો આ વખત તું માંડે આટલું કામ કહ્યા પ્રમાણે કરી આપીશ તો તારો ગુણ હું અને મારો બાહ જીવતાં સુધી ભુલનાર નથી માટે તું હમણાં વહેલો જા ને અમનગરથી મારા બાહને તરત તેડીને એક પહોર રાત રહે તે પહેલાં અહીં આવી મને વધામણી. આપજો કે હું કામ ફતેહ કરી આવ્યો છું મને ધણી વાટ જોવાવીશ નહિ એવી રીતે દામાવંતીની બહુ તાકીદ જોઈને રૂઢીયો પોતાની સાંઠનાં વખાણુ કરી કહે છે.

હુહા:—ત્રણસોને સાંઠ મહારે સાંઠણીરે, તેમાં ગંગા જમનાની જોડરે; તેમાં જળ મન વેગે ચાલતીરે, એમાં કાંઈ નથી ખાંપણુ જોડરે, એમાં અખંડ દીપક ધીના જળહજોરે; તેને હુપ અગરના થાયરે તેનો એતો ચારો ચરે નાગરવેલનોરે, તેનો પલકે જોજન એક જલધરે તેનો માટે વેગે હું જાઉં છું રે. બેની મનમાં ન રાખજો અંધીરરે. બેની અમનગર પહોંચું પલકમારે તેડી લાવું તમારો વીરરે તેડી.

રૂઢીયો કહે છે કે હે બાહ! મારે ત્રણસોને સાંઠ સાંઠો છે તેમાં ગંગા જમનાની જોડ છે તે બે દેવાંશી છે માટે તેની પાસે બે બાણુએ બે અખંડ ધીના દીવા બળે છે. અને અગર અંદાજ વધેરે સુમધીદાર

પદાર્થનો ધુપ થાય છે તેવીજ તે શુણ્ણવાન છે તેનું ખરૂં પારખું આજે તમારા જોવામાં આવશે; બાપ સાહેબ અભારે તમારા કલા પ્રશ્નણે વહેલું કામ કરી આવીશ તેના પાકા બરસો રાખજો એવી રીતે રૂડી-યાનાં હિમત બરેલાં વચન સાંભળીને દામાવંતી કહે છે.

દુહા:—રસ્તે જળે તુંતો જળજીરે વીરા અંધારી રાતનું કામરે વીરાં બરો વાલેસરી તુંતો માહરો માટે ખાલી જવા દેની હામરે; માટે ગુણુ નહીં જુલું વીરા તાહરોરે, મારા બાપને વહેલો તેડી લા-વ્યરે; માં સવાલાખ રૂપિયા આપીશ રોકડા, ઝટ કામ કરી ઘેર આવ્યરે ઝટં.

દામાવંતી કહે છે કે બાપ, તારા હિંમત બરેલા શબ્દ સાંભળી હવે મારી પુરી ખીતી થાય છે તારા બોલવાનો બધો અર્થ હું સમજી માટે હવે ખીજી કશી વાત કરી એક પલવાર ખોટી ચઢીશ નહી. એવી નાકીદની વાત સાંભળી રૂડીયો રખારી કહે છે કે બાપ સાહેબ હવે સાંઢ ઉપર પલાણુ નાંખી તરત રવાને થાઉં છું તે નજરે જોઈ આ-પને ઘેર પધારો એમ કહી સાંઢ ઉપર સાજ નાંખે છે.

દુહા:—સાંઢની કાટેરે સોના સાંકળીરે એની પાસે મોતીના હારરે. એનીં પગમાં પહેરાયાં રૂડાં ઝાંઝરાં તેના થાએ ઝણુઝણુ ઝણુ-કારરે. તેનાં સોના રૂપાનો એનો કાંઠલોરે, રૂડું રત્નજડીત પલાણુરે; રૂડું હીરે જડીત એની મોજડી, જણે આકાશે ઝળકે છે બાણુરે, જણેં કસખી મંડલ શીરપર ધર્યુરે, પછી રૂડીયો થયો અસ્વારરે માઝમ રાતે પરવાયોરે, તેની ઉતાવળનો નહી પારરે તેનીં.

એવી રીતે રૂડીયો પોતાની સાંઢ ઉપર પલાણુ નાંખીને પોતે ઉત્તમ પ્રકારનો પેશાક પહેરી હાલ તરવારને બંદુક સાથે લઈ હાથમાં ચાણુક લેઈ સાંઢની ફરતી પાંચ દક્ષણ કરી તેને પલાણુ કરીને દા-માવંતીની રજા લખીને તરત અસ્વારી કરી પવનવેગે પરમેશ્વરનું નામ

દમને ચાલ્યો. જોતજોતામાં એક કોણ પહોંચ્યો એટલે દામાવંતીની પરીપુણ્ણ ખાત્રી થઈ કે રૂડીયો કહ્યા પ્રમાણે આવશે એવો નિશ્ચય કરી દામાવંતી મહેલમાં કોઈ ન જાણે એવી રીતે પાછલે બારણે થઈ સુવાના ઝોરડામાં ગજરામારૂં પાસે આવીને જોયું તો ભરઉંધમાં સુનેલા આ- નંદી મોં સામું જોઈ પોતે મહાદેવજીનું સ્મરણ કરી કહે છે કે, હે ભો- જાશંભુ તમે મને કૃપા કરી આવો રત્ન જેવો પુત્ર આપ્યો તે સદા સંજોગે રહેવો જોઈયે તેનો વિયોગ થવા દેશો નહિ. કદાપી મારૂં ધાર્યું ન થાય તો એની જ્યાં જાય ત્યાં રક્ષા કરજો, એ તમારી પ્રસાદીનો પુત્ર છે એવી રીતે મહાદેવની સ્તુતિ કરી પુત્રના ખુશનુમા ચહેરા સામું જોયા કરે છે દામાવંતીની રમ્મ લઈ રૂડીયે પવનવેગે સાંઠને ચલાવી છે. તેણે ચાલતાં ચાલતાં અમનગર બે કોણ રહ્યું એટલે એક સુંદર રૂપવંતી સ્ત્રી જોઈ. તે પણ સમસમાટ કરતી ઉતાવળી ચાલી જાય છે તેને જોઈ રૂડીયો પુછે છે કે હે બાઈ, તું જાને કાણુ છે, અને આ અંધારી રાતે ક્યાં ચાલી જાય છે તે ઈશ્વર આજ્ઞાથી સાચું કહે તે સાંભળી તે સ્ત્રી કહે છે કે હે બાઈ હું પોતે સ્ત્રીને વેશે રાત છું તે થોડી વારે મારો અમલ પુરો થશે એટલે અમનગરમાં જઈ વાળું કરીશ એવી રીતે રાતનાં વચન સાંભળી રૂડીયાએ વિચાર કર્યો એને કાંઈ લાંચ આપુ તો મારૂં કામ સહેલથી ચાય એવો કે આ રાત વેગથી જઈ વહાણું કરશે તો મારૂં દામાવંતીનું ધાર્યું થશે નહીં મટે પ્રપંચ રચીને એને મારે કપજો કરી લઉં તો ધારેલું કામ પાર પડે એવો નિશ્ચય કરી રાતની સાથે મીડી મીડી વાતો કરી માયા લગાડી પોતાના હાથમાંની ચાણુક નીચે નાંખી દઈ રાતને કહે છે કે માસી મારી ચાણુક નીચે પડી ગઈ છે તે લઈ મારા હાથમાં આપો ત્યારે રાત કહે છે કે નારે લાઈ મારાથી ખોટી થવા જેવું નથી, મટે તું તારા હાથે લે ત્યારે રજારો કહે છે કે માસી ! મારે

સાંઠ નીચે ખેસાડી ખોડી થવું પડશે માટે મેહેરખાની કરી ચાબક આપશે તો તમારો પાડ માનીશ. એવું સાંભળી રાતને દયા આવી તેથી ચાબુક લઈ રખારીને કહે છે કે લે, ભાઈ, એમ હાથ ઉઘો કર્યો એટલે ફડિઆએ તેનું કાંડું મજબુત પકડી સાંઠ ઉપર ખેંચી લઈ કરજે કરીને ચાલતો થયો ને વિચાર કરે છે કે આપણે ઠીક તાલ આવી ગયો. માટે એને મુકુ નહિ. એમ કરતાં અમનગર આવી પહોંચ્યો, પણ શહેરના દરવાજા બંધ જોઈ દરવાજાને હાંક મારી કહે છે

દુહોઃ—દરવાજા વીરા તને વીનવું, મારે જવું છે રાજની પાસે મારે. માટે ઝટ જવા દે મુજને, પછે દરવાજા તારો વાસરે; પડે.

ફડીઆ કહે છે કે દરવાજા વીરા તું ઝટ દરવાજા ઉઘાડી મને જવા દે કેમકે રાજની પાસે મારે બહુ તાકીદનું કામ છે માટે જરા પણ વાર ન લગાડતાં દરવાજા ઉઘાડ, નીકર તું રાજના કપકામાં આવીશ એવાં વચન સાંભળી દરવાજા કહે છે ભાઈ સાંભળ.

દોહોઃ—બંધ દરવાજા કેમ ઉઘડે, કાંઈ કુંચીયો પડી દરખારે કાંઈ રાત રહોને અત્યારે આરણે; સુતા ઉડીને આવો સવારે સુતા.

દરવાજા કાંઈ કે હે ભાઈ, રાત્રીએ દરવાજા ઉઘાડવાનો રાજ સાહેબનો હુકમ નથી, કેમકે રાતે દરવાજા બંધ કરી કુંચીયો દરખારમાં લઈ જાય છે; માટે અત્યારે ગામ બહાર ધર્મશાળામાં જઈ સુઈ રહો, સવાર થાય એટલે દરવાજા ઉઘાડશે તે વેળા આવજો, તે સાંભળી ફડીઆ વિચાર કરે છે કે હું મનની ધારણા પ્રમાણે વહેલો આવી પહોંચ્યો તો દરવાજા બંધ છે ને મારે તો રાણીના કબ્જા પ્રમાણે કામ કરી અમનગર જવું જોઈએ, પણ એટલી વાત સારી બની છે કે જાત મારા કપજામાં છે તોપણ ફરી નમ્રતાથી વીનવીને કહું. તેને જો દયા આવે ને દરવાજા ઉઘાડે તો માફ કામ કરી પથે પડું એમ ધારી બીજી વાર દરવાજાને કહે છે કે હે દયાવાંત દરવાજા સાંભળ—

દુહા:—લણી લણી લાગુ તારે પાવલેરે જઇ દરબારને જગાડરે;
જઇ વહેલો વહેલો લાભ્ય તુતો કુંચીયોરે પછી દરવાજો ઝટ ઉઘાડરે.

રખારી કહે છે કે હે દરવાજા આ વખત મારે એવું જરૂરનું કામ છે તેથી હું લણી લણીને તારે પગે લાગી અતિ નમ્રતાથી વિનંતી કરું છું કે તું હમણાં જઇ દરબારને જમાડી કુંચીઓ માગી લાવી દરવાજો ઉઘાડીશ તો તારો મોટો પાડ માનીસ તે સાંભળી દરવાજા કહે છે કે ભાઈ તારા અતી નરમાસ ભરેલા બોલ સાંભળી મને તારી બહુ દયા આવે છે છતાં તારો બોલ પાળી શક્યો નથી. માટે શરમ પશુ આવે છે એમાં કંઈ શક નથી પણ ભાઈ રાખતો હુકમ કેમ તોડાય કદાપી રાખ પોતે બહાર ગયા હોય ને દરવાજો બંધ થયા પછી આવે તોપણ દરવાજો ઉઘાડવાનો હુકમ નથી, એ સાચુ માની મારી ઉપર વગર સજા રીશસ કરીશ નહીં નીરપરાધી હુકમને તામેદાર છું, આવાં દરવાજાનાં વચન સાંભળી રખારી છેક નિરાશ થઇ પોતાની સાંઠને કહે છે મારી વહાલી તેં ધણીવાર મારાં કામ પાર પાડ્યાં છે તેથી આજે પણ તારે ભરોસે આવ્યો છું તેથી તું મને નિરાશ કરીશ નહિ હો ?

દુહા:—ચતુર વહાલી તું સાંઠણીરે, મને પુર્ણ તારો વિશ્વાસરે,
મને ખેપ કરી તે સહુ ખાલી જશે, દામ મળવાની પછે શી આશ્ચરે,

ફીઓ પોતાની સાંઠને કહે છે કે હે વહાલી તારા રૂપ ગુણને ચતુરાઇનો મને પરીપુર્ણ વિશ્વાસ છે, કેમકે ઘણી વખત મારા મનમાં ધાર્મી મુજબ કામ પાર પાડી મને બહુ લાભ આપ્યો છે માટે આ વખત ધાર્યું કામ પાર પાડતાં વાર લાગશે તો તારી ને મારી ભેગી આપડ જશે ને ફરીથી ભરંસો કરશે નહિ; માટે કાટ કુદી અંદર દાખલ થયા વગર બીજો ઉપાય નથી, તેમાં વળી બીજી મોટી હરકત નડે છે તે એ કે મઠની પાસે અંદરની આજુ મોટી ઉઠી ખાઇ છે તે

કુદ્દતાં જે તેમાં પડીયે તો તારે ને મારો જીવ જાય તેથી દામાવંતી નિરાશ થાય ને આ જગતના લોક હાંસી કરે માટે મારી બહાલી આ વખત તારી ને મારી પરમેશ્વર લાજ રાખે તો સાફ થાય એમ કહેતાં ગ્યારીની આંખોમાંથી ચોધાર આંસુ સાંઢણીની પીઠ ઉપર પડતાં સાંઢે જાણ્યું જે મારો પાલન કર્તા મને પોતાના પેટના પુત્ર કરતાં અધીક લાડ લડાવે છે તેને હું શી રીતે હીમંત આપું કેમકે મારાથી કાંઈ માણસની પેઠે બોલી શકાતું નથી. એમ વિચાર કરી સાંઢણી પોતાના મનમાં ઇશ્વરનું રમરણ કરી કહે છે હે ઔદ લોકના નાથ તારા હજાર નામ છે તે પ્રત્યેક નામના અસંખ્ય ગુણો પ્રાણી માત્રને સ્તુતી કરવા છે તારા ગુણનું વર્ણન હજાર મુખથી શેષનાગ ન કરી શકે તો બીજાં પ્રાણી કાણુ ગણત્રીમાં છે હે દીનદયાલ ! આ વખત મારી પશુ જાતિથી જે બોલી શકતું હોત તો હું રૂઝીયાને હીમંત આપત માટે મહારાજ આ વખત તને હું ખુલાસાખંધ ઉત્તર અ પું એટલીવાર મને મનુષ્યની વાચા આપે તો સાફ એવી દીનવાણી સાંભળી ઇશ્વરે સાંઢને વાચા આપી એટલ કહે છે.

દુહૃદા:--મુજ છતાં શીદ સોચના કરેરે, તુંતો આવડો દુખી કેમ થાયરે, તુતોં કહેતાં જાડે આકાશમાં તને આંચ ન આવે કાંઈરે તનેં તણીને તંગ જરંથીરે કાંઈ ઢીલી તે મેલજે દોદરે કાંઈં એક ખેતરવા પાછી ફરવી મુને ઠેકાવજે કરી જોરરે, મુનેં કાટના પાડું કહે તો કાંગરારે વેગે જઈ પડું શહેરની માંલરે.

સાંઢ કહે છે તેં મને જાડુ લાડ લડાવી સુખ આપ્યું છે તેથી પરમેશ્વરની કૃપાથી આજ તને નિરાશ નહિ કરું તું કહે તો પંખીની પેઠે આકાશમાં ઉડી જાઉં તું એક ખેતરવા મને પાછી હાલીને મારો તંગ તાણી દોર ઢીલી મુકીને જોરમાં દોડાવી ગઢ નજીક આવતાં ઠેકાવજે તો ગઢ અને ખાઈ એક પલમાં કુદી જઈશ તોપણ તમામ

પેટનું પાણી નહીં હાલવા દઉં માટે એ વિષે તું જરાય ચિંતા કરીશ નહીં એવી રીતે સાંભળીને રૂડીયાયે કહ્યા પ્રમાણે થેકડો મરાવ્યો તે વેળા સાંઢ પક્ષીની માફક હિડી તે ગઢ અને ખામ્મ એક ઠેકાને નીચે ઉતરીને તરત સાલાસુલાની પોળ આગળ ઉભી રહી એટલે રૂડીયા પોળીયાને હાંક મારી કહે છે:—

દુહા:—પોળીયા મારા તુંતો ખાંધવોરે કાંઈ સાલાસુલાને જગાડરે કાંઈં કામ આપડીનું મારે ધણુરે માટે ઝટ દરવાજો ઉઘાડરે: માટેં એવી રીતે રખારીતો અવાજ સાંભળીને પોળીયાયે તરત પોળને દરવાજો ઉઘાડ્યો એટલે સાલાસુલાના મહેલમાં જઈને તેને જગાડી ને કહે છે.

દુહા:—સાલાસુલા તમને વીનતુંરં કાંઈ કાંઈ લળિલળિ લાગુ પાડરં કાંઈં માંડવમદથી વેગે કામે આવીયો, મને વાર ધણુરી થાયરે મુનેં માટે વહેલા તમે ઉઠોનેરે કાંઈ તત્પર આઓ નરેશ્વરે કાંઈં રાણી દામાવંતીના કુંવરને, એનો પીતા કાઢે પરદેશરે. એનોં માટે રાણીએ મનેં મોકલ્યોરે, તમ બાણેજ જન્ય પરદેશરે. તમં તેથી વેહેલા પધારીને રાક્ષાયે, કુંવર છે અતી બાળે વેશરે, કુંવરં

એવી રીતે રૂડીયાનાં બહુ તાકીદનાં વચન સાંભળીને સાલાસુલા સારી રીતે હુંશીયાર થઈને રૂડીયાને સરવે હકીકત પુછી ત્યારે દામાવંતીયે એને જે બીના કહી હતી તે સર્વે વિગત સુદ્ધાં સંભળાવી તમાંરા બાણેજ ગજરામારેને એના બાપે દેશવટે દીધો છે તેથી તે કાળાં વસ્ત્ર પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસી વનવાસ જવાને પોતાની માતાજીની રજા લેવા આવ્યો હતો તે વાત જાણીને દામાવંતીએ ધણી રીતથી સમજાવી કહ્યું કે હે પુત્ર તું મને શોક જાગરમાં નાખી વનવાસ જઈશ નહિ એમ કહ્યું પણ તે માનતો નથી. માટે છેવટે કાલાવાલા કરી આજની રાત રાખ્યો છે. સવારમાં તો તે જરૂર

વનમાં જવાને માટે દામાવંતીએ અરધી રાતે મારે ઘેર આવી મને હુકમ કરી તાડીદથી મોકલ્યો છે કે અત્યારેજ મારા ભાઈને તરત તેડી લાવ, માટે બોજી વાત કરવી જવા દઇ તમે વહેલા તઈયાર થાઓ તે. આપણે વહેલા જઈ પહોંચીએ, એવી રીતે રૂડીયાનાં વચન સાંભળી સાલોસુલો પોશ્તાક પહેરીને હથીયાર બાંધી રૂડીયાની સાથે સાંઢ ઉપર બેસીને દરવાજે ઉઘડાવી પથે ચાલ્યા, તે જોતાં જોતાં પવનવેગે માંડ-વગદ પહોંચીને દામાવંતીને મેહેલે જઈ વધામણી બાંધી કે, બાઈસાદેજ તમારા ભાઈને તેડી આવ્યો છું તે સાંભળી દામાવંતીએ પોતાના ભાઈનું મોડું જોતાં રૂડીયાને કબુલાત પ્રમાણે પોશ્તાક તથા ધન આપી રાજી કર્યો એટલે તે રગ્ન ક્ષત્ર પોતાને ઘેર ગયો તે વખતે દામાવંતીએ બહુ શાબાશી આપી પછી પોતાના અને સર્વે કુટુંબ કબીલાના સમાચાર પુછ્યા તે બાદ પોતાના પુત્રના સમચાર કહ્યા કે ભાઈ તારા ભાણેજ મને શોકસાગરમાં નાખી વન જવાને તઈયાર થયો છે તેને નાના પ્રકારથી સમજાવ્યો પણ રહેવાની ના કહે છે માટે રૂડીયાને અત્યારે તારી ખાસ મોકલીને તને તેડાવ્યો તે સવાર થતાં પહેલાં અગત્યનો ઉપાય કરી રોડી રાખવો જોઈએ, તેના એક ઉપાય હાલ મને સાંભર્યો છે તે જ તારી નજરમાં આવે તો રોડી રાખીએ, ભાઈ કહે છે કે બેન સુખેથી કહે તે સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે કમલાવતી નમરીના રાજા ગુલાબસીદની પુત્રી ચંપાદેવી સાથે આ તારા ભાણેજનું વેવિશાળ કરતું છે. કન્યા બહુ રૂપગુણી ભરેલી મહા ચતુર તેમજ માયાળુ છે પણ હજી કુંવરીનાં લગ્ન નથી. તું એને ગમેતેમ સમજાવીને અત્યારેજ જઈને તેના સસરાસાસુને સમજાવી ધડીયાં લગ્ન લઈ પરણાવી દે તો તેની જીના પરગુણથી મોહ પામી રહેશે અથવા તેની જી ગમેતેમ સમજાવી રાખશે, માટે એ કામ હાલ કરવાની જરૂર છે, તે સાંભળી સાલોસુલો કહે છે કે બેન, તું કહે છે તે મારા બાનમાં છે

પણુ જો હાલ રૂડીયો હીમત કરી સાથે આવે તોજ એ કાચ બની શકે, તે સાંભળી દામાવંતીએ પોતાની હુંશીયાર દાસીને બોલાવીને કહ્યું કે હે દાસી ! તું રૂડીયાને ઘેર જઈને તરત મારી પાસે તેડી લાવ, તે સાંભળતાં દાસી જઈને તરત તેડી લાવી. તરત રૂડીઆએ દામાવંતીને તથા સાલાસુલોને સલામ કરીને પુછ્યું કે હું હમણાંજ તમારી પાસેથી ઘેર ગયો. એટલામાં પાછો બોલાવ્યો તે શું કામ છે ? જે કામ હોય તે સુખેથી કહો તે સાંભળી સાલોસુલો કહે છે કે આજે સવાર થતાં પહેલાં કમળાવતી નગરી જઈને ગુલાબસીંઘ રાજની પુત્રી ચંપાદે સાથે ગજરામારને પરણાવીને પાછો ઘેર લાવવો છે તે કામ તારી હીમત હોય તોજ થાય એવું સાંભળીને રૂડીઆએ ઉતર આપ્યો કે મહારાજ મારા ઘટમાં પ્રાણ છે ત્યાંસુધી તમે જે હુકમ ફરમાવશો તે કરવાને હું હાજર છું એવું સાંભળી દામાવંતીને સાલોસુલો ખેડી રાજ થયાં પછી ગજરામારને ધીરેથી હાંકે મારી જગાડિને હુશીયાર કર્યાં એટલે મારજી પુછે છે કે મામા સાહેબ ! આ વખતે તમે ક્યાંથી પધાર્યાં ત્યાંએ મામો કહે છે કે બાણેજ ! મોસાળમાં તારી મામી તથા બેન બાઈઓ તથા તારી મોટી મા વિગેરે બહુ સંભારે છે કેમકે તું ધણા દિવસથી મોસાળ આવ્યો નથી માટે તને તેડવા આવ્યો છું તે સાંભળી મારજી કહે છે કે મામા એ વાતની ક્ષમા કરો. સવારના પોહોરમાં વનવાસ જવું છે. તેથી કોટી ઉપાય કરેથી પણ રહેનાર નથી ત્યારે મામો કહે છે કે વાડ જેમ તું કહીશ તેમ કરીશું પણ હાલ તું મારી સાથે મોસાળ આવીને સરવેને મળીને પછી જવું હોય તો જજો એમ કહી તે વાત કણુલ કરી ત્રણે જણુ સાંઢ ઉપર બેઠા એટલે રૂડીઆએ પવનવેગે ચલાવીને કમળાવતી ધાર્યાં પ્રમાણે આવી પહોંચ્યા એટલે તુરત ગુલાબસીંઘને મોહોલે ગયા ત્યાં સેવકને કહ્યું કે તારા રાજને હમણાં જગાડ, કેમકે મારે જરૂરનું કામ છે તે સાંભળી સેવકે

ગુલામીનું હાંક મારી કહ્યું કે મહારાજ, આપને મળવા કાંઈ તથ્ય માણસ આવ્યા છે તે સાંભળી તેઓને બોલાવીને એક મહેલા કાચ ઉપર બેસાડી કુશલ વર્તમાન પ્રગટીને રાત્રીએ આવવાનું કારણ પુછ્યું, ત્યારે સાલોસુલો કહે કે આ તમારા જમાઇને તેના બાપે દેશવટો દીધો છે તેથી આજ સવાર થતાં તે જરૂર વનવાસ જવા તૈયાર થયો છે તેને નાના પ્રકારથી એની માએ વીનવી સમજાવ્યો, પણ રહેતો નથી માટે અત્યારે તમારી પુત્રીને ધડીયાં લગ્ન સહ પરણાવવી જોઈએ, તે સાંભળી ગુલામસીંહ બહુ શોકાતુર થયા એટલે માડનો મામો કહે છે કે મહારાજ આ વખત વધારે વીચાર કરી ખોટી થવાનો નથી માટે ઝટ કામ કરી દ્યો તે સાંભળી ગુલામસીંહ પોતાની રાણી પાસે જઈ, તેને જગાડીને કહે કે હમણાંને હમણાં તમારી દીકરીને પરણાવો. તેનું સર્વ કારણ કહ્યું ત્યારે રાણી પણ બહુ ચીંતાતુર થઈ પોતાના પતીને કહે છે કે હે સ્વામીનાથ ! મારી એકની એક મહા ચતુર રૂપગુણના બંડાર જેવી દીકરીને મોટો માંડવો રચી ધામધુમથી પરણાવવાની છે તેને અત્યારે ધડીયાં લગ્ન લઈ શી રીતે પરણાવું ? ત્યારે રાજા કહે છે કે સાલોસુલાને આપણાથી નિરાશ કેમ કહાય ! હું રાણી પ્રાણી માત્રને જે નસીબમાં જે કાળે સુખ દુઃખ લાભ ખોટ ભોગવવાનાં આવે છે તે ભોગવ્યા વગર કોઈને છુટકો થતો નથી. માટે આપણી સાથે પુત્રીને એવીજ લેણાદેણી હશે તેથી તું પુત્રીને ઝટ જગાડીને સર્વ વર્તમાન કહે તે સાંભળી રાણી પુત્રીને કહે છે કે લાડકડી તને વાત કહું તે એક ચીતે સાંભળ.

દુહોઃ—મામોજી આવ્યો છે તાહરોરે તારા વરને લઈને હાલરે, તારાં ઐના બાપે દીધો એને દેશવટો, માટે પરણીને વન જશે કાલરે, માટે મનના મનોરથ મનમાં રહારે; કાંઈ અકલગતિ અવિનાશરે; કાંઈ લખ્યા લેખ જે તારા ભાગ્યમાં, તારો વર જશે વનવાસરે; તારો

રાજકુંવરને પરણીને, જ્યારે એહોલે બેઠી ચાલું પાનરે, જ્યારે તે વાત-
નો રહી જશે ઓરતોરે, તું તો માઈ કહ્યું સત્ય માનરે, તું તો

રાણી કહે છે કે હે પુત્રી ! મેં અને તારા પિતાજીએ તને અપાર
સુખમાં નાંખવા માટે માંડવગઢના જસાજમના પરાક્રમી પુત્ર મજરા-
મારૂં સાથે તારૂં વેવિશાળ કર્યું હતું તેથી મોટી ધામધુમ કરી તેને
પરણાત પશુ દેવની અકળમતિથી એવો ચોગ બન્યો કે તારા દેવરૂપ
અને સદ્ગુણી વરને એના પિતાએ દેશવટો દીધો છે, તેથી તે વન જવા
તૈયાર થયો હતો, તેને અટકાવીને તેનો મામો રૂઢીયા રખારીની સાથે સાંઢ
પર બેસી આપણા મહેલમાં આવી - કહે છે કે હમણું ને હમણું
તમારી પુત્રીને પરણાવી દો, માટે અમે અત્યારે આવ્યા છઈએ પણ
સવારે તો તે વન જનાર છે, એમ કહે છે માટે હે લાડકી તારી શી
મરજી છે તે મારે જરૂર જાણવું જોઈએ, કેમકે અત્યારે પરણી સવારે
વન જશે, તે લખીત હશે ત્યારે આવશે. માટે હાલ સુખની આશા રા-
ખવી નહિ, તેમ તે વાતમાં અમારો ફરો દોષ કાઢીશ નહિ જો તું
હા પાડીશ તોજ પરણાવીશું તે સાડું ઇશ્વર આગ્રાધી સાનું કહે તે
સાંભળી અંખાવતી પોતાના મનમાં ઊંડો વિચાર કરી કહે છે, કે હે મારા
વિવેકી ને પરમદયાળુ માતાપિતા તમે સર્વ પ્રકારે મારા સુખસાગર છો માટે
તમને રૂકું મમે તેમ કરવાને તમે સુખત્યાર છો, અહો સુખહાતા, તમે
બહુ અમત્ય કરીને પુછો છો માટે સરમાતી તમને કહું છું તે સાંભળો.

દુહોઃ--સુખ દુખ કરમે જે લખ્યું. તે મિથ્યા ન થાયે માખાપરે;
નેતોં એકવાર જીભે કહી જ વર્યો; માટે બીજા વરતાં બેસે પાપરે, માટે

અંખાઈ કહે છે કે મારાં સુખસાગર માતાપિતા, તમે સર્વગુણ
સંપૂર્ણ છો માટે જે તમે કરશો તે રૂકું કરશો મારા ભાગ્યમાં જે
ભરથાર લખ્યો હતો તેની સાથે તમે વચને બંધાઇ સગઇ કરી છો તે
મારે વારંવાર કબુલ છે એવી રીતે કુંવરીનાં વચન સાંભળીને તેનાં મા

અને બપોલ બેઠી બિચાર કરી માંહેમાંહી વાત કરી કહે છે કે, પુત્રી
કહે છે તે સત્ય છે, માટે અત્યારેજ પરણાવી દઇએ એવો નિશ્ચય કરી
એક સેવકને મોકલી પોતાના ગોરને બોલાવી તે સમયે શુભ ચોખડીકું
જોઇ લગ્ન નક્કી કરીને પ્રધાનને સામાનની ટીપ આપી તે જ વેળા જોઇતી
જણ્યો મંગાવી કન્યાદાન આપીને મંગળકેરા ત્રણવાર ફેરવ્યા અને એથો
ફેરા બાકી રહ્યો એટલે મજરામાફીએ પોતાના મનમાં વિચાર કર્યો
કે જો હું ચારે ફેરા પુરા કરી આ રૂપવતીને ગુણવંતીના મોહના ફંદમાં
પડીશ તો પછી મારાથી વન જવાનું અને નહિ તો મારા પિતાનું વચન
જાય તે ઠીક નહિ. એવો નિશ્ચય કરીને પોતાની તલવાર આનમાંથી
કાઢીને વરમાળા કાપી નાંખીને ત્યાંથી નાસવા માંડ્યું એટલે તેના મામા
એ ધણો સમજાવ્યો પણ કંઈ માન્યુ નહિ ને પોતાના મામાને કહ્યું કે
મારે વન જવાનો સમય થયો છે માટે કૃપા કરીને મને રજા આપો
હવે ખોટી કરશે નહીં એવાં વચન સાંભળી માફીની તરવાર સાથે
ચોથા મંગળના ફેરા ફેરવી લગ્ન સમારંભ પુરો કરી ઘટારત પ્રમાણે
દાન માન આપી વાતચીત કરી; સાંઢ તઇયાર કરાવી ત્રણે જણને વિદાય
કર્યા, ને ચંપાદેને પોતાને ઘેર રાખી, હવે ફડીયો પોતાની સાંઢને પતન
વેગે ચલાવી તે થોડીવારમાં એક સુંદર ગામમાં આવ્યા પછી ગામ
વચ્ચે થઇ જતાં ત્યાં બચાયા રમતા હતા તે જોવાને ફડીયાએ થોડીવાર સાંઢ
હાંપી રાખી બચાઇતો ખેલ જોયો, એવામાં તરગાળા માંહેમાંહી વાત
કરે છે કે ભાઈઓ આજે આપણે તરેહતરેહના વેશ કાઢી ધણીવારથી
રમીએ છીએ તોપણ રાત નીકળી નથી એનું કારણ કાંઈ સમજી શકાતું
નથી, તોપણ હું જાણું છું જે રાતને કાંઈએ બાંધી રાખી છે તે સાંભળી
ફડિયાએ વિચાર કર્યો કે રાતને મેં બાંધી રાખી છે તેથી ધણા જનનાં
ગોરસ ખાટાં થઇ જશે. વળી માળીયાનાં કુત્ર કંરમાઇ જશે એ વિગેરે
ધણા લોકોને નુકશાન લાગશે માટે હવે તો આ તરગાળાને રાજી કરી

ધર તરફ રવાને થઈએ તે પછી રાતને માંડવગઢની ભાગેળે જઈ છોડી મુકીએ એવો વિચાર કરીને પોતાના પગમાંથી રૂપાનો તોડો કાઢીને તરગાળાને આપ્યો, એટલે તેના ટોળાના સરવે તરગાળા બહુ પ્રસન્ન થયા એટલે રૂડીયાનું નામ પુછી તેનો જશ બોલાવી, ભુંગળ વગાડી એટલે રૂડીયાએ પોતાની પવનવેગી સાંઢને બેરમાં ચલાવી તે થોડી વારમાં આવી દામાવંતીને મેડેલે સાંઢને ઊભી રાખી એટલે માણ તેનો મામો અને સાલોસુલો એ ત્રણે જણુ નીચે ઊતરી દામાવંતીના મેહેલમાં ગયા એટલે તેઓને બેઠેને પોતાના મનમાં બહુ રાજ થઈ પોતાના ભાઈને પુછે છે કે કેમ બાઈ ધારેલું કામ ફતેહ કરી આવ્યા, તે સાંભળી સાલોસુલો કહે છે કે હા બહેન જગદેશ્વર મહાદેવની કૃપાએ અને રૂડીયાની મહેનતથી ગજરામાણને પરણાવી કુશળ કલ્યાણથી તારી પાસે આવ્યા છીએ. તેવું સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે બાઈ, તું મારી જનમથી સંભાળ કરે છે તેમ આ વખત પણ બહુ મહેનત લઈ ખરી એપટીની વેળાએ કામ કર્યું તેથી તને આશિષ દઉં છું.

જગદેશ્વર મહાદેવ તારા મનના સરવે મનોરથ પૂરણુ કરો; તેમજ પરમેશ્વર કલ્યાણુ કરો એવો મારો આશીર્વાદ છે. પછી પોતાના કુંવરને કહે છે કે હે પુત્ર તારો જન્મ થયા પછીથી તે આજ સુધી હું તારા આનંદી મુખને બેઠા સદાય પ્રસન્ન રહું છું. એવું સાંભળી માણએ પોતાની માને માષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કરી કહ્યું કે મારી માતાજી! તમારી અપાર માયાનો બદલો મારાથી કદી પણ વળી શકવાનો નથી માટે હું જન્મ પુરે થતાં સુધી આપનો આભારી છઉં પણ હવે મને આગ્રા આપો તો બહુ સાફ એવું સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે હે પુત્ર તેં મારી અત્યારે સુધી આગ્રા પાળી છે. માટે એક કલાક સળુર કર, કેમકે રસોઈવાને હુકમ કરી રસોઈ તરત તૈયાર કરાવું તારો મામો તથા તું અને હું આપણે ત્રણે સાથે બેસીને જમીએ

અને રૂડીયાને પણ જમાડીયે, પછી તેને મહેનતના બદલામાં ધન્યામ અપાય. તે સાંભળી માફાએ કબુલ કર્યું એટલે દામાવંતીએ કહ્યું પ્રમાણે રસોઇયા પાસે બંધી સ્વાદિષ્ટ અને તરેહવાર રસોઈ તૃપ્તયા કરાવી, મામાબાણેજને એક થાળામાં તૃપ્ત કરી જમાડીને પોતે જમીને રૂડીયાને જમાડી પાન સોપારીનાં બીડાં ખાઈ રૂડીયાને ફરીથી પાંચ પોશાક પહેરાવીને સવાલાખ રૂપીયા રોકડા આપી રાજ કરી, પોતાના ભાઈને કહે છે કે ભાઈ તું થોડા દહાડા રહે તો સાઈ તે સાંભળીને તેના ભાઈ કહે છે કે બહેન તાઈ કામ થયું એટલે હવે મને ખોટી કરીશ નહિ પછી રૂડીયાને હુકમ કર્યો કે જા મારા ભાઈને એને ઘેર મુકી આવ્યા. તે સાંભળી રૂડીયાએ સાંઠ તૈયાર કરીને માલાસુલાને અમનગર મુકી આવ્યો પછી દામાવંતીએ તેને ઘેર જવાની રજા આપી એટલે પોતાને ઘેર જઈ રાતને આંધી હતી તે છોડી મુકી, એટલે સરવે ઠેકાણે વાણું વાયું, તે જોઈ ગજરામાફે પોતાને વન જવાના ઘોડા ઉપર સાદુ સાજન નાંખી કાળાં વસ્ત્ર પહેરીને પોતાની માતા પાસે જઈને કહે છે કે માજી હવે રજા આપો એટલે હું પંથે પડું. એવું સાંભળી માતા કહે છે કે તું વન જા એમ મારાથી કહેવાતું નથી.

હુહા:-સુત પ્રભાતે સંચરારે, તમે રવી ઉગમતે સુરરે: તમે૦ પર ધરતી પર રાજમાં વીરા વધો બણેરું નુરરે, વોરા૦ સુનો થશે તારો દોલીયોરે વળી ઘોડા સુના ઘોડારરે વળી૦ માફ સુનીરે મેડીને સુની આવડી સહિ સુના તારા શણુગારરે, સહિ સુનાં તે દાસ ને દાસીઓરે વળી વહાલા સુના મુક્યા ખવાસરે, વળી૦ સુનાં તે આગને બંગલા તુજ જતાં સુના આવાસરે તુજ૦

દામાવંતી કહે છે કે હે પુત્ર તું અત્રેથી જતાં તારા ઘોડા રથ બળદ, પાલખી દાસ દાસીયો તથા મોર પોપટ મેનાં કાચલ વગેરે પક્ષીયો સરવે સુનાં થઈ વિયોગથી ઝુર્ખા કરશે વળી તારાં નાના પ્રકારનાં

વચ્ચ અલંકાર અને સોના રૂપાનાં ફગડાં વગેરે જોઈ માફ હાથમાં જા-
 હોનીશ અફસોસ કરશે માટે મારો ઉપાય ન ચાલતાં તને જવા દઉં
 છું તે યાદ રાખજે, તને રસ્તે રામની ગામમાં ગોવરધન નાથની વનમાં
 વનમાળીની જગમાં જગદીશની દિવસે સૂર્યની અને રાત્રીએ ચંદ્રમાની
 વગેરે સર્વ દેવ રક્ષા કરો એવો આશીર્વાદ દીધો એટલે માણે પોતાની
 માને પ્રણામ કરી કહ્યું કે માતાજી તમે મારી કશી ચીંતા કરશો નહિ
 હું કુશળ કલ્યાણથી વહેલો આવીશ. એમ કહી ઘોડા ઉપર બેસી
 ને પોતાની માતાને કહે છે કે તમારા કહ્યા પ્રમાણે સુરજ પશુ ઉગ્યો
 માટે એક પલવાર રહેનાર નથી એમકહી પવન વેગે થ્રેડાચક્ષાવી વનને રસ્તે
 ચાલ્યો તે સાંજ પડે વનમાંથી ફળ ખાઈ પાણી પીને ઘોડાને વીસામો
 આડીને પાછો પરોઢીએ પથે પડ્યો તે વિચારમાં ને વિચારમાં રસ્તો ચુક્યો
 એટલે મહા વનમાં ધણું અથડાતાં પાંચ સાત દિવસ જતા રહ્યાને એક
 બોમીયાને પુછી રસ્તે પડ્યો તે ત્રીજે પહોરે એક શહેરમાં પહોંચ્યા તે
 ક્યું શહેર છે તેની માણેને ખગર નથી પણ તે પોતાના સામ્રાજ્ય ગામ
 હતું. ત્યાં રાણી ચંપાદે પોતાના મનમાં વિચાર કરે છે કે પરમેશ્વરેકૃપા
 કરી મને ઉત્તમ કુળનો રાજકુંવર મહા ચતુર વર આપ્યો તે સ્વરૂપે
 પણ અતિ સુંદર છે પણ હાય શા કામનો. અરે પ્રભુજી મેં પૂર્વ
 જન્મે શાં પાપ કર્યા હશે; જે મારા વિના મને કશુંએ ગમતું નથી
 માથામાં ધુપેલ સરખું બાલતી નથી તેથી માફ માથું દુખ્યા કરે છે.
 માટે આજે તો દાસી પાસે ચંબેલીનું તેલ મંગારી માથે બાલું તો
 કાંઈ માથું દુખતું રહે એવો વિચાર કરી પોતાની દાસીને બોલાવીને
 કહે છે કે હે દાસી, આપણા સરખાની દુકાને જઈને કચોલામાં ચંબેલી
 તેલ લેઈ આવે તો માથે તેલ બાલું, તે સાંભળી દાસી કચોલા લઈ
 સરખાની દુકાને જઈને કહે છે.

દુહો:—સરખા તુતો સાઈ જોઈનેરે મને આપજો ચંબેલી તેલરે,

મુને. ઝટપટ કરી તુંતો જોજો તારૂં કામ પડ્યું સહુ મેલરે તારૂં.

દાસી કહે છે હે સરખયા, તું મને સારૂં જોઈને ચંબેલી તેજ આપ્ય તે સાંભળી સરખયા પુછે છે કે દાસી, તું આજે ઘણે જગડે તેલ લેવા કેમ આવી ? એવું સાંભળી દાસી કહે છે કે, મારી બાઇએ આજે હુકમ કર્યો તમારે આવી અમારી ઉપર જે વખત જે હુકમ થાય તે કામ કરવું જોઈએ. માટે તું વધારે વાર ન કર. તે સાંભળી સરખયાએ ઝટ તેને સારૂં મુમંધીદાર ચંબેલી તેલ આપ્યું તે લઈને દાસી ચાલતી થઈ એટલામાં રસ્તામાં એક કાળા ઘોડા ઉપર કાળો પોશાક પહેરેલો સુંદર સ્વરૂપવાન માણસ જોઈ પોતે તેની સામું નીરખીને જુવે છે એટલામાં તેણે એક ચમત્કાર જોયો જે ગજરામારૂં કાળા ઘોડા ઉપર વચ્ચે પહેરી ખેડેલા જોયા એટલે તેના મનમાં એકાએક ફાળ પડી કે આ શો જુલમ એવું મનમાં આવતાં હાથમાંથી તેલનું કચોલું નીચે પડ્યું તેથી તે બધું જોઈ ગયું તે જોઈ સરખયા પુછે કે હે દાસી તેં ક-ચોલું કેમ પાડી નાંખ્યું અને એકદમ શા વિચારમાં પડી ગઈ છે તે સાંભળી દાસી કહે છે કે બાઇ, પડી ગયું તો બીજું લેખ્યું, તેની તું ચિંતા કરીશ નહિ એવો ઉત્તર આપી તરત દોડતી પોતાની બાઇ પાસે આવીને તેને કહે છે.

હુહો.—કાળે ઘોડેને કાળે લુમડેરે, ખેડો ગજરામારૂં અસવારે, ખેડો. સાચું મનને મારી બાઇજી, એતો નિશ્ચય તમારા બરબારે.

દાસી કહે છે કે બાઇસાહેબ આપની આજ્ઞાથી હું સરખયાને ત્યાં ચંબેલ લેવા ગઈ હતી તે લઈને તમારી પાસે આવતાં એકાએક ચમત્કાર જોયો કે કાળા ઘોડા ઉપર કાળાં લુમડાં પહેરી તમારો સ્વામી ગજરામારૂં અસ્વાર થઈ ચાલ્યા જાય છે તે જોઈ ને મારા પેટમાં ફાળ પડી કે મારૂં આવા વેરો ક્યાં જવા નીકળ્યા હશે ! એવો વિચાર આવતાં તેણી કચોલું હેડું પડી ગયું તેથી તે બધું જોઈ ગઈ

માટે તે આપને જાહેર કરું છું તે સાંભળી ચંપાદે દાસી ઉપર રીસ કરીને કહે છે.

દુહો:—જરે જુઠા બોલી વાંદરીરે, સુશુતાં વાગ્યા કટારીના ધાવરે સુશુતાં મનમાં વિચાર તેં નવ કર્યો કરી મશ્કરી તેં જોષ દાવરે કરીં ચંપાદે રીસ કરીને કહે છે કે જુઠા બોલી દાસી તેં મને ફાળ એવા જુઠા સમાચાર કહી મને શોક સાગરમાં નાંખી એ તેં ડીક ન કર્યું, અરે તેં નીચ જાતે મારી મશ્કરી કરી જ રાંડ ધિક્કાર છે તને જે માઈ મન વિના કારણે દુખાવ્યું. તે સાંભળી દાસી કહે છે કે બાપ સાહેબ, હું તમારું રાત દિવસ નિમક બાપ તમો સદા રાજી રહો તેવી સેવા કરું છું તે આજે તમને ફાળ પડાવી એવો અપરાધ મુક્યો તે તપાસ કર્યા વિના મુક્યો છે માટે જરા તસ્દી લઈ તમે મારી સાથે અગાસી ઉપર ચાલો, એટલે તમને ખરી કે ખોટી જે હશે તે વાત સમજાશે. તે સાંભળી બેઠે જણ અગાસી ઉપર ચઢી રસ્તામાં જુવે છે તો ખરેજ ગજરામારજી દાસીના કબ્જા પ્રમાણે જોયા એટલે દાસીને કહે છે કે તારી વાત બધીએ સાચી છે માટે તું નીચે જઈ મારી વહાલા પતીને મારી પાસે તરત માન આપી બોલાવી લાવ હું પણ અહીંથી કહું છું.

દુહો:—ઘોડારે બાંધુ ઘોડારમારે, કાંઈ પલાણુ મેલું પરસાવરે; કાંઈં ધન્ય દામાવંતીના દીકરા, મારે મોહોલે પધારોને બહારારે, મારેં

એવો શબ્દ સાંભળી મારજીએ વિચાર કર્યો કે બાપ કાયા શહેરમાં આવ્યો છું તે મને ખબર નથી એ બોલાવનારી મને શ્રીથી ઝોળખે છે. તેથી મારું સચુંવાણું હશે માટે થોડીવાર મળતો જાઉં એવો નિશ્ચય કર્યો એટલે દાસી કહે છે કે માહારાજ આપના ઘોડાને એકતિ ઘોડારમાં બાંધી તેને ધાસ નાંખી દાણો પણ ખવરાવું છું તેને તમારું પલાણુ મેહેલની પરસાળમાં એક બાજુએ મુકું છું. આપ નિ-

ભયતાથી મેહેલમાં પધારો, તે સાંભળી માણી ઘોડો દાસીને સોંપી
 મેહેલમાં ગયા ત્યાં રાણી ચંપાદેએ બહુ આદરમાન આપી એક જડીત
 કાચ ઉપર બેસાડીને ઠંડું પાણી લાવીને પાચું તે પછી પાન સોપારી
 એલચી જયફળ વગેરનું બીડું આપી મધુર શબ્દોથી તેમના કુશળ
 વર્તમાન પુછ્યા તે શબ્દો સાંભળી માણી પ્રસન્ન થયા. એટલે તેની સાથે
 નાના પ્રકારની વાતો કરી મોહજળમાં ફસાવી દીધા. પછી રસોઇયા
 પાસે સ્વાદિષ્ટ રસોઇ નાના પ્રકારની કરાવી તેનો કાળો પોશાક ઉતરાવી
 સેવકો પાસે મુગધે તેલ ચોળાવી ગરમ પાણીએ નવરાબ્યા તે પછી
 દીલ કોરૂ કરી પીતાંબર પહેરાવી સોનાને પાટલે બેસાડી મુવણું થાળમાં
 સર્વે સાહીત્ય પીરસી બહુ જમાડ્યા તેની સાથે હાસ્યવિનોદનાં વચ-
 નથી તૃપ્ત કરી મસાલેદાર પાનનું બીડું આપી પોતે પણ જમીને
 માણી પાછળ આવી બીજાં સર્વે હજુરી દાસદાસીને જમવાની રજા
 આપી. એ રીતે ત્રણ દિવસ રાખી સુખશાન્તી પમાડ્યા પછી સ્ત્રીઓ
 સોગટાંબાળ રમવા માંડી, તેમાં માણીની બાળ જીતપર જોઈ કહે છે
 કે મહારાજ આપ બાળ રમવામાં મારાથી ઘણા ચતુર છો તેથી બાળ
 પણ જીતપર છે તે છે તે સાંભળી માણી કહે છે કે હે સુંદરી
 આ સંસારમાં હારવું જીતવું, સુખ દુઃખ લાભ ખોટ વગેરે પોતાની
 અવધીએ ચાલી પોતપોતાનું ફળ આપી અવધી પૂરી થયે જાય છે.
 માટે જેમ લખીત હોય તેમજ બને તે સાંભળી ચંપાદે કહે છે કે હે
 સ્વામીનાથ ! આપ જે કહો છો તે સર્વે ખરું છે. થોડા દિવસ ઉપર
 આપ પોતાના મામા સાથે અડધી રાત્રે આવી મારી સાથે ઘડીયાં
 લમથી પરણ્યા. તે સમયે ત્રણ મંગળફેરા કરી ચોથો ફેરા બાકી
 રહ્યો, તે વેળા તરવારથી વરમાળ કાપીને નાસી ગયા હતા, એવા
 હીલા છો તોપણ મને મારા પ્રાણ કરતાં અધીક વહાલા છો, હું
 અહોનીશ પરમેશ્વરનું ભજન કરી આપનું સર્વ પ્રકારે કલ્યાણ ઇચ્છી

હતી. તેમજ મળવાને પણ બહુ આતુર હતી તેથી પરમહયાણુ પરમેશ્વરે મારા ઉપર દયા કરી, આપને અહીં મોકલ્યા તેથી મારા જીવને પ્રણામ આનંદ થયો. એ રીતે ચંપાવતીના બોલ સાંભળીને માફજને બહુ અફસોસ થયો અને મ્હોટા વિચારમાં પડ્યા કે કેવો બનાવ બને છે જે હું વન જવાને જેમ જેમ ઉતાવળ કરું છું, તેમ તેમ વધારે હરકત નડી રોકાણ થાય એ ડીક નહીં, એવો વિચાર કરી ચંપાવેને કહે છે.

દુહોઃ—૫૪ અગાએ વનમાં જવુંરે, હવે અન્ન ખાવું મારે વીખરે હવે હવેંમાટે જવાદોને મુજને, રાણી રાજ થઈ આવોને શીખરે, રાણી.

માફજ કહે છે કે હે રાણી હું વન જવાની ધગી ઉતાવળ કરું છું તેમ તેમ નાના પ્રકારની હરકતો નડતી જાય છે. તેથી મારો જીવ બહુ કચવાય છે માટે હવે તો રાજ થઈને રજા આપો તો બહુ સારું કેમકે હવે હું તમારી પાસે ધડીએક ડકનાર નથી. જો હું મોડમાયામાં પડું તો મારાથી વન શી રીતે જવાય વન ન જઈ તો મારા પીતાનું વચન જાય તે ડીક નહીં. એવી રીતે માફજનાં વચન સાંભળી ચંપાવે પોતાના મનમાં પરતાવા લાગી કે મેં મારા સ્વામીને બધી વાત જણાવી તે ડીક ન કર્યું કેમકે મારા શબ્દ સાંભળી પાછા વન જવાની બહુ ઉતાવળ કરે છે તે હવે ગ્હેનાર નથી. અરર પ્રભુજી હું કેવી અમામણી જે મારાં લગ્ન મોટી ધામધુમથી થવાનાં હતાં તે છતાં ધડીયે લગ્ને પરણતું પડ્યું કદો જોગે એમ અન્યું તે વિષેનો અફસોસ મુકો દેત જો મારા સ્વામી જીતો સંજોગ રહેત તો મને નાના પ્રકારનાં સુખ મળત તેને બહુલે વિજોગી દુઃખ સેહેવાં પડશે એવો વિચાર બરાતાં રાણીના નેત્રમાંથી આંસુની ધારા ચાલી, તોયે રડતાં રડતાં પોતાના પતીને બેઠે હાથ એડો વિનતી કરે છે.

દુહોઃ—આજનો વાસો રહો મહારા મહેલમાંરે; ખાસ પ્રજાતે

વનમાં જાઓરે; ખારાં કહું માનો કમણુમારા કંઠજી ન્યાં
જાઓ ત્યાં સુખીઆ જાઓરે; ન્યાં

ચંપાદે કહે છે કે મહારાજ તમે આજનો વાસો કૃપા કરીને
મહારા મહેલમાં રહી પ્રભાતે વનમાં જાને કેમકે આપણે ઘરકામ પરાણે
આવે છે તેની પણ જનતી જરૂર કરી બે ચાર દીવસ રાખવો પડે છે
તો તમે મારા શીરછવને પ્રાણપ્રીય પતિ છો. વળી રૂપ મુલ્ય અને વિદ્યા
સાગર છો જેથી મુજ અજાણનો જીવ દીલગીર કરશે નહીં હું તમને
સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કરું છું એમ કહી પોતાના પતીને લગી લગીને
પગે લાગી એટલે માણને ધણીજ દયા આવી તેથી ચંપાદેની વિનંતી
કમળ કરી એટલે રસોધ્યાને કહીને તરેહવાર ધણી સ્વાદીષ્ટ રસોધ ક-
રાવી પાસે ખેસી દંપતીએ ભોજન કરી તમ થઇ હાથ ધોઇ ગાદી ઉપર
ખેસી પાનસોપારી લવીંગ, એલચી કાથો ચુનો નાંખી તાળ
બીડાં તૈયાર કરેલાં હતાં તે ખાઈને મધુર બાપણે મીડી મીડી વાતો
કરી તે સાંભળી માણને શાંતી થતાં નિદ્રા આવી એટલે
છત્રપલંગપર સુઇ રહ્યા ત્યાં ભરનિદ્રા વશ થયા તોય રાણી તેના પગ
ચાંપ્યા કરે છે. એમ કરતાં મધ્યરાત્રી વિતી, ધડીયાળમાં કડિંગ કડિંગ
એમ ત્રણ ટકારા વાગ્યા, એટલે પાછલી રાતના પહેલી વારનો મરઘો
બોલ્યો તેનો શબ્દ કાને પડતાં માણ ઝબકીને જાગી ઉઠ્યા. એટલે રાજ
કહે છે કે મરઘાએ બાંજ દીધી, પરાઢીયું થયું તેથી મને જવાની આજ્ઞા
આપો તો સાઈ તે સાંભળી રાણી કહે કે અહો પ્રાણપતી, તમે
શીદ ચીંતા કરો છો. હજુ તો અડધી રાત મઈ છે ને અડધી બાકી છે.
એ મરઘાને તો ટેવ પડી છે તેથી તે સહુથી પહેલો બોલે છે તે ખરો
નથી માટે તમે સુખેથી નિદ્રાવશ થાઓ; વેળા થશે એટલે હું તમને
ઉઠાડીશ એવું સાંભળી માણ સુઇ રહ્યા ત્યારે ચંપાદે મરઘા ઉપર
દ્રાપ કરીને કહે છે.

ફહો—મધ્યરાત્રે મરઘા તું બોલીયોરે; મારા માણને પડાઓ ત્રાસરે

માં સવારે બોલાવું મુવા વાધરી; તને પકડી મંગાવવી મારી પાસરે તને. થોડે થોડે ચુંદું તારા પીંછડરે, તારી ચાંચે દેવરાવું કામરે તારી. મારો સ્વામી ઝમકીને જગીયા, માડું સુધર્યું બગાડે કામરે. માડું

હું આશા ભંગ મરઘા તેં વહેલી બાંધ હઈ મારા સ્વામીને ઝમકીને જગાડયા, તેથી સવાર થવાદે, એટલે વાધરી પાસે તને પકડાવી મંગાવીને શિક્ષા કરું તે સાંભળી મરઘો કહે છે.

દુહો:-તમારે કારણે નથી બોલીયો, હું તો બોલ્યો ગરીબોને કાજરે હું તો. કામે જાયે સહ જગીને, તમે સુખે સુવાડો મહારાજરે તમે.

મરઘો કહે છે સાહેબ ઇશ્વરના નિયમ પ્રમાણે બોલ્યો ગરીબોને ઉઘોગી લોકો વહેલા ઉઠીને પોતાનાં નિયમીત કામ કરે તેથી તેઓ લાભ મેળવી સુખ થાય માટે હું બોલ્યો છું તમે અને તમારા સ્વામી સુખે સુધ રહો. વિના અપરાધે મારી ઉપર રોશ કરશો નહિ એવો ઉત્તર આપ્યો એટલે ચાર વાગવાનો અમલ થયો ત્યારે ફરીને બોલ્યો, તેનો શબ્દ સાંભળી માડણ બીજવાર જગીને કહે છે કે હવે તો નક્કી પરાડીયું થયું માટે રજા આપો, તે સાંભળી ચંપાદે કહે છે કે મહારાજ તમે વારે વારે ઝમકીને કેમ ઉઠો છો હજુનો એક પહોર રાત બાકી છે માટે નિશ્ચત થઇને સુધ રહો એમ કહી પાછા સુતાડીને બીજવાર મરઘાને ઠપકો દઇ કહે છે.

દુહો:-પાછલી રાતે પાછો બોલીને બીજવાર પડાવી ફાળરે, બીજા પકડી મંગાવું હું તુજને કાલા વાધરી પાસે કાલ્યરે, કાલાં લાજ નથી મુવા તુજને તને કહીયે કટલી વારખ. તને ફરી તે જગાડ્યો મારા નાથને કાલે કહાવું ગામની બહારરે કાલે.

રાણી કહે છે કે તને એક વાર સમજાવીને કહ્યું તોપણ બીજવાર ફાળ પડાવી માટે કાલે તને કાલા વાધરી પાસે પકડાવીને ગામની બહાર કાઢી મુકાવીશ તે સાંભળી મરઘો કહે છે કે બાઈ સાંભળા.

દુહા:-તમારે કારણ નથી બોલીયોરે, હુંતો બોલ્યોછું તરકરને કાજરે, હુંતો સહુ સંતાઇ જાયે સહેજમાં તમે સુખે સુવાડે મહારાજરે

મરઘો કહે છે કે રાણી હું તારા જેવા સુખીઆ માણસોને દુખ દેવા નથી બોલતો હું તો ગરીબ ગવળાં તથા ચોર લોકોને ચેતવણી આપવા બોલું છું જે ગરીબ લોકો વહેલા ઉડીને પોતાનાં જરૂરનાં કામો કરેને ચોર લોકો ચેતી પોતપોતાને ઠેકાણે જાય તે માટે બોલું છું એ વાતની તમે બુદ્ધિવાનને ક્યાણુ થઇ મુજ પક્ષી ઉપર વિના અપરાધે આટલી રીસ ધરોછો તે યોગ્ય નથી. એવો ઉત્તર સાંભળી ચંપાદે સમજી કે મરઘો ખરું કહે છે, એટલે પાંચ વાગ્યા તે ટોકારાનો અવાજ સાંભળી માણસે બારીમાંથી રસ્તા તરફ જોયું તો સવાળ થવાની તૈયારી દેખીને પોતાની રાણી ચંપાદેને કહે છે.

દુહા:- શીખ દીધોને રાણી સત્યવતીરે, અમે જમ્યું હવે વનવાસરે અમેં બાર વરસે તે પાછા આવીશું, તમે મુકા અમારી આશરે તમેં

માણસ કહે છે કે હે સત્યવાદી રાણી! હવે તમે રાજ થઇને રજા આપો હવે હું એક પળવાર રોકાનાર નથી. જો લખ્યું હશે તો બાર વરસે પાછાં મળીશું. એવું સાંભળી રાણી રૂદન કરીને કહે છે.

દુહા:-રહો તો રાંધું રૂડી લાપશીરે, ઉતાવળ હોય તે, ઓસાવું સેવરે; ઉતાવળં મ્હોલમાં રહોને મારા સાહીબા હડીલાળ મુકો હક ટેવરે, હડીલાળં

માણસ કહે છે કે તમે જેને કહો છે તે સર્વ સમજી હું પણ હવે એક પળવાર રોકાવાનો નથી માટે તરત રજા આપો એવું સાંભળી ચંપાદે રૂદન કરતી કહે છે.

દુહા:-તમેરે ચાલ્યા બહાલા વન વિષેરે, મારી કોને ભલામણ દોછોરે; મારીં વિયોગ દુઃખની વાતો કોને કુહું, ઉત્તર આપો તમે શું કહો છોરે, ઉત્તરં

રાણી કહે છે મહારાજ તમે પોતાનીજ વાત કહ્યું તમારી હઠીલા થઇ વનમાં સીધાજો છો તો મારી કોને બચાવશું કયો છો અરે દુઃખ વિરામ નાથજી તમારા વિયોગના દુખની વાતો તમારા સિવાય ખીજને કહી શકાય નહીં તેનો કાંઈ વિચાર આવે છે કે નહિ ? સાંભળી મારજી કહેછે

દુહોઃ—તમને સોંપ્યારે મંદિર માળીયારે રાણી સોંપી હીચોળા ખાટરે રાણીં ખાચો પીચોને ખેલો મોજમાં તમે મહાસો મહીયરીઆની વાટરે તમેં

દુહોઃ—મહેલ ખંદીખાનું માનીયેરે મારે હીચોળા સુળી સુમાનરે, મારેં મોજ છુટતાં રૂદન રાણી માંડીયું, મહારે મહીયર કિજડ રાનરેં મારેં
રાજા કહે છે.

દુહોઃ તમને સોંપ્યા કણ કાઠારનારે, તમને સોંપ્યાં તે દુઝણાં ઝોટરે; તમનેં દુધ સાકર પોયો બાવતાં વચ્ચાલુષણની નથી ખોટરે વચ્ચાં

દુહોઃ કણ કાઠાર મારે કાયદારે, દુઝણાં ઝોટાં ચામપોયાને દઉરે. દુઝણાંં દુધ સાકર રૂંધીર તમ વિના વચ્ચો ખાળી રક્ષા કરી રહુરે. વં
રાજા કહે છે

દુહોઃ—તમને સોંપ્યો છે રાણી રેંટીયોરે, તમને સોંપ્યો તે મણ કપાસરે. તં અરખી સહીયરો ગમ્મત કરી કાંતજો; તેથી તમે નહિ રહો હિદાસરે. તેં
રાણી કહે છે.

દુહોઃ—રેંટીયો બાગીને રાંધુ ખીચડીરે, વળી કપાસે મુકું લાલરે વં સહીયરોનો સંગ નથી કામનો, મેંતો ઝાડી તમારી પાંદરે મેંતોં તમને સોંપ્યોરે પારસ પીંપળોરે; રાણી ગણજો પીંપલીયાનાં પાનરે, રા. ખાર વરસે તે પાછા આવશું; ત્યાં સુધી બાવે બજી લો બગવાનરે. ત્યાં સુધીં
રાણી કહે છે.

દુહોઃ—સાથે તેડોરે મારાં સાહીબારે, મારા ખાર વરસ કેમ જાયરે મારાંં મારું સંજોગી સુખ જાય વેગળું, એક દિવસ વરસ સમે થાયરે

એકં એવું જાણતી તો ન પરણતીરે, રાજા બાળકુંવારી રહેતરે રાજ્ય
ખાલી હાથ તમારો ઝાલીયો, તો હું તમને દોષ ન દેતરે તોં સાસરી
જેવાનો રહ્યો એરતોરે ધુંધટ તાણ્યાના રહ્યા મન કોડરે. ધુંધટં રાજ્ય
તમે ચંપાને હું કેતકી, મારી બલી બનીતી જોડરે મારીં પહેરી ઓ-
ઢીને ફરવું સાસરેરે, તેતો હરખ થયો મારો ભંગરે. તેતોં નથી છુટયાં
તે હાથનાં મીઠલારે, નથી ઉતર્યો પાનેતરનો રંગરે. નથી.

રાણીએ વિલાપ કરીને કહ્યું કે—

રાગ પરજની દેશી—પીયુ શું થાશેરે થાશે, મારી રજની કષ્ટ પેર
જાશે. એ ટેકં તમે મુકીને ચાલ્યા વનવાસરે, સ્વામી કોઇની નથી મારે
આશરે હું તો થઇને બેઠી નીરાશ પીયું સ્વામી દીસો નાના બાળ;
સાથે નથી કોઇ રખવાળ, તમારી કોણ લેશે સંભાળ પીયું તમે હા
કરી નવ જશેરે, તમે ભાવતાં ભોજન ક્યાં ખાશેરે; સ્વામી દુઃખીયા
ધણુ તમે થાશો, પીયું સ્વામી હજી છો બાળે વેશરે, તમે રખે જતા
પરંશરે; માફં કહ્યું માનો લવલેશ. પીયું મારી સગી નણંદના વીરરે
મારે નયણે વહે છે નીરરે, મુને નથી રહેતી ધીર પીયું મારી બલી
બનીતી જોડીરે, દેવે કોપ કરી જોડ તોડીરે; તમે શીદ નાંખો તરછોડી.
પ્રાણનાથ પાછા તમે આવોરે મારા ઉપર દયા તમે લાવોરે; સ્વામી
અખળાના પ્રાણુ બચાવો. પીયું માફં ગોફં ગુલામનું અંજરે, શીકું પડી
પીળા પડ્યો રંગરે; મારા હરખ થયા સૌ ભંગ પીયું મેં તો જાણ્યું
જે રતનરે; તેને રાખીશું કરી જતનરે; સ્વામી શીદને છોડો છો વત-
નરે પીયું માફં રતન તે રજમાં રોણુરે, માફં પાપ કરમે બોણુરે;
માફં કામળ કાળજી કાર્યુરે પીયું વિધાત્રીને મારે વેરજરે; તેથી લ-
ખીયા છે આવા લેખરે; વેહેર ભાવે તે મારી આ ભેખ પીયું વીચોગ
બાણુ મને ધણાં વાગેરે મારા અંતરમાં ભડકા ભાગેરે, તેતો
હોલવું કેની આગેરે; પીયું સ્વામી હું છું નાનેર બાળરે, તમે વીવા

આવી પહેંચે કાળરે મારી કાઢ્યુ લેશે સંભાળ રે પીયું હજી
 સોઝ વરસ નથી થયારે, મનના મનોરથ મનમાં રહ્યારે; નાની વયમાં
 મુકી મને ગયા પીયું અપવાસ કરી રાત જાગે. ઉમીયાજીને પાથે
 લાગુરે: હુંતો વ્રત કરી વર માગું, પીયું તમે પાછા વળો ઘેર આજરે
 માફ કહ્યું માનેા માફારાજરે, આપું મારા આપનું રાજ, પીયું જાઓ
 કહેતામાં જીવડો જાયરે, તમ વીના કેમ રહેવાયરે; વિયોગ દુઃખ તે
 કેમ સહેવાયરે. પીયું હજી હાથનાં મીઠાં નથી છુટયારે, માગા પાએ
 અમુક છુટયારે; રોષ તેજનાં નીરજ છુટયારે પીયું એમ રાણી રૂદન
 કરે છે તે નયજી નીરની ધારા ઝરે છેરે, તમારે આગળ પાલવ ધરેછે.
 પીયું મને સાસરે આવ્યાના કાડરે નથી હીંડી મોડામો ડરે અંધોડિતડી
 ખનીતી જોડ પીયું મને સાસુ જોવાની ખંતરે મને પાથે પડયાની
 ખંતરે, કહ્યું માનેા મારા ગુણવંત પીયું માફજીએ કહ્યું કે.

દુહો:—કંકાસ મુકા તમે કામનીરે, કાંઈ ધીરજ રાખજો ચીતરે.
 કાંઈ શુકન જાગેરા અમને આપીએ, અમે ચાકીયે અમારે પંથરે અમે
 હવે રોવાનું કામ નથી ધીરજ રાખીને રડો રાગની હડ જોઈ
 રાણીએ શુકન આપવા માંડયા.

દુહો:—ડાખા જમણી જોને તેતર બોલેર, રાગ આડી ઉતર
 મજારે; રાગ એવે શુકને તમે ચાલશેર, તમને ખાતક લોહીની
 ધારરે, તમને આટો કુટોને રાગ ધી ધડારે, કાંઈ છુટે કશે જો
 નારે, કાંઈ એવે શુકને તમે ચાલશે તો રાગ નહીં દેખો દરખા-
 રે રાગ.

તમે જશો તો મહા વીધન નડશે માફજીએ કહ્યું કે રાણી અપ-
 શુકન બોલ્યા કરતાં શુકન આપો. રાણી સારા શુકન આપે છે.

દુહો:—ડાખાં બોલે રાગ દેવલાંરે કાંઈ જમણેરી બેરવ હોય રે;
 કાંઈ એવે શુકને તમે ચાલશે તો તમને વેરી ન મળશે કાંઈરે,

તમનેં કારે લડે કુંવારકારે, તેને ખોળે અખીયાણું જવ જારરે તેનેં
 એવે શુકને તમે ચાલશે તમને મળશે કુત્રાંદે નારરે તમનેં વર કન્યા
 પરણીને અજ્ઞતાંરે, સામા મળે નીશાળીયા સાતરે, સામાં એવે શુકને
 તમે ચાલશે તો તમને મળશે દેવળદે નારરે. તમનેં દેવ સકળ શુભ
 જોગણીરે, કાંઈ પીતા તે કહેવાયરે, કાંઈં રક્ષા કરે રાજ તમ તણી
 રાણી કહે સુણો મારા રાયરે, રાણીં ચોરે ચોટે રાજ આવડી, જ્યાં
 મડદાં બળે મસાણુરે; જ્યાંં ત્યાં રક્ષા કરે મુજ માવડી સકળ હોજો
 તમારૂં કલ્યાણુરે. સકળં શહેર વાડીને રાય રણુ વીશેરે જ્યાં પર્વત
 ને હોય પહાડરે જ્યાંં હું આરાધું મારી માવડીરે તેતો આવીને
 પુરે લાડરે તેતોં પશુ પંખીને દહીત માનવીરે કાંઈ નરનારીને રાયરે
 કાંઈં એ વલે થાશે રાજ રાજતણીરે કાંઈ ગુરૂ છે અખાખાતરે કાંઈં
 પરમુલક પરદેશડેરે, કાંઈ પરધરતી પરવાસરે કાંઈં જગદેશ્વર મહાદેવ
 તમારી સહાયમારે, કાંઈ પુરી કરે સહિ આશરે કાંઈં હીમ પડે ધરતી
 ગડગડેરે એવું મારે દુઃખરે કાંઈં જ્યારે રાજ તમને દેખશું
 ત્યારે તો થાશે સુખરે; ત્યારેં નર વીના જ્યાં નારી એકલી તેનો પમલે
 પગલે વાંકરે તેનોં તે દીસે દીન મુને બીહામણોરે હુંતો કાડ બસી
 કલંકરે હુંતોં રાણી કહે રાજ સંચરારે કાંઈ ચલાવો ચતુર તો-
 ખારરે, કાંઈં કહેતાં શુકન લેઈ ચાલીઓરે, ગજરામારૂં તેણે દારરે ગં

રાણીએ રાજ આપી એટલે રાજ પોતે શુકન જોઈને ચાલ્યા,
 જ્યાં રાજ ગયા કે રાણી રૂદન કરે છે કે હે દાસી રાજ વિના મારા
 પ્રાણુ રહેનાર નથી, માટે રાજની સાથે જવાય તો ઠીક રાણીનું આ
 કહેવું સાબળાને એક દાસી બોલી કે આપણી એક દાસી પાસે અહીં
 તેની આપેલી એક જડીબુટી હતી તેમાં એવો ગુણ હતો કે માણુમ
 મોંમાં રાખીને જે જનાવરનું રૂપ લેવા ચલાય તે રૂપ થઈ જાય, રાણીએ
 તે જડી બુટી લઈ મોંમાં નાંખીને પોતે બમરી થઈને રાજની પાછળ

ગઇ અને રાજના પેંગડામાં ભરાઇ ગઇ. હવે જંગલમાં ધણી ઝડપથી રાજ જાય છે એટલે રાણી મોઢામાંથી બોલી કે:—

દુહિત્રી:—હજીવે રેવંત રાજ ખેલાવજો, કાંઇ કાળજી કડક થાયરે, કાંડ સવાગજનું છે રાજ નેળીયું, માફ કબેરે અંગ દયાયરે માં.

ધોડાને ધીમે ચલાવો, આ અવાજ માફને કાને આગ્યો એટલે મન વાળ્યું કે એતો રાણીના બજુકાર વાગતા હશે એમ ધારી આગળ ચાલ્યા, ફરીને રાણી બોલી.

દુહિત્રી:—દામાવંતીના દોકરારે, મારી સગી નણુંદના વીરરે. માં હજીવે રેવંત તમે દાંકજેરે માફ સોસાઇ જાય શરીરરે માં.

રાજએ તરત ઉભા રહીને તરવાર ખેંચીને કહ્યું કે જો હોય તે મારા સામે આવો નહિ તો હું બાળીને પ્રલે કરીશ એટલે રાણી પોતાનું સ્વરૂપ બદલીને સામે આવી ઉભી રહી એટલે રાજએ કહ્યું કે તમે મારો કેડો નહિ મુકો તો મારી મેળે આપઘાત કરીશ. રાજની રીસ જોઇ રાણીએ કહ્યું તમારી મરજી નથી તો હું નહિ આવું એમ કહી વડ રોપ્યો તે રોપતાંજ મોટો ગંભીર ચઢ પડ્યો પછી રાણીએ કહ્યું કે, તમારે જવું હોય તો જાઓ, હુંતો અહીંજ રહીશ ને તમે જ્યારે આવશો ત્યારેજ આવીશ એમ કહી રજા આપી રાજ ગયા એટલે રાણીએ પાછું વડ ઉપર રૂઢન કરવા માંડ્યું, રાણીનું રૂઢન સાંભળીને નદીનાં નીર પણ થંભી રહ્યાં. છેવટે રાણીએ મન વાળ્યું. ગજરામાફ ખેડ કરતો જાય છે. આગળ, રાયા રૂપાનું શહેર આવ્યું તે શહેરની બહાર સુકાઇ ગયેલો બાગ હતો તેમાં બંધને ઉભો રહ્યો એટલે બાગ લીસોભમ થઈ ગયો અને કુલના છોડને ટુલ આવ્યાં રાજ ઝાડ સાથે ઘોડો બાંધીને ઝડ નીચે સુતા એટલે ઉંચ આવી ગઇ, એટલામાં એજ મામના ઢેડ તથા વાઘરી હંમેશ લાકડાં વીણવા આવતા હતા તેઓ જુવે છે તો બાગ લીસો કસાર જેવો શોભી રહેલો.

છે અને અંદર એક ઘોડો અને એક પુરૂષ દીઠો, તે જોઇને બાગની માલીક માલણ હતી તેની પાસે જઈ કહ્યું કે તારો બાગ લીલોછમ જેવો થઈ ગયો છે. અને કોઈ મોટો પુરૂષ બાગમાં સુતો છે, માલણ કહે તમને લાકડાં નહીં મળ્યાં હોય માટે તમે એમ કહો છો; પેલા માણસોએ સમ ખાધા એટલે માલણ બાગમાં આવી પછી પોતે એમનાં પગલાંથી ઝાડ લીલાં થયાં છે એમ ધારીને કુત્ર, કલગી હાર ગજરા રાગને આપવા જાય છે એટલે ઘોડો ખુખારો કયો તેથી રાગ જાની ઉઠ્યો તે માલણ ઉઝી રહી તેને માફ એ પાંચ મહોરો આપી માલણ જોઈ રાજ થઈ અને જાણ્યું કે આ કોઈ રાગ છે એમ ધારી માલણ રાગને પુછે છે.

દુહો—ક્યારે મુલકના પતિછો રાજવીરે કહો કીયું તમારું કામરે, કહો નહાની વયમાં બહાર કેમ નીમરયા; એવું શુરે પડ્યું છે કામરે, એવું સજન મળે તણ લોકમારે; રાગ છો હજી બાળે વેશરે, રાગનં રાગ શારે દુખે તમે આવીયા; પ્યારા કેમ વેઠો પરદેશરે પ્યારા નેકર આકર નથી સાથમારે તમે એકલા આગ્યા છો આજરે, તમે સત્ય બોલોને મદગુણી કુંવરજી એવું શું છે અગત્યનું કાજરે એવું.

એ પ્રમાણે માલણનો બોલ સાંભળી માણ ઉતર આપે છે.

દુહો—કોઈ દેશનો નથી રાજવીરે; ખેન નથી કરતો હું રાજરે. ખેન પૃથ્વી પરદેશજી કારણે, નીકળ્યો જોવાને કાજરે; નિકળ્યો નામ હામ અહીં બતાવીને, મારે કાંઈ કરવું નથી કામરે મારે. આ શહેરમાં શોભીતું જોઇને પછી જઈશું બીજે કોઈ કામરે પછી.

માણ માલણને કહે છે હે ખેન હું કોઈ રાગ નથી; પણ મુલક જોવા નીકળ્યો છું માટે મહાર નામ હામ કે બાપનું નામ કેવાની કંઈ મતલબ નથી ફક્ત આ શહેરની શોભા સારી જોઈ વીચાર્યું કાણો પાણી હોય તો બે દિવસ રહીને બીજે મામ જઈએ. તે સાંભળી

માલણ કહે છે હે મહારાજ; મેંતો સહેજ જાણવા પુછ્યું તમે કંઈ રીસ કરશો નહીં; જો આપને બે દીવસ કે તેથી વધારે દીવસ રહેવાની મરજી હોય તો મહારે ઘેર પધારી સુખેથી રહો, મારાથી બનતી જરૂર કરીશ. તે સાંભળી માણે માલણને ઘેર ગયા ત્યાં ગાદી તકીયો નાંખીને ઉપર માન દઇ બેસાડીને તેની સાથે નાના પ્રકારની મીઠી વાતો કરી ઘરમાં આવી પોતાની પુત્રીને હુકમ કરી નાના પ્રકારની સ્વાદીષ્ટ રસોઈ કરાવી માણેને તૃપ્ત કરી જમાડ્યા તે પછી પાન સોપારીનું ખીડું ખવાડી વાતો કરી તેમને પ્રસન્ન કર્યા માણે પછી માલણની સાથે કેટલીક વાતો કરી તેના સાર સમજી લીધો વળી શહેરના રાજા વિશે કેટલી એક જાણવા જોગ બાબતો પુછી લીધી તેના ખુલાસા બંધ ઉતર મળતાં પોતે પ્રસન્ન થઇ કહે છે હે બેન તારી મમતા જોઇ હું સતોષ પામું છું માટે હું આ શહેરના રાજા પાસે જઈ વાતચીત કરું પછી જો લખીત હશે તો ઠરાવ કરી અહીંજ ચાકરી કરીશ. તે સાંભળી માલણ કહે છે કે બહુ સારું મહારાજ મારી પણ ખુશી છે કે આપના મીલાપથી મને બહુ આનંદ થાય છે તેમજ સહાય થશે માટે આપ રાજદરબારમાં પધારો તે સાંભળી માણે પાસેથી મ્હોરો વઢાવી પોતાને શોભે તેવો પોશાક લઇ દરજી પાસે તૈયાર કરાવી બહુ ઠણીને રાજસભામાં ગયો પણ ત્યાં કાંઈને નમીને જુહાર ન કર્યો તેથી રાજા અને કચેરીના સર્વ જનો તેનું રૂપ અને ચંચલાઇ જોઇ વિચારમાં પડ્યા આ કાંઈ મ્હોટો ભાગ્યશાળી રાજાનો કુંવર છે. તેથી કાંઈને જુહાર પણ કરતો નથી એવું વીચારી તેને પુછે છે.

દુહા—કીયા શહેરના તમે રાજવીરે નીશ્ચય કહો શું છે આપનું નામરે નિશ્ચય વળી શા કારણે પરદેશમાંરે એવું શું છે જરૂરનું કામરે એવું. કાને દુબી બહાર નીકળ્યારે હજી દીસો છો બાલે વેશરે

હજી૦ રાજ તેજ અતિ ઝગમગે કેમ છોડયો પોતાનો દેશરે કેમ૦

દુહોઃ—અમેરે નથી રાજવીને કાંઈ છેટે છે મહાઈ ગામરે કાંઈ. આગ્યો છું હું પરદેશમાં મહારે ચાકરી રહ્યાનું કામરે મારે૦ નામ માઈ નથી પાડીયુંરે મુને ઠાકાર કહે છે અધુગામરે. મુને૦ મેહેર કરી મને રાખશે તો હું હજીરમાં રહુ આણે કામરે હું.

મારૂં કહે છે મહારાજ મારો દેશ અધિયાંથી ધણો દુર છે તે કહેવાની કાંઈ જરૂર નથી વળી મહાઈ નામ પાડ્યું નથી તેથી મને સર્વ લોકો ઠાકાર કહીને બોલાવે છે. હું પોતાની હુંશીયારી જણાવવાસાડ પરદેશ નીકળ્યો છું તે જ્યાં અન્નોદક લખીત હશે ત્યાં નીમકહલાલપણાની નોકરી બગલવી મારો ગુણ દેખાડીશ એવો ઉત્તર સાંભળી રાજ રૂપસીંહ વિચાર કરે છે કે આ કાંઈ મહાપરાક્રમી રાજકુંવર છે એવું એના રૂપ ગુણ અને ચાલાકી ઉપરથી સાફ જણાય છે માટે એને ચાકરી રહેવા વીષે પુઝી જેઠે એમ વીચારી રૂપસીંહ પુછે છે કે ઠાકાર આપ એક મહિનાનો પગાર ફટકા રૂપીયા લેશો? તે સાંભળી ઠાકાર ઉત્તર આપે છે કે એક મહિનાના સવા લાખ રૂપીયા પગાર લેષશું ત્યાંજ રહીશું તે સાંભળી રાજ મોટા વિચારમાં પડી પોતાના પ્રધાનને પુછે છે કે પ્રધાન મારી સાથે એકાંત ઓરડામાં આવો ત્યાં તમને કાંઈ વિચાર પુછવો છે એમ કહેતાં તે બેઠે જણુ એકાંતે જઈ સામસામા ખુરશી ઉપર બેઠા ત્યાં રાજ પુછે છે કે પ્રધાનજી આપણા સર્વ નોકરોના પગારનો દર માસે સવાલાખ રૂપીયા ખરચ થાય છે તેટલી બીજી એક રકમ એક ધણીને કેમ અપાય આ ઠાકારમાં એવો શો સદ્ગુણ હશે તે સમજાવું નથી તે સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે મહારાજ જેઓ બુદ્ધિનો સાગર જેવા ગુણ ગંભીર હોય તે ભારે પગાર લે છે તેથી તેનો વધારે ગુણ કરી દેખાડે છે તે હરામનો પગાર લેનાર નહીં માટે આપ તેની પરીક્ષા જોવા એક

મહીનાની બોલી કરી રાખો તેમાં તમને ગુણ જણાય તો વધારે રાખજો
આ વખત આપ નહિ રાખો તો તે ચાલ્યા જશે ને તેને કાઢ બીજા
રાગ નોકરી રાખશે તો આપણી આપડે જશે તે સાંભળી રાગ કહે
છે કે તમારી મરણ હોય તો આપણે પરીક્ષા જોવા રાખીયે એવો
નીશ્ચય કરી સભામાં આવી ઠાકારને કહે છે કે તમે કહો તે પગાર
આપીશું માટે તમે સુખેથી રહો તે સાંભળી ઠાકાર કહે છે કે તમે કબુલ
થયા તો હું પણ રહેવાને ખુશી છું પણ મારી રીત કહું તે માંભળો
સવારના દશ કલાક થયા પછી તમારી નોકરી સાંજના ચાર વાગ્યા
સુધી કરી તે પછી મારી મરણ પડશે ત્યાં ફરવા જઈશ બીજા એ કે
હું દેવ મુની ગુરૂ બ્રાહ્મણ સાધુ અને મારી જનેતા એ છને નમું છું
તે શીવાય બીજા કાઢને નમનો નથી. માટે સભામાં આવતાં અને
જતાં તમેને સલામ કરીય નહીં ! તે માંભળી રાગ કહે છે કે જો તમે
કહો તે મ્હારે કબુલ છે, તમે ફક્ત મારી સાથે મધુરી વાતો કરી
સાગટાં બાળ રમશે એટલે બસ છે એવો ઉત્તર આપી બુકમાં તે ઠાકારના
નામના પગારનો આંક અને મીતી નાંધી રાખી એટલે માફજ એ ઘેર
જવાની રજા માગી માલણના ઘેર આવ્યા તે જોતાંજ પુછ્યું કે હે
ભાઈ આપ રાગ પાસે જઈ શો અંદોષસ્ત કરી આવ્યા ? તે સાંભળી
ઠાકારે થયેલી વાત બધી સંભળાવી તે સાંભળી માલણ ખુશી ખુશી થઈને
કહે છે કે હે ભાઈ તમે મારા માડીગન્યા ભાઈ કરતાં અધીક વહાલા
છો તેથી સુખેથી મારે ઘેર રહો હું તમારી સેવા કરવામાં કશી વાતની
ખામો રાખનાર નથી તે સાંભળી ઠાકાર કહે છે કે ખેન હાક છે. હું
પણ તારો ગુણ બુલનાર નથી એવી પરસ્પર વાતો કરી માલણે
નાના પ્રકારની સ્વાદીષ્ટ રસોઈ બનાવાને સુગંધી તેલ માફને શરીરે
મરદન કરી ગરમ પાણીએ નવરાવી દીઠ કોરું કરી ઘોઁએનાં વસ્ત્ર પેહે-
રાવી પાટલા ઉપર બેસારી રૂચી પ્રમાણે બોજન કરાવ્યું જમી રહ્યા

પક્ષી બીડું ખવરાવ્યું એટલે દરબારમાં જવાની વેળા થઈ ત્યારે મારજી પોતાનો અમીરી પોશાક પહેરી દરબારમાં ગયા ત્યાં રાજા પ્રધાન ને સરવે સભાજનોએ માન આપ્યું પણ પોને નમ્યો નહીં પક્ષી રાજાની સાથે બેસી કેટલીએક વાતો કરી એટલે સોગટાં બાજી માંડી ઘણી અતુરામથી રમત રમતાં ઠાકોર ઝીત્યા એમ નીત નીયમ પ્રમાણે રાજ-સભામાં આવી રાજા પ્રધાનને રદયત સર્વને પ્રસન્ન કરી સાંજના ચાર વાગે ઘોડા ઉપર બેસી ઢાલ તરવાર પીસ્તોલ બાંધી મરજી પડે ત્યાં ફરવા જાય એમ કરતાં ઓગણત્રીશ દહાડા થયા ત્યારે રાજા પ્રધાનને એકાંતે બોલાવીને કહે છે હે પ્રધાન આવતી કાલે એક મહીનો પુરો થશે તેના સના લાખ રૂપીયા આપવા પડશે ને તેનો કાંઈ પણ ગુણુ દેખાયો નથી મેં તારા સુકન ઉપર બધી વાત કબુલ કરી છે, તે સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે મહારાજ એના ગુણની આજે રાત્રીયેજ ખખર પડશે કેમકે આપણો ગોવાળ આજે ખખર લાવ્યો છે કે આપણા ગામના ગાંદરે રાક્ષસ આવ્યો છે તેણે કેટલાંક બકરાં અને બીજાં પશુઓ મારી નાંખ્યા તે પક્ષી પાછો ઝાડીમાં ભરાઈ ગયો તે જો રાત્રીએ લાગ જોઈ ગામમાં પેસશે તો માણુસોની ધાત કરશે માટે તેનો બદોબસ્ત થવો જોઈએ એવી ખખર લાવ્યો છે માટે આજ રાત્રીયે એ ઠાકોરને દરવાજે ચોદી કરવા મોકલીશું ત્યાં એની સર્વ હુક્ષીયારીની ખખર પડશે. પ્રધાને ઉત્તર આપ્યો તે રાજાએ કબુલ કરી ઠાકોરને કહ્યું કે આપણા ગામ બહાર ધાતકી રાક્ષસ આવ્યો છે તેણે કેટલાંક બકરાંને બીજાં પશુઓ મારી નાંખ્યાં માટે તે ગામમાં પેસી જશે તો માણુસનો ધાત કરશે માટે તમારે દરવાજાનો બદોબસ્ત રાખીને રાક્ષસનો ભય ટાળવો જોઈએ તે સાંભળી ઠાકોરે ઉત્તર આપ્યો કે મહારાજ એ ઘણી ખુશીની વાત છે. જે એ મારા લાયકનું કામ મનેજ બતાવ્યું તેથી એ ભય તત્કાળ ટાળી માંડે નીમ-કહલાલપણું દેખાડીશ એમ કહી પોતાના મુકામ જઈ વહેલું બોજન

કરી માલણીની રળ સઘ સરવે જોઈતાં હથીયારો સજી દીવસ આશ-
 મતાં વેલાસર દરવાજા બંધ રખાવી ફક્ત ઉગમણી દરવાજાની બારી
 ઉઘાડી રાખીને તરવાર લઈ ઉભો રહ્યો ત્યાં રાત પડીને થોડુંક અંધારું થયું
 એટલે ચારે કોર જોતો જોતો રાક્ષસ દરવાજા નજીક આવ્યો ત્યાં સુધી
 કોઈ પશુ કે માણસ તેની નજરે આવ્યાં નહીં કેમકે દીવસ છતાં ઠંડીરે
 ચોકસ બંદોબસ્ત કર્યો હતો તેથી કોઈ સપાટામાં આવ્યું નહીં; એટલે
 દરવાજાની બારી ઉઘાડી જોઈ ખુશી થયો કે ગામમાં પેસવાને બારી
 ઉઘાડી છે એ પશુ ઠીક તાલ પડ્યો એમ ધારી વાંકા વળા બારીમાં
 પેઠો એટલે ઠંડીરે જગદીશ્વર મહાદેવનું સ્મરણ કરી સહાયતા માગી
 બાળી જોરથી સીરોઈની તરવાર તેની ડોક ઉપર મારી તેથી તેનું બી-
 હામણું માથું દુર જઈ પડ્યું તે જોઈ સેવકોએ તરત રાજાને તથા
 પ્રધાનને બબર કરી એટલે તે બંને બીજા કેટલાક લશ્કરી અમલદારો
 મસાલો તૈયાર કરાવી લાસનું કલેવર જોવા આવ્યા તે જોઈ સર્વજનો
 આશ્ચર્ય પામી ઠંડીરની તારીફ કરવા લાગ્યા કે એ કોઈ દેવાંસી શુર-
 વીર રાજકુંવર છે એમ સમજી રાજાએ ચાર બળદનું ગાડું મંગાવી
 સેવકોને કહ્યું કે આપણા ગામથી બે કોશ દૂર જઈ જંગલમાં એની
 લાશ ઢાંટી ગાડું ધોઈ નાખજો એવો હુકમ કરી સહુ સહુને સ્થાનકે
 મથા ઠંડીરે બનેલી સરવે હકીકત માલણીને કહી તે સાંભળી માલણી
 બહુજ પ્રસન્ન થઈ તેના દુખડાં વારી લીધાં પછી થોડી એક વાતચીત
 કરી સુઈ. રજાં રાજ સેવકો કહ્યા પ્રમાણે રાક્ષસની લાશ ઢાંટી ગાડું
 ધોઈ ખેતાને સ્થાનકે આવ્યા તે પછી સવારનો પહોર થયો એટલે
 નીત્ય નીયમ પ્રમાણે મારજી દરબારમાં આવ્યા ત્યાં રાજા પ્રધાન ને
 સર્વ અમલદારો તથા સેવકોએ બહુ માન આપી કહ્યું આપના સહ-
 ગુણીનાં જે વખાણ કરીએ તે થોડાંજ છે એમ કહ્યા પછી રાજાએ
 ઠંડીરને સવાલાખ રૂપીયા પગારના રોકડ આપીને બારે કીમતનું રણું

તથા કસળી મંડીલ, સોનાનાં કડાં કંઠી અને હીરા જડીત બે પોહોં-
ચીથો તથા હીરા જડાવની મુકવાળી શીરોમ્મની તરવાર અને ગેંડીની
ઢાલ એટલાં વાનાં બક્ષીસ આપી કહ્યું કે તમેએ એક ધડીમાં જે પો-
તાના સદગુણ અને શુરવીરપણાની હુશીયારી દેખાડી છે તેને બદલે
મારાથી વાળી શકાયો નથી, હવે મને બધી વાતે આપની ખાત્રી થઇ
એની વાતચીત થયા પછી ઠાકોરે શેહેરમાં સર્વ ઠેકાણે રસ્તાઓ સ-
રખા કરાવી પાકી સડકો બંધાવી બે વખતે પાણી છાંટવાને હુકમ
કર્યો તેમ સાંજના રમ્યતને વિશ્રાંતી પામવા અતી સુંદરવાડી બગલા
બંધાવી કેટલીક વાતમાં રાજના હકમાં પેદાસ વધારી, એમ દીન દીન
પ્રત્યે સુધારો કરવા માંડ્યો એ વાત ઇલાં રહી તે પછી ચંપાવતી
નગરીના રાજ કેસરીસીંહની પુત્રી પ્રતાપે મહારૂપ ગુણની ભરંદી
હતી તેના આંબળવામાં એમ આગ્યું કે માંડવગઢના રાજ જસાળમની
અણુમાનીતી રાણી દામાવતીનો પુત્ર ગજરામારૂ નામે મહા ચતુર પરા-
ક્રમી અને ગુણમાં ભરપુર છે તેથી એ વીરની સાથે મારૂ લગ્ન થાય
તો બહુ સારૂ કેમકે મારાં માત પીતાએ આજ્ઞા આપી કે તું તારી ઇચ્છા
પ્રમાણે સદગુણી વર બોલાવી પસંદ કરીશ તે અમારે કશુલ છે એવો
વિચાર કરી એક પોતાને આશ્રીત બ્રાહ્મણ હતો તેને બોલાવીને કહ્યું
કે બ્રહ્મદેવ હું તમને એક પત્ર લખી આપું તે તમે લઇ માંડવગઢમાં
જસાળમની અણુમાનીતી રાણી દામાવતીના પુત્ર ગજરામારૂ પાસે
જઇ તેને વંચાવીને તેની સાથે મારૂ વેરીશાળ નકી કરી વહેલા આવજો
એટલે હું તમને પુષ્કળ ધન આપીશ એમ કહી તેને પત્ર લખી આપી
ને એકસો રૂપિયા વાટ ખરચીના આપી તરત વિદાય કર્યો તે બ્રાહ્મણે
માંડવગઢ આવી દામાવતી પાસે સર્વ હકીકત જાહેર કરી દામાવતીએ
ઉત્તર આપ્યો કે મહારા પુત્રને એના પીતાએ દેશવટો દીધો
છે તેથી તે હાલમાં ઘેર નથી વનવાસ ગયો છે તે બાર વરસે પાછો

આવે તમારે એ વાત કબુલ થાય એવો ઉત્તર સાંભળી બ્રાહ્મણ નિરાશ થઈ ત્યાંથી પાછો વળ્યો તે કેટલાંક શેહેર ફરી ફરી થાક્યો પણ મન ગમતું ઠેકાણું મળ્યું નહીં પછી વિચારવા લાગ્યો કે ક્યાં ઠેકાણે ફર્યો તોય જોગ બનતો નથી માટે હવે તો જે શેહેર આવશે ત્યાંના રાજાને ગજરામારૂં કરાવી વેતીશાળ કરૂં તો કંઈ ધન મળશે એમ વિચારી રાજા રૂપસિંહના શેહેરમાં મારૂં જાકર રહ્યો છે ત્યાં આગ્યો તેવોજ રાજા પાસે દરબારમાં જઈ આશીર્વાદ દઈ કહે છે કે ચંપાવતી નગરીના રાજા કેસરીસિંહની પુત્રી પુલાં નામે મહારૂપ અને ગુણવંત છે તેના હાથનો પત્ર લઈ માંડવગઢના રાજા જસાળમની અણમાનીતી રાણીના પુત્ર ગજરામારૂં સાથે વેતીશાળ કરવા ગયો હતો પણ તપાસ કરતાં સાંભળ્યું કે મારૂં જાકર એના બાપે દેશવટો દીધો છે માટે ત્યાંથી કેટલાંક શેહેરમાં ફર્યો પણ બરાબર ઠેકાણું મળતું નથી જો તમારી મગજ હોય તો તમારી સાથે વેતીશાળ નહીં કરૂં કન્યા તો ગુણનો ભંડાર છે તેથી તમારો દરબાર શોભશે એવું સાંભળી રાજાએ પોતાના પ્રધાનને પુછી વેતીશાળ કબુલ કર્યું પણ રૂગમારૂં કે તમારી વાત કુંવરીએ કબુલ કરી તે તે સાડ પણ ન કબુલ કરે તો મારે અડોં મરતું પડે તો આખરૂં જાય તો ઠીક નહીં તે સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે કે કુલાંદે કે હું કાંઈ મારૂં જાકર દીડે ઓળખતાં નથી માટે તમને ગજરામારૂં કરાવીશું એવું સાંભળી તે બ્રાહ્મણને દશ હજાર સોનામહોર આપી એટલે તે રાજા થઈ આશીર્વાદ આપી કહે છે કે હું મહારાજ હું આજા માયુ છું. આપ સુશોભિત વસ્ત્રાંકાર મોટી જન સભાગારી વેહેલા આવજો એમ કહી બ્રાહ્મણ તાકીદથી પુલાંદે પાસે આવીને કહે છે કે બાઈ સાહેબ તમારા કહ્યા પ્રમાણે કામ ફતેહ કરી આગ્યો છું તે સાંભળી બ્રાહ્મણને ખસો સોના મહોરો આપો તે લઈ આશીર્વાદ દઈ ઘેર ગયો હવે બ્રાહ્મણ વિદાય થયા પછી રાજા રૂપસિંહે પોતાના પ્રધા-

નને એકાંતે બોલાવીને કહ્યું કે ચંપાવતીના બાલબો પુલાદે સાથે
 લગ્ન કરવાને નકકી ઠરાવ કર્યો છે માટે હાથી ઘોડા રથ પાલખીયો
 તથા દાસીયોને તૈયાર કરીને રથમાં બેસાડો. અમે બધા
 તૈયાર થઈ જઈશું ત્યારે તમારી ગાદીને શહેર બંને કોણ સાચવશે
 તે સાંભળી રાજા કહે કે ઠાકોર બધા નીમકહલાલ અને વિશ્વાસુ માણસ
 છે તેથી તે સહુ સંભાળશે વળી એક બીજું કારણ છે જે ઠાકોર
 બધો રૂપ ગુણથી ભરેલો છે તેથી એને જોઈ પુલાદે પ્રસન્ન થાય તો
 મારી સાથે વરે નહીં માટે ઠાકોરને બોલાવો હું ભલામણ કરું તે
 સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે સાડ મહારાજ એમ કહી ઠાકોરને સરને
 હકીકત કહી સંભળાવીને ગાદીની તથા પોતાની સર્વ સેવકોને રાખતને
 ભલામણ કરી કહ્યું કે હે ઠાકોર હું ચંપાવતી નમરીમાં મારા લગ્ન
 કરવા જઈ છું મને તમારી બધી રીતે ખાત્રી છે. તે સાંભળી ઠાકોરે કહ્યું
 તમે બધી વાતે નિર્ભય રહી પધારો ને લગ્ન કરી
 વહેલા આવજો એવી રાજા મળતાં મોટી ધામધુમથી જન
 તૈયાર કરી નગારાં નિશાન ચોધડીયાં વગેરે વાજત્રા સહીત રૂંડું મુકુરત
 જોઈ સીધાબ્યા તે વેળા નાના પ્રકારનાં વાજત્ર વજડાવી બંદુકોના
 અવાજ કરી ચાલતા થયા હવે ઠાકોરે વિચાર કર્યો કે રાજા મને
 પોતે સર્વ રાજધાની સોંપી ગયા છે તે હું સારી રીતે સંભાળીશ
 તેની કશી ચીંતા નથી પણ મને જનમાં માથે તેડી ન ગયા તેનું
 શું કારણ હશે વાડ મરજી તેમની હું મારા કામમાં તત્પર રહું એવું
 વિચારી સર્વ દરવાનને તેમજ રાત્રી દિવમના ચોીદારને પોતપોતાની
 હદની ભલામણ કરી. શહેર ફરતાં ગામડાંઓના મારગે ઘોડે-
 સ્વાર સીપાઇઓને મોકલતાં કહ્યું કે વાટે જતાં આવતાં કોઇપણ વટે-
 માર્ગને હુલારા લોકો ધજા કરી હું નહીં તે વાતની ચોતરફ સારીરીતે
 તજવીજ રાખજો એમ સર્વે ઠેકાણે ચંચળ સીપાઇઓને સોંપણ કરી

દરબારમાં કચેરી ભરી રાજનીતી પ્રમાણે પ્રગળતોને ન્યાય કરી રાજ કરતાં સરસ કામ ચલાવ્યું હવે રૂપસિંહજી મોટી ધામધુમથી જન લઈ નીકળ્યા હતા તે ચંપાવતી નગરી પાસે આવી રાજ કેસરીસિંહજી-ને જાણ્યું ક્યું કે જન આવી છે તે સાંભળી રાજ બે મ્હોટી ધામધુમથી સામંતયું લઈ માન આપીને પોતાની અતિ સુંદર ને મ્હોટી વાડીમાં ઉતારે આપ્યો રૂપસિંહજી તે વાડી અને બંગલાની શોભા જોઈ ખુબ ખુશી થઈ પરજીવાને આતુર થઈ વાટ જોયા કરે છે એટલામાં કુલાદેએ પોતાની હજુર દાસીને સંદેશો કહી વરરાજ પાસે માકલી તે તરત આવીને વર રાજને કહે છે કે મહારાજ મારી બાઈ કુલાદેએ કહ્યું છે કે મ્હારા સ્વામી ગજરામારૂજી ધણા રૂપચુરના બંડાર છે તેથી તેની પરીક્ષા જોવા મેં સાત રંગના સાત જુદા જુદા પડદા બાંધ્યા છે ત્યાં જ પડદાની શ્રમસ્થા કહું તેનો બરોબર ઉત્તર આપજો તો તેની સાથે પરજીશ કદાપી ઉત્તર મહી આપો તો પરજીવાની નથી એ રીતે મારી બાઈએ કહ્યું છે તે તમને જાહેર કરું એમ કહી દાસીએ પોતાની બાઈ પાસે આવીને કહ્યું કે તમારા સરવે સમાચાર કહયા છે કુલાદે કહે સારું એમ કહી પડદા ઊડવાની શ્રમસ્થા યાદ કરી રાહ જોયા કરે છે દાસી સંદેશો કહી ગયા પછી રૂપસિંહ પોતાના પ્રધાનને કહે છે કે હે પ્રધાન કુલાદેએ તો સાત જુદા જુદા પડદા બાંધી દરેક રંગની જુદી જુદી શ્રમસ્થા પુછી છે સર્વના બરાબર ઉત્તર આપુ તોજ મારી સાથે પરજી હું તો કશી ચે સમસ્થા સમજતો નથી તો ઉત્તર શી રીતે દઈ અરેરે હવે તો પુર્ણ કમખાત્રી આવી જો આ વખતે કાકોર આપણી સાથે હોત તો ઉત્તર આપત ને આપણું કામ થાત માટે હવે કંઈ ઉપાય રહ્યો નથી માટે આ ગામમાં આપણા છાના સેવકો મોકલી કાઈ બનીશ લક્ષણો પુરૂષ શોધી મંગાવો તે જો ઉત્તર આપે તો મારું કામ થાય નિહર આજરૂ ગુમાવી પાછા જવું પડશે

તે સાંભળી પ્રધાને ચતુર સેવકોને બીના સમજાવી ચારે તરફ મોકલ્યા તે બન્નીશ લક્ષ્યાણની શોધ કરે છે પણ જોઈએ તેવો કોઈ ચતુર પુરૂષ મળતો નથી તોપણ શોધ્યા કુત્રે છે એટલે એક કામદે કાઢીને ત્રણ લાવી રૂપસિંહને આપ્યો તેમાં લખ્યું છે જે આપ દરબાર વિષેની તથા શહેર અને લશ્કરના બંદોબસ્ત વિષેની કશી ચિંતા કરશો નહિ. બંધી વાતનો બંદોબસ્ત રાખ્યો છે આપ લગ્ન કરી વહેલા પંચારંગે એજ વિનંતી સર્વે પત્ર વાંચી રાજા પ્રધાન બેઠે રાજી થયા પણ પડદા છોડનારની રાહ જોયા કરે છે કાસદને મોકલ્યા પછી કાઢીને પોતાના મનમાં વિચાર કર્યો કે રાજાનો સર્વ ઠેકાણે સારો બંદોબસ્ત ચાલે છે સાટે બહાર ફરવાનું મિશ્ન કરી મારા ઘોડા ઉપર બેસી કોઈના કબ્જામાં ન આવે તેમ રાજા રૂપસિંહજીનાં લમની ધામધુમ જોઈ વહેલો આવતો રહીશ. એવો નિશ્ચય કરી સરવે અમલદારોને જલામણ કરી ફરવાનું મીશ્ન કરી નીત્યનો પોશાક લઈને પોતાનો ઘોડો તૈયાર કરાવી તે ઉપર અસ્વારી કરી પવન વેગે ચલાવી થોડી વારમાં ચંપાવતીનગરી નજીક આવીને પોતાનો અમીરી પોશાક કઢાડીને સુશોભિત ફકીરી પોશાક પહેરી શહેરમાં જઈ ઉતરવાનું એકાંત ઠેકાણું જોવા માંડ્યું એટલામાં એક અતિ સુંદર મશીદ જોઈ તેમાં ઘોડા સહીત ચાલ્યો ગયો, તેને જોઈને બીજા ફકીરો બોલ્યા કે કયું હજરત આપ કહાંસે આયે ચોર કહાં જાતે હો. ફકીર કહે છે, મૈખાલી શીરનેકું નીકલાહું સાથે મેહજદ અન્ધી દેખદે દેખનેકું આયા હાં. તે સાંભળી ફકીરો કહે છે જદતે આજકી રાત યહાં ઠેર જાઓ, એવું કહી તેને ખાટલે ગોઠડું પાથરી બેસાડ્યો. પછી ઘોડાને પોતાની પાસે એક લીંબડાના ઝાડ સાથે બાંધી તેને ધાસ તથા દાણો મુક્યો. પાણી પાતું તે પછી ફકીરોને પસંદ પડે એવી મીઠી મીઠી વાતો કરી

સહિને ખુશી કર્યા. એટલે રાજસેવકો જે બનીશ્વરજીણો પુરૂષ જેવા નીકળ્યા હતા તે ચોતરફ રખડી રખડીને ચાક્યા પછી ફરતા ફરતા મશીદ પાસે આવીને કહે છે કે આખા શહેરમાં અથડાયા પણ હજી કોઈ મળ્યું નહીં માટે આ મશીદમાં જઈને જોયું તો ત્યાં એક ચંચલ નવો ફકીર જેણે એટલે તેની સાથું જોઈ માંડોમાંડે કહે છે કે આને પુછી જોઈએ તો કીક એ શબ્દ સાંભળી નવો ફકીર કહે છે કે તું અપસ અપસ મે કયા ગરબડ કરતે હો જરા ખમડદારીસે ખાત કરો, તે સાંભળી રાજસેવકોએ કહ્યું કે તમે ગુજરાની વાત બોલી જાઓ છો અને એ ભાષાની સમસ્યા સમજી શકો છો ? તે સાંભળી ફકીર કહે છે કે હું બધુંએ બોલી જાણું છું એવો ઉત્તર મળતાં સેવકો કહે છે આ નગરના રાજાની પુત્રી પુત્રાદે સાથે અમારો રાજા પરણવા આગ્યો છે પણ કુત્સાદેએ વરની ચતુરાઈ જેવા સાત પડદા જુદા જુદા બાંધ્યા છે ત્યાં ઉભી રહીને દરેક પડદા બાગળ જે સમસ્યા કહે તેનો ઉત્તર આપવો જોઈએ તે વિષે જો તમે જાણતા હો તો અમારી મથે આવી પડદા છોડાવશો તો અમારા રાજા સાહેબ તમને ધન આપી રાજી કરશે તે સાંભળી ફકીર કહે છે કે મારે કંઈ જોઈતું નથી જો તમારા રાજાનું લક્ષ થતું હોય તો તે વાતમાં બહુ ખુશી છું પણ આ વાતની ખબર કરી રાજાનો લક્ષ સમયનો સર્વ પોશાક લઈ આવો તે પહેરી સાને પડદા છોડાવી નાંખી એવું સાંભળી સેવકોએ તે સરવે બીના રાજાને કહી એટલે પોતાના લક્ષનો પોશાક ચાડેરો સાથે મોકલ્યો તે લઈ ફકીરને આપ્યો એટલે તેણે પડેલાં મંચકોને કહ્યું કે તમે કુત્સાદેને કહો કે તે સમસ્યા પુછવા વળી માંડે રાજાને કહેજો કે તમે આજ પોશાક પહેરી પરણવા બેસજો તેથી તમારું કામ ફતેહ થશે. સમાચાર સાંભળી સેવકોએ રાજાને તથા પુત્રાદેને જાણ કર્યું આંહી ફકીરે વરરાજાનો અમીરી પોશાક પહેરી પોતાના

ધોડને તૈયાર કરી તે ઉપર અસ્વારી કરી ધોડને તરવાર ચાલ ચલાવી નચાવતો નચાવતો કુત્રાદિના મોહોલ નજીક આવ્યો ત્યાં રસ્તાના સર્વ લોકો તની ચંચળાઈ જોઈને ઘણા ખુશી થયા, તેમ કુત્રાદે પશુ નાઇ ધોડને સોળે શણગાર નવા ઉતમ પ્રકારના પોશાક પેહેરી પોતાની બારીમાંથી વરરાજની રાહ જોયા કરતી હતી તે પશુ જોઈને બહુ ખુશી થઇ દાસીને હુકમ કર્યો કે વરરાજજી પધારે છે તેને માન પાન આપીને પડદા બદલ ખુરશી નાંખી ખેસાડજે હું સમસ્યા પુછીશ એવા હુકમ કર્યો એટલામાં વરરાજ મોહોલ પાસે ધોડો નચાવના આવી ઉભા રહ્યા એટલે દાસીયે આવી કહ્યું કે અહો વરરાજજી પધારોને બિરાજો આ ખુરશી ઉપર મારી બાઇ પડદામાં તથ્યાર છે તે તમને સમસ્યા પુછે તેનો ઉત્તર આપશો તો તે ખુશીથી તમારી સાથે પરણશે તે સાંભળી વરરાજએ (ગજરામારજીએ) ઉત્તર આપ્યો કે તમે ગમે તે પ્રમાણે પુછો એવું સાંભળી દાસીયે પોતાની બાઇને કહ્યું કે તમોને ગમે તે પુછો, એટલે કુત્રાદે પડદામાં રહી શ્ર પુછે છે પહેલો ધોળો પડદો.

દુહા--પડે આઆ મારા વાલમારે, તમે કહોને પડદા ફેરી રીતરે; તમે ધોળો પડદો રાજ કહી દાખવો, વરમાળા આરોપું આણી પ્રીતરે, વરમાળાં રાજ:-ધોળી વનમાં ગૌવન ચરેરે, કાંઇ ધોળા તે વનમાં કપાસરે; કાંઇ ધોળુ દુધ પાને જીવે સવેરે એ તો લીલા શ્રીઅતીનાથરે. એંતા રાણી કુત્રાદિ:-અલો તે ઉતર આપ્યો રાયજીરે તમે ભલો તે રાખ્યો રંગરે તમે ભવે પીળો પડદો કહી દાખવો, તમને પોઢાકુ સેજ પલંગરે તમને પડદો ખીન્ને:-ધોળો તે પડદો છોડી નાખજો રે પછી પીળાનાં સુચુજો રીતરે પછીં ક્ષણ એકમાં ઉતર આપીને તમને ચરણી લઇ જાઉં ખચીતરે તમને પીળો તે વનમાં પોપડોરે કાંઇ પીળી ચણુની દાગરે કાંઇ પીળો શોભે ગોરાદેનો

કંચનો, કશી કડશીને પહેરો આણી વહાલરે, કશીં રાણી:-અનેરે
ઉતર દીધો રાયજી બલો રાખ્યો હુશિયારીનો રંગરે બલોં હવે
રાતો પડો કહી દાખવોરે તમને પોઢાકું સેજ પલંગરે તમને પડો ત્રીજો:-
પોજો પડો પાછો કરોરે પછી રાતાની સુચુજો રીતરે પછીં પગ
એકમાં કહી દાખવું તમને પગણી જઘશું ખચીતરે તમનેં રાતી
તે વનમાં ચનોઠડીને રાણી રાતો કસુંબો મજીઠરે રાણીં રાતો શોભે
ગોરાદેનો ચુલો, ખારે માસ પેરતો દીડરે ખારેં રાણી:-અને ઉતર
આપ્યો રાયજી સુણી મનમાં તે ચાય ઉમંગરે સુણોં હવે કાજો પડો
કહી દાખવો, તમને પોઢાકું સેજ પલંગરે તમનેં પડો ચોથો-રાતો
પડો પાછો કરો ને પછી કાજાની સુચુજો રીતરે પછીં એને પગ
એકમાં કહી દાખવું, ખારી પરણી લઇ જઘશું ખચીતરે ખારીં
કાજા તે વનમાં કાસીયો રે, તેથી કાજો છે અતીશય કાગરે, તેથીં કાજો
શોભે ગોરાદેનો ચાટલો, જાણે શોભે કાજો નાગરે, જાણેં રાણી-અન્ના
અર્થ કર્યા ગયજીરે, તમે રૂડા કલ્યા છે રંગરે તમેં હવે લીલો
પડો કહી દાખવો, તમને પોઢાકું સેજ પલંગરે તમને પડો પાંચમો:-
કાજો પડો પાછો કરોને સુમે સુણો લીલા ફેરી રીતરે સુમેં પગ
એકમાં કહી દાખવું. તમને પગણી લઇ જઘે ખચીતરે તમનેં લીલો
તે વનમાં વાલોળીયો વળો લીલો તે જરનો જોડરે વળીં લીલો:-
શોભે ગોરાદેનો સાળુડો, અજે આઢનાં પહોંચે કોડરે. અજે- રાણી
બલો ઉતર આપ્યો ભુપતી તમે બલો બાજગ્યો છે રંગરે; તમે હવે
કાખરો પડો કહી દાખવો, તમને પોઢાકું સેજ પલંગરે, તમનેં રાજ:-
લીલો પડો પાછો કરો પછી સુણો કાખરા ફેરી રીતરે; પછીં એક
પલકમાં કહી દાખવું તમને પરણી લઇ જઘું ખચીતરે તમનેં રખારી
ઘેર ઘેટડાં, રાણી કાખરી બાવસાર ઘેર બાતરે; કાખરી દીસે ગોરાદેની
આંખડી; તે તો આંજતી માઝમ રાતરે. તે તોં રાણી:-અને ઉતર તમે

દાખવ્યો, રાજા બનેા બળવ્યો રંગરે; રાજાં ફરતો પડદો કહી દાખવો,
 તમને પોઢાકું સેજ પલંગરે તમને. રાજા:-કાચરો પડદો પાછો કરો,
 રાણી ફરતાની સુણ્યને રીતરે; રાણીં એક પલકમાં કહી દાખવું,
 તમને પરણીને જશું ખચીતરે, તમનેં ફરતો ગોરદિતો રેંટીયો જેની
 તીખા લોઢાની ત્રાકરે; જેનીં સાત છોડયા ને વળી છોડ્યું રાણી
 પુછો તે દડેં જવાબરે રાણીં રાખો હૈયામાં ચોરતો, વણ દીઠો
 પુછો તે કહુંરે રાણીં રાણી:-જોઈ હરખી સાલ્યા મુને વાગ્યાં તે
 મોહનાં આણુરે; મુનેં પેલા ભવના પુણ્યે પામીયા સ્વામી ઔદ વિલા
 ગુણુ જાણુરે; સ્વામીં પડદા છોડયા મારા વાત્રમા, હવે રહેની નથી
 મને ધીરરે; હવે વરમાળા ચારોપુ હેતથી, ચાપુ કરીને નણુદલકરા
 વીરરે ચાપું બજા કહ્યા બજા સાંભળ્યા રાજા બનેા બળવ્યો
 રંગરે રાજાં ગદગદ પડદો કહી દાખવો તમને પોઢાકું સેજ પલંગરે.
 તમનેં

રાણી કુલાદે કહે છે કે પ્રાણનાથ તમે મહાન ચતુર છો તેથી
 મેં જે સમશ્ચાઓ પુછી તેના ખુલાસાખંધ ઉત્તર આપ્યા તેથી મારા
 મનનું સર્વ સમાધાન થયું, માટે હે કૃપાનાથ આપ મારી સાથે
 પરણીને મને પોતાની અર્ધાંગના કરો પણ હે મહારાજ તમે સાત પડદા-
 ના ઉત્તર આપ્યા તેમ આડમા ગદગદ પડદાની સમશાના ઉત્તરઆપણો
 તો હું બહુ પ્રસન્ન થઇશ તે સાંભળી રાજા કહે છે. પડ્દો આડમો:-
 કાચરા પડદાને પાછો કરો કામનીરે, તમે ચારી બેસો સનમુખરે
 તમેં ગદગદ પડદો કહી દાખવું, પછી પરણી પમાકું સુખરે, પછીં
 ગદગદ વીને સાકર રાણીં ગદગદીયો કંસારરે, રાણીં ગદગદ રા-
 ણીની સેજે કુલડાં તેમાં પોઢે કુલાદેનારરે, તેમાંં

એવી રીતે સગળએ ઉત્તર આપ્યો તે સાંજળી પુલાદે બહુ પ્રસન્ન થઈને કહે છે હે રાજા હવે મારા મનને એક ક્ષણવારની ધીરજ રહેતી નથી માટે તમે જન તૈયાર કરી પરજીવા આવો હું પણ મારા પિતાને કહેવરાવી સામગ્રી તૃપ્તિયાર કરાવું છું રાજા કહે સાડે એમ કહી પોતે ઘોડા ઉપર બેસી પોતાના ઉતારા બણી (મશીનમાં) ચાલ્યા તે તરત પોંચતાં પોતાના અંગ ઉપરનો સર્વ પોશાક ઉતારી રાજા સેવકોને કહ્યું કે આ પોશાક લઈ રાજાને આપી કહો કે મહારાજ આ પોશાક પહેરી તરત લમ કરવા પધારતો કેમકે રાણીએ આડે પડદાની સર્વ શમજાના ઉત્તર આપી બધા પડદા છોડાવી નાંખ્યા છે માટે તે વિષે હવે તમને કશી હરકત થાય તેવું નથી, પણ પરણીને કન્યા તેડી હરત પોતાને શેડર પધારજો. ઝાઝીવાર ચોકાશો તો તેમાં શોભા નથી કેમકે આપણા રચેલા પ્રપંચની કાંઈ ખબર પડશે તો કળેતી થશે. માટે બંધી વાતની હુશીયારી રાખજો. એમ કહી રાજા સેવકોને વીઢાય કર્યા પછી પોતે વીચાર કર્યો કે હવે મારે એક ક્ષણવાર રહેવાની જરૂર નથી માટે તૃપ્તિયારી કઈ એમ બીચારી મચ્છી દમાના સરવે કાપીરોને પોતપોતાની લાયકી પ્રમાણે ફપીયા વેહેંચી સરવેને સલામ આલેકુમ કરી ઘોડા ઉપર બેસી પવન વેગે પોતાને સ્થાનકે જઈ માણુમને મળી વાતચીત કરી જમીને પાન સોપારી ખાઈ દરખાશમાં જઈ સરવે અમલદારોને પુછી સરવે કામ પોતે સંજળળી લીધું એટલામાં સેવકોએ રાજા ફપર્સીદીને વર રાજાનો પોશાક આપી સરવે કહી સંજળળાચું એટલે પોશાક પહેરી સરવે જન તૃપ્તિયાર કરી માજતે માજતે તે કન્યાને માંડવે જઈને તોરણે ઉભા રહ્યા એટલે સામુએ શીરસ્તા પ્રમાણે પુખ્તી લઈને ગોરના કલા પ્રમાણે લમનું કામ ચલાવ્યું પુલાદેને તેનો મામો માલુરામાં તેડી લાગ્યો પછી રાજા રાણીને

વીધી સહીત કન્યાદાન આપી તરેહવાર વચને અર્થકાર આપ્યા. ત્યાં નાના પ્રકારનાં વાજાંત્ર વગડાવી ધોળ ગાઇ મંગલ વરતી ભમ સમારંભ પુરો કરી સહેને સુગામજળ છાંટી પુલના તોચ ને પાનનાં પીકાં આપ્યાં પછી જનને હિતમ જમણુ આપી ખીજે દહાડે પહેરામણી ફેરી રીતે કરી જન જગ્યાદીને કન્યા સુદાં સરવેને ધામધુમથી વીદાય કરી ખાલણે વગેરે સરવે જાયકોને દાન આપ્યાં તેથી સરવે મગ્નિ વર કન્યાને આશીર્વાદ દીધા પછી સરવે વિદાય થયા તે પોતાના શેહેર નજીક આવી બંદુકના અગ્રાજ કરાવ્યા તે વાતની ઠાકારને ખબર પડતાં મોટી ધામધુમથી સામેયું લઇ પોતાના ઘોડાને શશુગારી તરેહવાર ચાલથી નચાવતો નચાવતો રાજા રૂપસીંહની સામે આવ્યો દારૂખાનું ફેડાવી મોટી ધામધુમ કરાવી એટલામાં ઠાકારનો ઘોડો બડક્યો તે મસ્તીથી માથા ઉપરનું કરખી સેકું નરમ પડ્યું તેથી પેતાના વાળમાંથી સુગંધી મોઝરના તેલની ખુશ્બો આવી તેમજ પોશાકમાંથી ખસરાઇ ગુલાબના અતરની ખુશ્બોનો ભભક નીકળ્યો તે રાણી પુલદિના રથમાં આવ્યો તેથી પોતે આશ્ચર્ય પામીને ખાસ કરીને પુછે છે કે હે દાસી આવી કીમતી અતરની સુગંધી એકાએક ક્યાંથી આવી તે કહે. તે સાંભળી દાસી કહે છે.

દુહા:—પડજ છોડી ગયા રાજવીરે, સુતો એવો તે સંદેહ મા-યરે એવો ઘોડાને એવો સાહેબો, ગુણીયલ મજરોમાં રૂંચ્યા જાયરે; ગુણોયલ૦ ચતુર તેખાર કંઈ તેમનોરે રૂપે દીસે તે બાલે વેશરે રૂપે૦ ફેરી સુગંધી આવી ત્યાં થકી, કાંઈ વીખરાયા શીરના કેશરે; કાંઈ૦

દાસી કહે છે હે બાપ સાહેબ જોણે આપણા મહેલમાં આવી પડ્યા છોડાવ્યા હતા તે જ વરરાજ તે જ ઘોડા ઉપર લટકમાં ચાલ્યા આવે છે તેમના કેશનો અંગોડો છુટી ગયો છે તેમાંથી આ સુગંધી

આવે છે, એવી વાત સાંભળી રાણી કુલાદે કહે છે કે હે દાસી જેણે મારી સમસ્યાનો ઉત્તર આપી પડદા છોડાવ્યા હતા તે જ ગજરામારને પરણી છું માટે આ કીયો રાજા હમ બાજી રચી મને અહીંયાં તેડી લાવ્યો છે. તેના નામની તપાસ કરી મને કહે, તે સાંભળી દાસી કહે છે કે હે બાઈ સાહેબ, પડદા છોડાવ્યા તેનું નામ ગજરામારજી અને આ નગરનો રાજા હાલ તમને તેડી લાવ્યો છે તેનું નામ એની જનના માણસો રૂપસીંહ કહે છે. તે સાંભળી પુલાદે કહે છે કે મારા રથનો પડદો આધો ખશેડ એટલે હું નજરે જોઈને ઓળખુ.

દુહાઃ—ઝટપટ દાસી પડદો ખોલજેરે, મને મારૂ જોયાની ખંતરે, મને રૂપસીંહ છે મારો બાંધવો, રૂડો ગજરામાર મારો કંથરે રૂડો રૂપસીંહના ચુડો મેં ભાંગીયોરે, ગજરામારનો ચુડો હાથરે, ગં રૂપસિંહના શેહેરમા નહીં સંચર, નહીં જાવું હું એની સાથરે. નહીં એ પ્રમાણે પુલાદે કહે છે કે હે દાસી તું ઝટ પડદો ખોલ એટલે હું મારજીવું ચંદ્રમા જેવું તેજસ્વી મુખ જોઈ સંતોષ પામું. મેંતો મારજીના નામનો ચુડો પહેર્યો છે. રૂપસીંહે દગલબાજી રચી માટે હાલ તેની ખબર પડતાં તેના નામનો ચુડો મેં ભાંગી નાખ્યો છે, એથી તેના નગરમાં મારે પગ મુકવો નથી એમ કહી પડદો ઉઘો કરાવી જોયું તો છેલ્લ જામીલા મારજી ઘોડો નચાવતા નચાવતા સામા આવે છે, તેને જોઈ પુલાદે અત્યંત મોહ પામીને રૂપસીંહજીયે ઠાકારને (ગજરામારજીને) પાતળા શરૂરની સરવે ખપર પુછી ત્યારે ઠાકાર કહે મહારાજ, ઇશ્વર કૃપાથી સહુ કુશળ આનંદમાં છે. એમ વાતચીત થાય છે. એટલે જનના માણસ ગામમાં જવા માંડ્યા પશુ પુલાદેએ રથ હંકાર્યો નહીં. ત્યારે રૂપસીંહે પુછયું કે તમે રથ ઉભો કેમ રાખ્યો છે, ગામમાં ચાલો. તે સાંભળી પુલાદે કહે છે કે હે રાજા હું પતીવરત કઈ છું. તેથી હાલ ગામમાં નહીં આવું ચાર વરસે પુરૂ થશે ત્યારે

આવીશ એવી રીતે રાણીનાં વચન સાંભળી રાજાએ મંત્રી બાહાર પોતાના મુંદર બાગના બંગલામાં ઉતારે આપ્યો ને તેની તેહનાતમાં દાસ દાસીયો આપી જે જોડે તે સરવે સાહિત્યો મોકલી દીધાં. પછી પોતે જન સહિત ધામધુમથી પોતાના મેહેનમાં આવી રાજ સંભાળી લીધું. તે પછી કેટલેક દીવસે પુલાંદેએ ચાકરો સાથે રૂપસીંહને કાવ્યું કે મારે આ વાડીમાં એક અત્રી મુંદર સરોવર બંધાવવું છે. માટે કડીયા સલાટ મીઠી વગેરેને મોકલી દેજો. તે હુકમ સાંભળી સરવે કારીગરોને મોકલી પથ્થરોની બાંધણીથી તત્કાલ બોદાવી ચણાવવા માંડ્યું ને કેટલેક દીવસે પુર થયું એટલે સરવે કારીગરોને પોતાની પાસેથી પર્થિયા ચુકવી આપ્યા પછી વીચાર કર્યો કે મારજી ફરવા નીકળશે ને આ રસ્તે આવશે તો ઘોડો પાવાના મસે આ સરોવર ઉપર આવશે ને વેળા એકાન્તે વાન થશે એવો વીચાર કરી ત્રાટ જીએ છે, એટલે એક દીવસ ગજરામારજી બાહાર હવા ખાતા નીકળ્યા તે ફરતા ફરતા પુલાંદેની વાવ પાસે આવ્યા. એટલે ઘોડાને તરફ લાગી તેથી નીરભયપણાથી વાડીમાં જઈ નવા તળાવમાં પાણી પાત્ર માંડ્યું તે પુલાંદેએ બંગલાની બારીમાંથી જોયું એટલે તેને કહે છે.

દુહો:--નથી બોદાવી ચણાવીયારે જોલા નથી બંધાવી પાગરે, એમાં ચકલાં ચાંચ બોળે નહીં, માટે ઘોડો પીતો તું બાળયરે; માટે પુલાંદે કહે છે હે છેલ રાજા આ સરોવર કંઈ તમે બંધાવ્યું નથી જે નીરભય થઈ ઘોડાને પાણી પાઓ છે! તે કીક નહીં, માટે જટ રોકી રાખો. એવા આકાશ બોલ સાંભળી મારજીએ તરત લગામ ખેંચી. રાણી પાણીથી થયાં શું પાનળાં, તમે લ્યો પાણી કરાં દામરે તમે. ગજરામારજી કહે છે. હે રાણી જેઓ શ્રી-મંત ઉદાર અને ધરમાતમા પુરૂષો કોવા સ્ત્રીયો છે તે પરાપકારને સાઈં ધણું ધન ખરચી સદાવત ધર્મશાળા તળાવ વાળ્ય અને કુવા

વગેરે બંધાવે છે તેથી પણ પક્ષી ને માણસો વગેરે બહુ સુખી થાય છે. એવું જાણી મારા તરજા થોડાને પાણી પાત્ર આપ્યો તે મોઢોડુ ભોળતાંજ ધુમ મારી અટાવ કર્યો તે ઉપરથી સાફ જણાય છે જે તમે પાણીથી પાતળાં થયાં માટે મારે તમારૂં જગત્તે સપાડુ નહીં જોઈએ હશે તમારા પાણીના દામ. એમ કહીને પોતાના હાથમાંનું સોનાનું કડુ કાઢી તેના મહેલમાં ફેંકી રીસ ચઢાવીને થોડા ઉપર અસવાર થઈ ચાલવા માંડ્યું તે વેળા કુલદે પસ્તાઈને કહે છે.

દુહા—ડગલું બરેસી મારા સમ છેરે; તમને રામચંદ્રની આણુરે તમને ત્રાંપા કુડી રાજ જલ ભરૂં તેમાં થોડા પાઉ નીરવાણુરે. તેમાં ધણે દીવસે વીજેગ ભાગીયોરે મુને હરખ વાધ્યો ધણો અંગરે, મુને મહેલમાં પોઢોને મારૂં પાતળા તમને પોઢાકું સેજ પલંગરે, તમને

રાણી કુલદે કહે છે કે હે રાજ, તમે પરમ વીવેકીને મહાશુદ્ધી-માન થઈ ખાલી મસ્કરીની વાત ઉપરથી આટલી બધી રીસ શું કરવા કરો છો. અરે મહારાજ અમારી એટલી ચુક થઈ તેની ક્ષમા કરો. એમ હાથ જોડીને વળી કહે છે કે હું ધણા દીવસથી તમને મળવાની વાટ જોયા કરૂં છું એટલમાં આજે પરમેશ્વરે દયા કરી તેથી આપને મીલાપ થયો. વળી રૂપસીંહનો પરપંચ મારા જાણ્યામાં આવતાં મેં પણ ઘટતો ઉપાય કરી કહ્યું કે મેં બાર વરસ સુધી પતીવ્રત લીધું છે તે પુરૂં થયે નગરમાં આવીશ એવું કહ્યું છે તે આપ પ્રાણુ પ્રીય પતીને જ માટે ને તમે તો રીસાઈ જાઓ છો તે હું જવા દેનાર નથી. જો આપ મારા મહેલમાં ન પધારો તો તમને રામ દુવાઈ છે અને મારા સમ છે. એમ કહી મારૂંજીને સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કર્યો તેથી મારૂંજીના મનમાં દયા આવી એટલે રાણી પુલદિને કહે છે કે પ્રથમ મારા થોડાને જાંત કરૂં તે પછી તમારા મહેલમાં આવું. એવું સાંભળતાં રાણીએ તેને હિંમત ધાસના મુજબ નિખાવીને એમ

સરેવર ઉપર ચાકર સામે મોઢલી પાણી પાઇને લોખંડમાં ચણા બાલી ખવરાવ્યા તે જોઈ મારજી મેહેલમાં ચણા ત્યાં રાણીએ બહુ માન દઇ પોતાના સુંદર પદ્મંગ પર બેસાડીને પાણી પાઇ પાનના બીડાં આપી નાના પ્રકારના હારપ વીનોદની વાતો કરી પોતાના છેલ્લે સ્વામીને બહુ પ્રસન્ન કર્યા વળી રસોઇવાને આજ્ઞા કરી નાના પ્રકારની સ્વાદીટ રસોઇ કરી રૂચી પ્રમાણે જમાડી પાન સોપારીનાં મસાલાદાર બીડાં આપ્યાં તે ખાઇને મારજી ખુબ ખુશ થયા પછી સોમટા બાળ માંડી તેમા ખુબ તાલ પડ્યો. બણીવારે બાળ પુરી થઇ ત્યાં મારજી જીત્યા તે પછી નીંદ્રા આવી એટલે રાણીને કહે છે કે હવે મને રજા આપો તો મારે મુકામે જઈ રાણી કહે આ પણુ તમારુંજ મુકામ સમજી જાંજ મુઠ રહો. એવું સાંભળી પોતે કુત્સહિતા પદ્મંગ પર સુઇ રહ્યા. તે પ્રમાણે ઊડી દિશા જંગલ જઇ આવી હાથ પગ ધોઇ મુખ મનરંજન કરી કહ્યું કે હે રાણી હવે મને રાજ થઇ રજા આપો તો હું મારે મુકામે જઈને તે વેળા થયે રાજ-દરબારમાં જઇશ.

તે સાંભળી કુત્સહ કહે છે કે મહારાજ ! જ્યારે તમે પડદા ઊડાવી પરણાવીને આવ્યા તે સમયજ તમારી ચંચળાઇ જોઇ મને મોઢ લાગ્યો છે. તે દિવસથી આપનો ફરી મેળાપ થવા આહતી તે પણુ થયો તેથી વિશેષ માયા ખંધાન છે માટે હવે તમારા વિચોમથી એક સ્પષ્ટ આશયી રહેવાશે નહીં માટે માત્ર મહોત્તમાં આપ રાત્રીએ નિલ આવજો મારજી કહે એમ કરીશું. એને ભરૂંસો આપી ઘોડેસ્વાર થઇ માલણને ઘેર આવી સરવે હકીકત કહીને પાડોશીનું એક મોઢું ઘર વેચાતું લઇ તેનો પાયો બેઠાવી મજબુત સારા કાંરીગરો પાસે ખંધાવા માંડ્યું તેની જાણમણુ માલણને કરો. વેળા થયે જમીને નોકરી ઉપર ગયા ત્યાં રાજ પ્રધાનને અને બીજા સર્વે કારબારીયોએ માન દઇ

એસાડી નાના પ્રકારની વાતો કરવા માંડી એટલે ઠાકોરને ઓકાં આવવા લાગ્યાં તે જોઇ રાજાનો એક કાણીયો સીપાઇ મહા ચતુર હતો તે કહે છે.

દુહો.—આજની આંખોરે ઠાકોર રાત્રીયોરે, દીશે ઉજાગરાનું ધેનરે; દીસે ઠાકોર કેને મ્હોલે રંગ માણીયો, જાણે જાગ્યા છે સારી રેનરે; જાણે.

એવું સાંભળી મારજી કહે છે.

દુહો.—અમે ગયાતા રામની વાડીયોરે, ત્યાંતો સાથી મળ્યા દશ વીશરે; ત્યાંતો કેસર કસુંબો ઘોળીયો, તે પીધાની કે છે શીશરે; તે પીધાની.

એવું સાંભળી ફરીને કાણીયો કહે છે.

દુહો.—અમલની કેફે ઠાકોર ઘેરીયોરે, કાંઇ માર્યાં સોરંગીનાં બાણુરે; નેણુ બળે છે નારી નીરખ્યાનાં, શું સમજાવો ચતુર સુજાણુરે; કાણીઓ સીપાઇ કહે છે કે ઠાકોર અમલની કેફે તો ઘેરી હોય છે, પણ આતો કાંઇ પ્યારી સાથે રસ બરેલી વાતો કરતાં ઉજાગરે થયો હોય એવી રાત્રી જણાય છે એવું સાંભળી ઠાકોરને બહુજ રીસ થીડી તેથી કાણીયાને ધમકાવીને કહે છે અલ્યા બે શરમી કાણુ તું તારા મનમાં જાણુતો હશે જે હું મારી હુશીયારી જણાવું છું પણ એ હુશીયારી નહી, પાકી મુરખામી કહેવાય; જે સમા વચ્ચે તું રાજાની અને આ વીવેકી પ્રધાનની પણ શરમ નથી રાખતો તો કાલે રાજાને પણ તું ન પુછવાની વાત પુછીશ, એવો ઉત્તર આપ્યો તે રાજાએ સાંભળી વીચાર કર્યો કે ઠાકોરનું કહેવું સત્ય છે એમ ધારી પ્રધાનને કહે છે આ કાણીયાને એક માસ સખ્ત મજુરીની

કેદમાં રાખી છુટયા પછી ચાકરીએથી રજા આપજો. એવું સાંભળી રાણીએ ખુબ પસ્તાઈને રડતો રડતો રાજા પ્રધાન અને ઠાકોરને પગે લાગીને બે હાથ જોડી કહે છે કે મહારાજ આજે મેં માઝમ ખાધી છે તેના કેદમાં કાંઈ બોલાયું તે માફ કરો હવે કાંઈ દીવસ નહીં બોલું. એવાં દીન વચન સાંભળી ઠાકોરે તથા રાજા પ્રધાને ક્ષમા કરી કેટલીક વારે ઠાકોરની ચાકરીનો વખત પુરો થયો એટલે ઉડીને પોતાને ઘેર ગયા ત્યાં નવા ધરતુ તથા ભોંયરાનું કામ તાકીદથી રાત દીવસ ચલાવી કેટલેક દાહકે પુરું કરાવી રાત્રીયે તે ભોંયરામાંથી કુત્રાંદેને મોહોલે જઈ હાથ વીનાદમાં રાત્રી ગુમ્મરી સવાર થયે ભોંયરામાં થઈ પોતાને ઘેર આવી વેગા થયે રાજદરબાર જઈ નોકરી બજાવી રાજના હકમાં ધનનો વધારે ફાયદો કરી બતાવે એથી રાજાને પણ ઠાકોર બહુ પસંદ પડવા લાગ્યો એમ કરતાં બાર વરસ પુરાં થયાં ત્યારે રાજા રૂપસીંહે વીચાર કર્યો કે રાણી કુત્રાંદેના વ્રતની મુક્ત પુરી થઈ છે માટે આજે રાત્રીયે એને મોહોલે જઈ તો ઠીક થાય. એમ વીચારી રાત્રી પડો એટલે પોશાકમાં અતર છાંટી બણી હણીને ટુલાદિને બંગલે ગયા એટલે દાસીયે જોઈને પોતાની બાઈને ચેતવણી આપી કે રાજા રૂપસીંહજી મોહોલમાં પધારે છે તેની ખબર કહું છું તે સાંભળી ટુલાદેએ ગજરામારૂંને ઝટ ભોંયરામાં સંતાડ્યા એટલે રાજા મહેલમાં આવ્યા તેને જોઈ રાણીયે મોહો ઉપરનું માન આપી ખુરશી ઉપર બેસાડ્યા એટલે રાજા કહે છે કે રાણી તમારા વ્રતની મુક્ત પુરી થઈ છે તે સાંભળી રાણીયે ઉત્તર આપ્યો નહીં એટલે ચારે તરફ નજર કરી જોયું તો પલંગની પાસે ખીંટી ઉપર ઠાકોરનું કસમી મંડીલ જોઈ વીચારયું કે આ મંડીલ ઇલાં ક્યાંથી આવ્યું એમ ધારી રાણીને પુછે છે.

કુલા:—રાજા કહે રાણી સાંભળોરે, કાંઈ પુછીને પામું પારરે;

કાંઈ. સાચુ જોલો. તમે સત્યવંતી, રાણી કેટલા પુરુષ ધર નારરે; રાજા રૂપસીંહ કહે છે કે હું રાણી તમે કેટલા પુરુષની નારી છો. અને આ કસબી ફક્ત મંડીલ ડોનું છે તે કહ્યો. તે સાંભળી રાણી કહે દુહો:-સાચું કહું રાજા સત્યવંતારે, તમે સુણજો સધળો સારરે; તમે પતીવ્રતા ધરમ અમે પાળીયે: કાંઈ ચાર પુરુષ ધર નારરે કાંઈ. રાણી કહે છે કે હું ચાર પુરુષની નારી છું ને પતીવ્રતનો ધર્મ પાળું છું. એવું સાંભળી રાજા કહે છે.

દુહો:-પતીવ્રતા નારી એકનીરે ચાર કન્યા તે કહોને આપરે; પર પુરુષને સતી જણુશે, જણે હોય તે બાઈ આપરે; તે સાંભળી રાણી કહે છે.

દુહો:-જેરે પલંગમાં હું પોહું છુંરે, તેને પાયા છે રૂડા ચારરે; તેના પાયા તેની વચમાં જઈ હુંનો સુગંધ રહું માટે ચાર કલા બરચારરે; તે સાંભળી ફરી રાજા કહે છે કે સાચુ કહો, ત્યારે રાણી કહે છે.

દુહો:-સાચું કહુંરે રાજા માનજેરે તમે સુશીતે પામજો પારરે; તમે જીવતાં ધર્મી એક જાંખીયે, અમે તેરે પુરુષ ધર નારરે; અમે

રાજા રૂપસીંહ કહે છે કે તે એક પુરુષ ક્યો છે તે બતાવો ત્યારે રાણી કહે છે કે આ મંડીલ પેશનારો મારો પતી છે. તે સાંભળીને રાજા કહે છે કે એ મંડીલ ડોનું છે? રાણી કહે તમારા નામનું છે. માટે સવારે ઉઠી નીસ તેનું દર્શન કરી પતીવ્રતપણું પાળું છું એજ આધાર મેં બાર વરસ કહાડયાં છે તે વ્રત પુરુષ થરા આશ્રય છે. તે સાંભળી રાજા કહે છે કે આ મંડીલ કાણે બાંધ્યું છે? રાણી કહે છે મેં મારે હાથે બાંધ્યું છે ત્યારે રાજા કહે છે કે એ વાત સાચી હોય તો બાગી નાંખીને પાછુ છે તેવું બાંધી દેખાડો રાણી કહે છે કે આ મંડીલ બાગી નાંખીને તમે બીજા ઓરડામાં બાંધને થોડીવાર બેસો એટલે હું તપવાર ફરી તમને

દેખાડીશ તે સાંભળી રાજ મંડીલ ભાગીને બીજા ઓરડામાં ગયા
 એટલે કેષ ન જાણે તેમ ઓરડા બંધ કરીને બોંયરામાં જઈને
 માફજને સરવે વરતમાન કહી ઉપર લાવીને જેવું હતું તેવું ફક્કડ
 મંડીલ બાંધીને ખાણું ખીંટી ઉપર મુકી બોંયરામાં જઈ સંતાપ
 રહ્યા એટલે રાણીએ ઓરડાનો દરવાજો ઉઘાડીને અંદર બોલાવી
 મંડીલ હતું તેવું બધિલું દેખાડ્યું તે જોઈ રાજ આશ્ચર્ય પામીને
 પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે આ મંડીલ તો નક્કી ઠાકોરનું
 છે પણ જ્યાં મુકી મેં મ્હારી નજરે જોયા નથી ત્યાં મુકી
 બોલવું તે મીઠ્યા છે એવો વિચાર કરી મનમાં અફસોસ કરી પોતાને
 મ્હોલે ગયો. એટલે માફજ પાછો જઈ સરવે વર્તમાન કહ્યા તે
 સાંભળી માફજ કહે છે કે પ્રિયા તમે કશી ચીંતા કરશો નહીં
 હવે બેહેલાજ આપણે અહીંથી રવાને થઈએ એમ કહી પોતાનું
 મંડીલ માથે મુકી રાણીની આજ્ઞા લઈ બોંયરામાં થઈને પોતાને
 મુકામે ગયાં ત્યાં સર્વ સમાચાર કહીને નાઈ બોજન કરી વેળા
 થયે દરબારમાં ગયા ત્યાં રૂપસીદે ઠાકોરને માથે મંડીલ જોઈ વિચાર
 કર્યો કે મેહેલમાં મેં જે મંડીલ જોયું હતું તે જ મંડીલ
 ઠાકોરને માથે છે, માટે એ બધું પ્રપંચી માણસ છે, તેથી હવે
 પછી જો એને ચાકરીયે રાખું તો એ મ્હારી ધણી વાતે ખરાબી
 કરે, માટે એને રજા આપું તો ઠીક થાય એવો વિચાર કરી કહે
 છે કે હે ઠાકોર, મારો ને તમારો બેગા રહેવાનો જે સંબંધ હતો
 તે પુરો થયો માટે તમારો જે પચાર નીકળતો હોય તે ચુકવી લ્યો
 આજથી તમારે ગમે ત્યાં જાઓ એવું સાંભળી ઠાકોર કહે છે કે
 તે વાતનો મને હરખ શોક નથી. એમ કહી પોતાનો પચાર ચુકાવી
 લઈને પોતાને મુકામ આવી માળણને સરવે સમાચાર માંડીને કહ્યા
 કે બાઈ હવે મારે ખેતાને વતન જવાનો નક્કી વીચાર છે માટે તમેને

પંદર લાખ રૂપિયા ધનામના આપું છું કે જે તમે મારી ઉપર
ખરા દીક્ષની મમતા રાખી બહુ બરદાશ કરી છે એમ કહીને તે
શેહેરના તથા આસપાસના બીખારીયોને બોલાવીને તેઓને બટારત
પ્રમાણે ધન આપી દીરીદ્રમાંથી દુર કરવા તે પછી તે શેહેરના કસબી
કડીયા સુનાર સલાટ લુવાર અને બીજા મજૂરોની સાથે બદોબસ્ત
કર્થો સરવે તીરથોને રસ્તે ધર્મશાળા વાવ્ય તગાવ કુવા વગેરે
બંધાવાનાં કામો ચાલુ કરી તેનું ધન આપવાની માલમુતે તથા તે
શેહેરના ધરમાતમા પુરૂષોને કરી સર્વને કહ્યું કે એ કામ પુરાં થયેથી
તે જગાયે મરીખ લોકોને સદાવતતાં સીધાં આપવાં તે વાતમાં રાજ્ય
રૂપસીંહ કંઈ હરકત કરે તો મારી ઉપર માંડવમઢ ખાતે પત્ર લખી
બહેર કરજો છું સત્ય કહું છું જે હું જસાજમતો પુત્ર છું
મારું નામ મજરોમાર છે. એ શબ્દો લોકોને કાને પડતાં રૂપસીંહને
ખબર થઈ જે આતો મજરોમાર મહા બળવાનને પરાક્રમી છે તેથી
એ કુઝાદેને જરૂર લઈ જશે. માટે એ પાપીને અડીયાથી પાંચ
ગાઉ દુર જઈ આવું તો ઠીક થાય નીકર કંઈ તરફટ ઉડાવશે
તો હેરાન કરશે એવો નીશ્ચય કરી ઠાકારને કહે તમે તૈયાર થાઓ
તો હું તમને વળાવવા આવું. તે સાંભળી ઠાકારે ઉત્તર આપ્યો કે હું
તમ્બાર છું એમ કહીને શેહેરના તમામ માલિકોને બોલાવી બટારત
પ્રમાણે ધન આપી બહુ પ્રસન્ન કરયા પછી સરવેને સાથે ઝડ લઈ
પોતાના ઘોડા ઉપર બેસી તમ્બાર થયા એટલે રૂપસીંહજી કેટલાક
લશ્કરના અમલદારોને લઈ સાથે વળાવવા ગયા તે પાંચ ગાઉ પો-
હાંચ્યા એટલે મારજી કહે છે કે રૂપસીંહજી તમારી માયા જોઈ હું
પ્રસન્ન છું. પણ હવે તમે પાછા વળો તો બહુ સારું એમ કહી
પાછા વળ્યા ને એક દાસ દુર ગયા એટલે મારજીએ બીજો રસ્તો પવન
વેગે ઘોડો દોડાવી થોડીવારમાં પાછા માંડવમઢ પુહાંદિને બંધને કામ ન

જાણે તેમ આવી પોહોંઆ પછી બનેલી વાત બધી કહી સંભળાવી હાસ્ય વીનોદની વાતોમાં લીન થઇ ગયા. હવે રૂપસીંહજીને વળાવીને પોતાના મ્હોલે આવી શાક્યા પાક્યા સુઈ રહ્યા પશુ તેને તરેહવાર સ્વપ્નાં આવવા લાગ્યાં એમ કરતાં પાછલી રાતના કુકડા બોલ્યા એટલે રાજા ઝળકીને જાગ્યા પછી પોતાની મામી સુતેલી હતી તેને જાગાડીને કહે છે.

દુહા—રાજા કહુંરે મામી સાંભળોરે મુજને સ્વપ્નાં તરેહવાર ચાયરે; મુજને પેહેલા પોહોરે સ્વપ્નું આવીયું, કાંઇ મ્હોલે ચઢતો રાયરે; કાંઇ બીજો પોહોરે સ્વપ્નું આવીયુંરે; કાંઇ સોગઠાં માંડ્યાં ચોળરે; કાંઈ જાણે બેઠાં ચાવે પાનનેરે, તેથી અધર દીસે રાતા ચોળરે; તેથી ત્રીજો પોહોરે સ્વપ્નું આવીયુંરે, મામી સાચો માનો સહચારરે; મામી ભમર પલંગપર પોઢતાં કાંઇ ઢુટયો તે નવસરહારરે. કાંઈ ચોથે પોહોરે સ્વપ્નું આવીયુંરે, જાણે મજરામાર અસ્વારરે; જાણે ચતુરે રેવંત પલાણીયો, લઇ ચાલ્યા કુલાદે નારરે; લઇ એવાં વચન સાંભળી રૂપસીંહજીને તેની મામી કહે છે કે હે બાણેજ હું કહું તે સાંભળ.

દુહા—સ્વપ્નાં પડોરે સુકે લાકડેરે, વળી જાણે સમુદર બેટરે; વળી સ્વપ્નાં સાચાં નોથે રાજવી, કાંઈ સ્વપ્ને વધ્યા પેટરે; કાંઈ સ્વપ્ને નીરધનને ધન મળેરે, વળી વધ્યા તે પ્રસવે પૂત્રરે; વળી સ્વપ્ને મૂરખ બહુ વીણા જાણે, કાંઈ સાઈ પામે ઘર સૂત્રરે; કાંઈ સ્વપ્ને જુખ્યો ભોજન જમેરે, ઘણી તણાય તેની કુખરે; જાગીને જુવે સવારમાં તોએ પેટમાં જુખની જુખરે; તોએ

રાજા રૂપસીંહને તેની મામી કહે છે કે હે બાણેજ ! ઉપર કહા પ્રમાણે સ્વપ્નની વાતો સાચી પડતી નથી, તોય તું તે

વીધે આટલો બધો અફસોસ કરે છે. હે બાપ તું નીચંતાઈથી સુષ રહે એમ કરતાં કરતાં નીંદ્રા આવી એટલે તે સુષ રહી પછી રૂપસીહને કંઈ એન ન પડવાથી પોતે એકલો ઉડીને પુલાદિને બંને એક જાતે બીંત ઉપર ચડવા માંડ્યું એટલે રાણીએ તરત બેયું તેવીજ બોલી

કુહા—પાછલી રાતે મ્હોમ કાણ ચડશે, જણે મોહલે ચઢતો ચોરરે; જણે રૂપસીહરાજાને જણાવે તો તો નહીં રહે જીઆનો ઠોરરે; તો તો.

એવી રીતે કુલાદિનાં વચન સાંભળી રૂપસીહજી વીચાર કરે છે કે હજી પુલાદિ મારી મરજદ રાખે છે માટે તેની પાસે જઈ વાતચીત કરી એમ વીચારી મોહલાલમાં તેની પાસે ગયો હોને જોઈ પુલાદિએ વીચાર કર્યો કે જો માફની સાથે તકરાર કરશે તો બે જણા મારામાર આવશે માટે એને જુદા પાડું એવું વીચારી રૂપસીહજી કહે છે કે મહારાજ આવો આપણે બીજા એકાંત આરડામાં જઈએ એમ કહી તેને બીજા આરડામાં લઈ જઈને એક પુરથી ઉપર બેસારીને તેને કહે છે.

કુહા:—એનને મોહલાલે શીદ આવીયારે, તમે જાઓને માફી જાયા વીરરે; તમે મેતો રૂપસીહનો ચુડો બાગીચો, ગજરામાફનાં એકાંત ચીરરે.

કુલાદિ કહે છે કે હે પરખંચી તમે તમારા મનમાં કંઈ પાકા વીચાર ન કરતાં મારી સાથે હમ્યાજી રચી એ બધું ખરાબ કામ કર્યું છે, તમારો એક તલ જોડેલો કશી વાતનો મારી ઉપર અખતીયાર નહીં છતાં બધીપણાનો હુકમ બળવવા આવો છો તે તમને કંઈ વીચાર કે શરમ આવતી નથી. હે વીર મારી ખરી વાત સાંભળો. પ્રથમ માંડવમદના રાજા જસરામના પુત્ર

ગજરામારૂની બહુ તારીફ સાંભળી મારાં મા બાપે મારૂં સાથે સંમત કરવાના બદોબસત સાડ એક બાહણને મોકલ્યો હતો, પણ તે વેળા મારૂં વનવાસ નીકળ્યા હતા તેથી તેની માએ ઉત્તર આપ્યો હતો કે મારૂં મુદત થયે પાછા આવશે ત્યારે કબુલ કરશું એવો ખુલાસો થયો હતો. તે પછી એ લોબીયા બાહણે તમને સ્મનવી પોતાની મતલબ સાધી તમને ખોટા મારૂં ઠગવી અમારી પાસે આવી કહ્યું કે ગજરામારૂ સાથે સગાઇ કરી આવ્યો છું તે સાંભળી હું બહુ રાજ થઇ હતી. પછી તમે જન લઇ આવ્યા તે વેળા મારા પત્ની ગજરામારૂની હુશીયારી જોવા સાડ મેં આઠ પડદા જુદા જુદા રંગના બાંધીને જુદી જુદી સમસાઓ કહી હતી. તે વેળાએ ગજરામારૂએ ઉત્તર આપ્યા હતા માટે તેનેજ પરણી છું. ને પછી તમે દગલબાજીથી મને ઇલાં લાવ્યા તે વેળા આજ ઠેકાણે મારૂં સામૈયું લઇ આવ્યા હતા તેને જોઇ તમારી દગલબાજી સમજી ગઇતી માટેજ માડ પતીવ્રત પાછું પાળવા આ ઠેકાણે બંધો બાંધી રહી છું માટે તમે મારા માડી જાયા કીર જોવા છો તેથી પોતાની આખર સહીત ઘેર પધારો. હું જેની સાથે પરણી છું તેને ઘેર જઇશ, એવી રીતે કુલાદિને ઉત્તર સાંભળી રૂપસીદે વીચાર કર્યો કે હાલ એ માડ બીજા ઓરડામાં છે મેં નજરે જોયો છે પણ ઇલાં હું એકલો છું તેથી જો એની સામે માઢિં તો મારો ઘાટ ઘડી નાખે કેમકે મહા જોરાવર રાક્ષસને એક તરફારને ઝટકે મારી નાખ્યો હતો માટે હાલનો પાછો મોહાલે જાડિં સવાર પડે શુરા અમલદારોને સાથે લઇ આજ ઠેકાણે ઝાડ સાથે બાંધી એક તીરેથી એ રાંડને મારી નાંખું એવો વીચાર કરી તે ક્ષીર પડીને પોતાને મ્હોલે આવીને પોતાની મામીને સરવે સમાચાર કહ્યા તે સાંભળી મામી તેને કહે છે.

હુહો:—મોળીયું મુકીને ઓઢ મુંદડીરે, કાંઇ લજશું છે કુળ

કપુતરે. કાંઈ ભાલો ભાગીને ધણવ્ય રેંટીયો, તું તો કાંત ઝીણેરાં
સુતરે; તું તો. તેની વજ્યાવ્ય જાળને પામરીરે, તે તો દે જાળ માફને
નેટરે; તે તો પથુ પંખીને બહુ પાળે છે, તેમ તારૂં તે ભરશે
પેટરે. તેમ.

અર્થ—રૂપસીંહને એની મામી કહે છે કે હે બાપડા તે
ક્ષત્રીનું પાણી લગવ્યું માટે સમશેર ને ભાલો એ તને શાલનાં ન-
થી માટે મરદનો પોશાક ઉતારી બીનો વેથ ધારણ કરી રેંટીયો
કાંત્ય. અરે મુરખ આ પ્રમાણે કોઈ શતરૂં તારૂં રાજ લેવા આવે તો
તું શી રીતે લઢાઈ કરી શકે. અરે બાપડા તું કુત્રાદેને
લીધા વીના કેમ આવ્યો તે કાંઈ પાણી દેખાડ્યું નહીં હવે યોદ્ધાળ
ઓઢી મુક ધીક્કાર છે તારા અવતારમાં એવી અપમાન ભરેલી ઓઢી
સાંભળી રાજ પોતાની મામીને કહે છે હે મામી આવા છેક હલકા
શબ્દો કેમ બોલો છો? સવારે દેતું યુદ્ધ કરી એ કુત્રાદેને કેવી તીરથી
વીધાવી નંખાવું છું એમ કહી પોતાની મામીને સમજાવે છે. હવે
રૂપસીંહ કુત્રાદેને મોહોડે ગયો તે પછી કુત્રાદે મારજીની પાસે આવીને
કહે છે. પ્રોપ પત્ની રૂપસીંહની સાથે પરસ્પર જે વાનો થઈ તે
તમને કહું ને સાંભળો તે સાંભળી મારજી કહે છે કે
હે પ્રીયા તમારૂં પરસ્પર ભાષણ થતું હતું તે મેં સરવે સાંભળ્યું છે
માટે વીગત સહીત કહેવાની કામિ જરૂર નથી અહો પ્રીયા
રૂપસીંહ પોતાનું લક્ષ્ય લઈ મારી સામા જડવા આવશે તો તેને
હું અતીશયજીની પેઠે એકલો પુરો પડીશ ને વિધેની જરાએ ચીતા
કરશે નહીં તમને હું ચોરની પેઠે નહીં લઈ જાઉં અને દરબાર
વચ્ચે દેખાડી કહીને લઈ જઈશ માટે તમે પોતાના સોળે શબ્દગાર સજ
દાસી સુદ્ધાં તથા ચાલ જુદા જુદા ધોડા ઉપર બેસી મારી સાથે આવો
તે સાંભળી રાણી કુત્રાદે શોળે શબ્દગાર સજ દાસી સુદ્ધાં તથા ચાલ
એટલે મારજી પણ પોતાના સરવે પોશાક પહેરી ઢાલ તરવાર

જાંધુક અને બાલા વગેરે સરવે હથિયાર ખાંધી રાણી અને દાસી સુદ્ધાં દરબારમાં આવ્યો તેને જોઇ રાજા પ્રધાન અને સેનામાં એ-
સનારા સરવે લોકો આશ્ચર્ય પામી દીગમુઠ બની ગયા તે વેળા
મારૂં કહે છે, હે રૂપસીંહજી તમે તથા પ્રધાનજી સરવે સભાસદોને
જાહેર ખચર આપું છું કે આ પુલાદિ રાણીએ પરણતી વખતે આઠ
પડદા ખાંધી આઠ જુદી જુદી સમસાઓ પુછી હતી તેના ઉત્તરો
તમે આપ્યા નથી, મેં ઉત્તરો આપી પડદા છોડવ્યા હતા માટે પ્ર-
થમથી તે મારાજ નામને પરણી છે, માટે તે મારી રાણી છે તેથી
સરવે સજાની સાક્ષીએ હું તેને પોતાને દેશ લઇ જાઉં તેમાં ત-
મારો કાંઇ અપ્તીયાર નથી, માટે જે મહેનત કરશે તે સદા રદ જશે
માટે તમને જાહેર કંઈ મું. કદાપી તમારે એ સમજ્યો સદાકાં કરી
સામું થવું હોયતો હું તમયાર છું એમ કહી રાણી પુલાદિને દાસી
સુદ્ધાં આગળ કરી પોતે પાછળ રહીને ઘોડાઓને પવનવેગે ચલાવી
પોતાના વતન ભણી જવા નીકળ્યા, તેની પછવાડે રૂપસીંહજી
પોતાના શુરવીર લશ્કરી સીપાઇ તથા અમલદારોને લઇ ત્રણ દોષ
સુધી પાછળ ઉતાવળ કરી ગયા તોયે મારૂંનો ફરી મીલાપ થયો
નહોં ત્યારે છેકં નીરાશ થઇ પોતાના લશ્કર સુદ્ધાં પાછા વળી રૂપ-
સીંહજી ક્ષીંકે મોહોડે પોતાના રાજ મહેલમાં આવી મહા ઉદાસ થઇ
લાગ્યો વીચાર કરી પોતાના મનને સમજાવ્યું કે હું પ્રથમથીજ ઇગ-
લખાજીનો પાયો રચી પુલાદિને લાગ્યો હતો તે કેમ નભે ? એ વી-
ષે ગજરામારૂંને પુલાદિનું કહેવું વાજખી હતું તેથી જોતો માલ તેને
સ્વાધીન થયો એમ વીચારી અફસોસ મુઠી દીધો. હવે ગજરામારૂંજી
પોતાની રાણી પુલાદિને નગર આવ્યા તેની રાજા રાણીને ખચર પ-
ડતાં સામઘ્યું લઇ મોટું માન આપી પોતાના રાજ મહેલમાં ઉતારી
નાના પ્રકારની ઉત્તમ રસોઇ તમયાર કરાવી પુત્રી જમાઇને લોજન

કરાવી તે માઠ સુવાસીક પાનનાં ખીડાં આપ્યાં પછી રાજા રાણીયે પોતાના પુત્રી જમાઈના કુશળ વર્તમાન પુછી કેટલીકવાર બધા વરસની જાણવા જોગ બાબતો પુછી તેના ખુલાસાખંધ ઉત્તરો મળતાં રાજા અને રાણી બહુ પ્રસન્ન થયાં. પછી રાત્રીયે વાળુ કરી થોડીવાર બા-
 ગની હવા લઈ ખંજલામાં સૂઈ રહ્યા તે ખીજે દીવસે સુર્યોદય થતાં પહેલા ઉઠી દાતણ કરીને રાણી કુશાંદિને કહે છે, અહો પ્રીયા હવે તું પોતાનાં વાહાણાં મા આપની પાસે રહે હુ રજા લઈ જઈ છું, તે સાંભળી પુલાદિ કહે છે અહો પ્રાણનાથ, મને મુકી આપ કેમ પધારો છો ? હવે પછી આપના વીયોગથી મારાથી એક ક્ષણ વાર રહી શકાશે નહીં. માટે જ્યાં પધારો ત્યાં સાથે તેડી જાઓ તે સાં-
 ભળી માફ છો હે પ્રીય હું તને મુકીને જનાર નથી પણ હજી મને ખીજી બે રાણીયો મળનાર છે માટે તેની તજવીજ કરી તે બેઉને લઈ પાછો તારી પાસે આવીશ તે પછી આપણે સરવં મળીને માંડવગઢ જશુ માટે મને જવાદે. તે સાંભળી પુલાદે કહે છે કે મહારાજ બોજન તૈયાર થવા આવ્યું છે તેથી જમીને પધારો એમ કહી સેવકોને બોલાવી સુગંધી તેલ શરીરે મર્દન કરાવી ગરમ પાણીયે નવરાવો પીતાંબર પેહેરાવી અતી ઉત્તમ સ્વાદીષ્ટ રસોઈ જ-
 માડી સંતુષ્ટ કરી પાન સોપારીનાં ખીડાં આપી સરવે ખીના પોતાનાં માઆપને કહી રજા અપાવી એટલે માફ છો મારી વહાલી અંતે તું કશી વાતે દીલગીર ચર્ચા નહીં હું એક વચ્ચની છું માટે ટામ ફત્તે કરી વહેલો આવીશ. એવું સાંભળી પુલાદિ આશ્ચર્ય દર્શ કહે છે કે અહો પ્રાણનાથ જ્યાં જાઓ ત્યાં સર્વ ઠેકાણે પરમદયાળુ પરમેશ્વર અહોનીશ તમને કુશળ આનંદમાં રાખી રક્ષણ કરે. એવા શબ્દ સાંભળી માફ થોડેસ્વાર થઈ સારા શુકન લઈ પથે પડ્યા તે કેટલેક દી સે જીજળ ગુડળન મુલકમાં આવી પોહોંચી આનંદ નમર

નજીક આવીને જોયું તો શેહેરની બહાર એક અતી સુંદર વાડી જોઇ
 વીચાર કર્યો કે આ વાડીમાં જઈ વીચારી લેજી એવો નીશ્ચય કરી વાડીમાં
 જઈ જુવે છે તો એક અતી સુંદર મહાદેવનું દેહરૂં બાંધેલું હતું
 તેના પાસે એક ઉત્તમ બાંધણીની મીઠા પાણીની વાવ હતી તે જોઈ
 વીચાર કર્યો કે સવારનો પહોર છે માટે આ વાવમાં સ્નાન કરીને
 મહાદેવનાં દર્શન કરી જરા વીસામો લઈ પછી શહેર જોવા જઈ
 એવો વીચાર કરી વસ્ત્ર ઉતારી પંચીયું પેહેરી સુંદર જળમાં સ્નાન
 કરી દીક્ષા કાઢી કરી પોતાનાં વસ્ત્ર પેહેરી મહાદેવના દોળમાં મથો ત્યાં
 તે નગરના રાજની પુત્રી દેવળદે પોતાની દાસીયો સાથે લઈ નવા
 પ્રકારનો પુળપો જન સુનવાસીક પુષ્પો તથા બાલીપત્ર ધ્રુપ વગેરે
 સોનાના થાળમાં ભરી શાસ્ત્ર વીધી પ્રમાણે એક ચીત્ર પૂજા કરી કપુરની
 આરતી પુષ્પાજળી મણી પુષ્પ બીલી ચડાવીને જોહાથ જોડી
 શીવજીની પ્રાર્થના કરી કહે છે હે જોળા શંભો આજે છ માસ થયાં
 તમારું હું એટલા માટે પુજન કરું છું કે માંડવગઢના રાજા જસાવજીમની
 અણુમાનીતી રાણી દામાવંતીનો પુત્ર, ગજરો માણે રૂપગુણથી ભરપૂર
 શૂરવીર વીચારવંત મહા પરાક્રમી છે તેની કીરતી ચોતરફ ઘણા
 જનને મોહોડે સાંભળતા મારે તેની સાથે વરવાની સંપૂર્ણ મરજી છે
 તેથી આજ પ્રસન્ન થઈ વરદાન આપો જે એજ વરદાન મળે એવી
 રીતે પ્રાર્થના કરી તે પછી રાજા ગજરામાણે સાંભળી બહુ પ્રસન્ન
 થયા એટલે સુઘડેએ પાછું ફરીને જોયું તો મહા તેજસ્વી રાજકુંવર
 જોઈ અત્યંત મોહ પામીને તેને પુછે છે.

હુહા:-કીયારે મુલકથી આવ્યા સાહ્યારે, તમે કીયારે મુલકમાં
 જાઓરે; તમેં કંઈ જનેતા પેટે જનમીયા, તમે કંઈરે ગોરીના છા
 નાવરે; તમેં સાચું કહેજો રાજા સત્યવંતારે, કહો કીયું તમારું
 મામરે; કહોં કુંવર છો કોણુ રાજા તણા વળી શું છે તમારું

નામરે; વળી :

અરથ-રાજ પુત્રી દેવળદે પુછે છે કે હે મહારાજ તમારૂં અને તમારા પીતાનું નામ તથા ગામ કૃપા કરી કહો તો બહુ સાઈ તે સાંભળી મારૂં કહે છે કે સાંભળો.

દુહો:-ઉત્તર ખંડથી આવીયારે, પશ્ચિમ દેશ જવાનો ભાવરે; પશ્ચિમં આભા મંડળના અમે રાજવી રાણી મંછા ગોરીના નાવરે; રાણીં હુતો કુંવર જસા જમનોરે; કાંઈ માંડવગઢ મારૂં ગામરે કાંઈં હું છું દામાવંતીનો દીકરો, ગજરોમારૂં મહારૂં નામરે; ગજરાં

અરથ-મારૂં કહે છે હે રાજપુત્રી હું ઉત્તર દીશાએથી આળ્યોધું અને પશ્ચિમમાં જવાની મરજી છે. હું માંડવગઢના રાજા જમ્ભાજમની અણુમાનીતી રાણી દામાવંતીનો પુત્ર છું અને ગજરા-મારૂં નામ છે. મંછા ગોરીનો નાવ એટલે જે મારા સદ્ગુણ જોઈને મારી ઉપર મોહીત થઈ મને વરીને મારા કલા પ્રમાણે આવે તેનો હું સ્વામી થાજી છું એ સધળું સત્ય માનજો. એવી વાત સાંભળતાં સુધડે અત્યંત રાજી થઈ પોતાના સનમાં વીચાર કરી મહાદેવને કહે છે અહો પરમદયાળુ શિવ જે કોઈ સ્ત્રી પુરૂષે તમારા નામનું તપ ધ્યાનને વૃત કર્યું હશે તેને તમે મન વાંછના પુરી કરી આપી મંતુજ કર્યાં છે તેમ મેં પણ છ માસ સુધી ખરા ભાવથી તમારી પુજા કરી હતી તે આજે છ માસ પુરા થતાં મારી ઇચ્છા પરીપૂર્ણ કરી તેથી હું તમને તથા ગોરમાને (પારવતી) ગણપતી અરથું અને નંદકેશ્વરને વારંવાર નમસ્કાર કરું છું. એ રીતે પ્રજ્ઞામ કરી મારૂંને કહે છે કે અહો પરમ પ્રીય સ્વામી તમારા રૂપ ગુણનું વર્ણન સાંભળી હું મોહીત થઈ મળવાને આતુર હતી. તે આજે સદા શીવે પ્રસન્ન થઈ મીઠાપ કરાવ્યો તેથી બહુ આનંદ થયો છે

માટે રાજમહેલમાં મારો એકાંત વાસ છે. ત્યાં જરૂર પધારજો તે સાંભળી મારૂં કહે છે કે તમારો બાવ છે તો આવીશું. એવો ઉત્તર મળતાં પોતાને સ્થાનકે જમને પોતાની દાસીને કહે છે કે દાસી તું આપણા પ્રધાનજીને ત્યાં જઈ તેની પુત્રી દેવળદેને કહે કે તારી પ્રીય સખી સુઘડે તને ખેલાવે છે તે સાંભળી તેણે સોજે શણગાર સજી સુંદર સાડી તથા તારા ટપકીની કાંચલી પહેરી પોતાની પ્રાણુ સમાન સખી સુઘડેને મોહોલે આવી એટલે તેને સુઘડેએ સરવે સ- માચાર વીગત સહીત કહ્યા ત સાંભળી બેડે સખીયો બહુ પ્રસન્ન થઈને પોતાના (સુઘડેને) મોહોલ શણગારવા માંડ્યો.

દુહા:—રંગ મોહોલનો સુંદર ચોરડો, તે તો શણગાર્યો જા- કડમાગરે; તેતોં ચંદરવો બાંધ્યો કીનખાખતો ફરતી બાંધી સોનેરી ઝલરે, ફરતીં કાચ બાંધ્યા નાના વીધ તણારે, જેમાં સુંદર મુખ દેખાયરે; જેમાં ફટલા એકમાં છખીયો તરેહવારની, પુરણ તેજ જેમાં પરખાયરે; પુરણ ખુરશીયો મુકી શીશમ તણીરે ઘણી શોભે છે ઝમઝમાટરે; ઘણીં તેની તેની જોડેશો બેન કશી જડયું, કાંઈ કાચ તણું કપાટરે; કાંઈં બીલોરી કાચની શીશીયોરે, માંહી ભરીયેલ જળ ગુલાબરે, માંહીં લવીંગ સોપારીને એલચી, બીડાં ભર્યા છે સુંદર છાબરે; બીડાંમેવાનાં ફલ માંહી મુકીયારે, જેવી રાજવાળાની રીતરે; જેવીં રસોઇ બનાવી છે બચીશી, કાંઈ અદકી આપીને પ્રીતરે; કાંઈં દુધ સાકર ઉકાળીયારે, નાંખ્યા તેજના તપ્પ્યારરે, નાંખ્યાં નર પીતાં રાજ થાએ ધણું પછી સજ્યા તે સોજ સણગારરે. પછી એ પ્રમાણે સુઘડેએ પોતાના રંગ મહેલને નાના પ્રકારની રચનાથી ઇંદ્રપુરીની માફક સણગારીને મારૂં સાડે તરેહવારની સ્વાદીઠ રસોઇ તપ્પ્યાર રાખીને પોતે પણ સોજે સણગાર સજીને તપ્પ્યાર થઇ.

દુહા:—જરૂરી કારનો સાળુડોરે, તેમાં કસબી રંગરે; તેમાંં

તેતો ચોટયો છે અલખેલીએ, તેમાં શોભે છે ગોખરૂં સંગરે, તેમાં
 શેષનાગ ચોટલોરે ફેણુ જાણે મણીશીશ કુશરે; ફેણુ સેચેડીંગલોક
 પુર્યો શોભીતો, રૂડી દામણી દીપે અમુલ્યરે; રૂડી હંમેશનો હાર હીરે
 જડયોરે, તેના તેજ તણો નહીં પારરે; તેનાં અતી ઉત્તમ હર મોતી
 તથા, સહુ શોભિતા શણુગારરે સહુ અતુરાએ ચોહોડયો છે ચાંદયોરે.
 તેથી શોભી રહું છે જાલરે, તેથી શુક ચાંચ સરીખી નાસીકા હસ્તાં
 ખંડન પડે બેઢિ ગાલરે, હસ્તાં બકુડી કમાન સરીખડીરે,
 મૃગા નેણીના ચપળ છે નેણરે; મૃગા તેમાં શરદના ચંદ્રસુરેં મુખે
 બોલે મધુરાં વેણરે; મુખેં વાળી હીરજડી નાકમાં તેમાં મોતી છે મોટા
 મુલરે, તેમાં તે તો શોભે અધરપર લટકતી, જેનું તેજ દીસે અમુ-
 લ્યરે; જેનું હાસ્ય કરે મંદ અધરથીરે. તે મહાદેવ બીજશાહંતરે તેમાં
 તમામસુવરણ રેખા શોભતીરે; એવી કુશાદે મહા રૂપાંતરે; એવી
 કુલ પાંદડીઓના લુખખારે, તેમાં લીલાં પીળાં જડયાં નંગરે; તેમાં
 તેતો પેચાં ગોરાંદિએ કાનમાં, જેની કાયા ગુલાબી રંગરે. જેની
 લાંબો અતુરાનો ચોટયોરે, તેમાં તેજ અંપેલનો વાસ; ઉંચું અતર
 મેકરે ગુલાબનુ, જેતાં મનડાંની પોહોંચે આશરે. જેતાં મુખડું શરદના
 ચંદ્રસુરે અતી અમૃત ભરીયાં નેણરે; અતી ગોરી ગાયન કરે મધુરે
 સ્વરે જેના મીઠા લાગે બહુ વેણરે. જેમ દાસી લાવી આગળ ધરેરે,
 બાહ હ્યોને બોડાં તંબોલરે; બાહ એમાં લવંગ સોપારીને એલચી:
 બાહને પાન કરે કડોલરે બાહને જરકશી લીલી કંચુકીરે તેતો કશીને
 પહેરી છે અંગરે. તેથી કાંકણ સહીત કર ચુડલોને જડયો હેમથી
 ઝાકઝમાળરે; જડયા દશ આંગળીયે વેદ વીંઠીયોરે ગોરી આલે ધીમી
 ધીમી ચાલરે. ગોરી. સીંહ સમાન કડીલકં છે રે, પાએને પુર ઝણુકર;
 પાએ સાંકળાં કલાં સવર્યનાં તેની શોભાનો નહોં પાર. તેની,
 અનુપમ આજ આંખડીરે લીલું બંકુ કીધું છે ગાલરે, લીલું છુદ્યું છે

હુંદણું એવો બન્યો છે ઉત્તમ તાલરે એવો. જાણે ઇંદ્ર કેરી અપસરા. આવી અંત્રીસૂથી અલબેશરે આવી કહે તેની શોભા શી કહું, જેને પરણુશે માફ છેલરે, જેને.

અર્થ:—એવી રીતે સુધડેએ બારે કીમતના સોલે શણુગાર સજીને તરેહવાર રંગના અતી ઉત્તમ પોશાક પહેરી એવી શોભાયમાન બની કે જાણે ઇંદ્રના ધરની અપહરા અંત્રીસૂથી ઉતરી હોય એવી શોભાયમાન દેખાવા માંડી પછી પોતાની પ્રીય સખી દેવળદેને કહે છે કે એન તું પણ તારે ઘેરથી સોજે સણુગાર સજી મારી પાસે વહેલી આવ એટલે આપણે માણની વાટ જોઈ તપવાર રહીએ એવું સાંભળી દેવળદે પોતાને ઘેર જઈને સોજેસણુગાર સજી તરેહવાર બારે કીમતના પોશાક પહેરી તરત સુધડેને મોહોલે આવી એટલે દાસીને આજ્ઞા કરી કે આગલી બારી આગળ બે જડીત ખુરશી નાખ એવો હુકમ થતાં દાસીએ ખુરશી બારી આગળ મુકી એટલે સુધડે દેએ પોતાના કાચના કપાટમાંથી અતી ઉત્તમ જસરાઈ ગુલાબના અત્તરની શીશી કહાડી તેમાંથી અત્તર લઈને પોતાના પોશાક ઉપર તથા દેવળદેના પોશાક ઉપર છાંટીને શીશી પાછી મુકીતે બેડે સખીયો બારી આગળ આવીને ખુરશી ઉપર છે બેસી ગજરામાણની તારીફ કરી વાત કરે એટલે માણ પણ પોતાના બરબરીતો પોશાક પહેરી તે ઉપર ગુલાબ મોગરો ચંબેલી જાંઘ જુધ અને ફેવડો વગેરે બારે કીમતનાં અત્તરો પોશાક પર જુદે જુદે ઠેકાણે છાંટી ઘોડાને તરેહવાર ચાલથી નચાવતા સુધડેના મોહોલ નજીક આવ્યા એટલે બેડે સખીયો નીચે ઉતરીને તેમને મોહોલું માન આપી ઉપર તેડી લાવીને એક બારે કીમતી જડીવત્ર ફાય ઉપર બેસાડીને તેમને સોપારીનું મસાલાદાર બીડું આપી નાના પ્રકારના વીનોદની વાતો કરીને રસોમા પાસે અનકુટના જેવી તરેહવાર રસોષ

તપ્ત્યાર કરાવી હતી. તે માફજને સુવર્ણના પાટલા ઉપર બેસારી તેમની રૂપી પ્રમાણે તૃપ્ત કરી જમાડીને ઠંડુ જળપાન કરાવીને પાનનાં બીડાં આપ્યાં તે ખાધને માફજ કહે છે અહો પ્રીયા તો આજે મને ભાવ સહીત જે જે માન આપ્યું છે તે જોઈ હું ઘણો પ્રસન્ન છું તેમ તારૂં રૂપ અને ગુણ જોઈ મોહીત છું. એવું કહેતા ઘણી જાતના અત્તરની ખુશબો આવી તે જોઈ સુઘડે પુછે છે કે હે નાથજી અમે એક બે જાતનાં અત્તર વાપર્યાં છે, પણ તમારી પાસે ઘણી જાતનાં અત્તરોની જુદી જુદી ખુશબો આવે છે તેથી માફ મંગળ તર થઈ ગયું છે એમ કહી બે હાથ જોડી વીનંતી કરી કહે છે કે હે પ્રાણ નાથ મેં ઘણાં દીવસથી આપની સુકીર્તી સાંભળી છે તે દીવસથી મનથી તમને વરી ચુકી છું, પણ આજે તનથી વરો તો ઉપકાર થશે. એવો ઉત્તર મળતા કાંઈ ન જાણે વીવાહની સામગ્રી મંગાવી ગોરને બોલાવીને ગણેશ પાટ બેસાડયા એટલે દેવસદે કહે છે હે પ્રીય સખી તારે ને મારે ન્હાનપણની પ્રીતી છે તેથી મારી પ્રકૃતિની તને સર્વે ખબર છે માટે હે બેન માફજ ઉપર માફ પણ મન બહુ મોહીત થયું છે તેથી હું પણ એમને પરણીશ તો આપણુ સદા સંતોષ પામી સંજોગે રહીશું. વળી તમારીને પ્રાણપતીના સદાય આરાધા પાળીશ તે સાંભળી સુઘડેને બહુ દયા આવી તેથી વાત કશુલ સખીને બેઠે સખી પ્રેમ સહીત ગોરની સાક્ષીએ માફજને વરી મંગળ ફેરા ફરી ગોરને દક્ષણ આપી રાજી કરીને કહે છે કે ગોર દેવ આ વાત કાંઈને કરશે નહીં હો. ગોર કહે સાઈ બાઈ એમ કહી ગોર પોતાને ઘેર મથા એટલે નાના પ્રકારના પુણ્ય મંગાવી પતંગ ફસ્તી જળી ગુંથાવીને તેમાં માફજને સુવારીને બેઠે બે પગ આપવા મંડી તે જોઈ માફજ પણ બહુ પ્રસન્ન થયા એમ હાસ્યવીનોદથી રાત્રી પુરી કરી સવાર થતાં પેહેલા માફજને

કહ્યું કે તમે ખેડ જણ સજીને તૈયાર થાઓ કેમકે હવે પછી હું એક
 પળવાર રોકનાર નથી તે સાંભળી ખેડ સખીયોએ પોત પોતાને ઘેરથી
 પોતાના વસ્ત્ર અલંકાર તમામ લઇને સુઘડેના રથમાં બે જણી ખેડી
 એટલે માણ પણુ પોતાનાં સરવે હથ્થીયાર ખાંધી ઘોડા ઉપર બેસી
 રથની આગળ થયા તે શહેરના દરવાજા આગળ ગયા એટલે દરવાને
 સુઘડેનો રથ ઓળખીને હાંકનારને પુછ્યું કે આ રથ રાજ પુત્રી
 સુઘડેનો છે તે સવારના પોહોરમાં દાસ દાસીયો વગરનો ક્યાં જાય
 છે ? એમ કહીને રથને તથા માણને અટકાવી ખીજા સીપાઇ સાથે
 રાજને ખબર કેવરાત્રી કે મહારાજ આપની પુત્રી સુઘડે રથમાં બેસી
 એક છેલ્લ પુરૂષ સાથે ગામ બહાર જાય છે એવું સાંભળી રાજયે
 પોતાના પ્રધાનને તથા લશ્કરના અમલદારોને આજ્ઞા કરીકે રથ પાછો
 વાળી મોહોલે મોકલી દઇને તે છેલ્લ પુરૂષને પકડી મારી પાસે લાવો
 એવી આજ્ઞા થતાં પ્રધાને કહ્યા પ્રમાણે કામ કરી લશ્કરના જોદ્દાઓ
 પાસે ઘેરાત્રી લીધો તે જોઇ માણએ પોતાના મનમાં વીચાર કર્યો
 કે ખાર વરસ થયાં હું ખાર નીકળ્યો છું ત્યારથી તે આજ દીન
 સુધી જગદેશ્વર મહાદેવે મારી લાજ રાખી છે તેમ આજે પણ આ
 મહા સંકટમાંથી છોડાવશે એમ વીચારી પોતે મહાદેવનું ધ્યાન ધરીને
 હીમ્મત રાખી એટલે મહાદેવ તેને શુરાતન આપ્યું એટલે પોતાની
 શીરોઇની તરવાર ધ્યાનમાંથી કાઢાડીને અનીરૂઢની જેમ ગરજના
 કરી ફરી વળ્યો તે કેટલાકને સમશેરના સપાટ લગાવ્યા કેટલાકને
 ભાલા માર્યા કેટલાકને હાથમાં ઝાલી ચીમડા જેમ પછાડ્યા એવી
 રીતે આખી સેનામાં ભંગાણ પાડ્યું તેથી જોદ્દાઓ સરવે નામવા
 માંડ્યા તે જોઇ પ્રધાને રાજને કહ્યું કે મહારાજ કોઇ અનીરૂઢ
 જેવો મહાબળવાન જોધો આવ્યો છે તે ખુબ લડાઇ કરી બધાને
 નસાડે છે તે સાંભળી રાજએ પ્રધાનને કહ્યું કે લડાઇ બંધ કરાવાને

એને મારી પાસે પકડી લાવે તે સાંભળી પ્રધાને તેને ઠંડા પાણી સમજાવીને રાજ પાસે લાવી સામેા ઉભો કર્યો એટલે તેનું રૂપ જોઇ ખુબ મોહ પામીને પુછે છે કે આપનો કયો દેશ પીતાનું નામ શું અને આપનું નામ શું તથા યુવા અવસ્થામાં શા કારણ માટે પરદેશ નીકળ્યા છે તે સરવે સત્ય કહો તે સાંભળી મારજી કહે છે કે માંડવમદના જસાળમ રાજાની અણમાનીતી દામાવંતીનો પુત્ર છું. મને સર્વ લોક ગજરા મારજી કહીને બોલાવે છે. એવું સાંભળી રાજ પ્રધાનને કહે છે અહો પ્રધાનજી જેની સુખીરતી ચોતરફ ખુબ ફેલાઇ છે તે પુરુષનું દર્શન થવું દુર્લભ છતાં તે પ્રત્યક્ષ આપણે ઘેર આવ્યા છે માટે હું સુધડદેને કન્યાદાન આપી એની સાથે પગણાવી દઉં તે સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે મહારાજ તમારો વીચાર બહુ સારો છે. હું પણ મારી લાડકડી પુત્રી દેવલદેને કન્યાદાન આપી પરણાવી દઉં તો બન્ને સખી બાળપણમા મન મીલાપી છે તેથી એક સ્થાને રહી સુખી થશે. એવો નીશ્ચય કરીને એક મોહોટો સુશોભીત માંડવો બાંધી રૂડું મહુરત જોવરાની રાજ પ્રધાન બેઠે જણાવે શાસ્ત્ર વીધી પ્રમાણે કન્યાદાન આપના માંડવાં તે સમયે સર્વ સાહેલીયો મળી મધુરે સ્વરે ગીત ગાય છે.

દુહા—સહીયર મળી સહુ સાથમારે, તેનો હરખીને ગુણ ગાયરે. તે તોં ચોરી બાંધી છે સુંદર ચોકમાં. ત્યાંનો શુભ મંમળ વરતાયરે, ત્યાં તોં ચાર મંમળ ફેરા ફેરવે, તેનો હરખે છે સરવે જાનરે; તેતોં હસ્તી ઘોડા રથને પાલખી, હીરા મોતીનાં આખ્યાં દાનરે; હીરાં પરણી ઉઠ્યાં બહુ પ્રીતથીરે, તેને આનંદ અંગનમાયરે; તેને સુધડદે દેવજદે બે રાણીયો તેતો જોઇને રાજ બહુ થાયરે; તેતોં સખીયો સહુ આશીશ દીએરે, તમને પ્રસન્ન થયા મહાદેવરે; તમને તેથી મન-વાંછીત વર આપીયો, સદા કરજો સ્વામીની સેવરે. સદા માયા તે

અમપર રાખજેરે, મારી માયાળુ બન્ને બેનરે; મારીં પાછાં મહીયર
વેહેલાં આવજો તમે સાંભળશો દીનરે; તમે,

એ પ્રકારે રાજ્યએ તથા પ્રધાને પોત પોતાની પુત્રી શાસ્ત્રની
વીધી પ્રમાણે પરહાળીવસ્ત્ર, હીરા જડીત સુવર્ણના અલંકારો મોતીનો હાર
રોકડી સોના મોહોરો અથ ગજરથ પાલખી દાસ દાસીઓ વગેરે ધણો
માલ આપી ખુબ મંતુષ્ટ કર્યા તે સમયે સરવે સાહેલીયોયે મળી ગીત
ગાઈને આશીરવાદ દીધો તે સમયે દેવ તાસાં નોખત શરણાધ બેર ભુંગળ
વગેરે નાના પ્રકારનાં વાજાંત્ર વાગ્યાં તેથી નગરના સરવે લોક જોઈને ખુબ
રાજ થયા આખા શહેરમાં નોતરાં દેવરાવી અતી હિતમ તરેહવાર રસોઈ
કરાવી સર્વ સંતુષ્ટ કરી જે જેને ઘટે તેવા પોશાકોનાં ઇનામ આપ્યાં સર્વ
યાચકોને રાજ્યએ તથા માણ્યે બહુ દાન આપ્યાં એ રીતે લમનું
સર્વ કામ પત્યા પછી માણ્યે પોતાના બેહિ શસરા પાસે સ્વદેહ
જવાની આજ્ઞા માગી એટલે સર્વ સાથ એકઠો થયો ત્યાં રાજરાણાને
પ્રધાન તથા તેની સ્ત્રી વગેરેએ પોતાની પુત્રીને બહુ શીખામણુ દીધી
વળી નીકળતી વખતે બન્નેની માતાએ તરેહવાર વસ્ત્ર અલંકાર
આપ્યા પછી જે માણ્યે આપેલા સેરકો હતા તેને હથીયાર બંધાવી
સર્વ સાથ મળી ગાજતે વાજતે વીદાય કરી સજી સજીને ઘેર ગયા
તે બાદ માણ્યે કુચ કામ કરી ટેલેક દીવસે પુલાંદેને નગર આવ્યા
તેની રાજ્યને ખપર પડતાં બહુ માન આપી સામંત્યું કરી મોહોલમાં
લાવી સર્વને સંતુષ્ટ કરી બોજન કરાવ્યું એ રીતે બે દીવસ પડ્યાગત
કરી સુધડેના પીતા કરતાં બધો વાતે બમણો વીવેક કરી બતાવ્યો
પછી સર્વ સાથ તૈયારી કરી ગાજતે વાજતે વીદાય કરવા તે કુચ
મુકામ કરતા અત્યા બળ છે. તે દીવસે રાણી ચંપાદે પોતાના મનમાં
વીચાર કરે છે કે મારો સ્વામી ગજરામાણ્યે મને સત્ય વચન
આપી બાર વરસનેા વાયદો કરી આ વનમાં મહાદેવને બોળે મુકી ગયા

છે તેને આજે બરોબર બાર વરસ પુરાં થયાં છે તો પણ હજુ સુધી
 તે આવ્યા નથી તેથી હવે પછી મારા મનને ધીરજ રહેવાની નથી.
 માટે આ વડના ઝાડ ઉપર ચડીને જોઈને તે તે દુરથી નજરે પડે તો
 બહુ સાફ થાય એમ વીચારી તરત ઝાડ ઉપર ચડીને જોયું તો બહુ
 દુરથી એક મોહોટું લશ્કર ચાલ્યું આવે છે તે જોઈને પોતાના
 જીવને હીમ્મત આવી કે લશ્કરમાં મારો સ્વામી હોય તો આજે
 અત્યંત આનંદ થશે એમ ધારે છે એટલે તે વનનાં પક્ષીઓ બુદ્ધે
 બુદ્ધે સ્વરે એક પછી બીજું બોલી સારા શુકન આપે છે એટલે તો
 ખરેખર માણ પોતાના ઘોડા ઉપર બેસી નાના પ્રકારની ચાલથી
 નચાવતા નચાવતા નજીક આવ્યા એટલે ચંપાદે ઝાળખતાં તરત
 હેડી ઉતરીને માણ પાસે આવી પુછે છે કે હે સત્ય વચની સ્વામી-
 નાથ ! આપ વરજના જેવો ભરજરીનો પોશાક પેરી આવ્યા છો
 તે આનંદની વાત છે પણ મહારાજ આપ શરીરે તો કુશળ આનં-
 દમાં છો. તે સાંભળી માણ કહે છે અહો મારી પરમ પ્રીયા પટ-
 રાણી ! હું જગદેશ્વર મહાદેવજીના પ્રતાપથી ને તમારા આશીરવાદથી
 તમારો મારો વીયોગ રહ્યો તે દીવસથી તે આજ દીન સુધી કુશળ
 આનંદમાં છું તેમ તમોએ શુકન કહ્યા તે પ્રમાણે બીજી ત્રણ રાણીઓ
 પરણીને સાથે લાવ્યો છું, ને તે ત્રણેના પીતાએ મને કન્યાદાનમાં
 હીરા જડીત સુવર્ણના અલંકારો તથા સુંદર વસ્ત્રો અને શાસ્ત્ર બંધ
 શુરા ચોદાઓની સેના તથા હસ્તી ઘોડા રથ પાલખીઓ ઉંટ વગેરે
 બધું વીવેક અને પ્રીતી સહીત આપ્યું છે. તે સાંભળી ચંપાદે બહુ
 પ્રસન્ન થઈ, પછી માણને સર્વ સેના સહીત ડેરા તંબુ તાણી તે જ
 હામે વીરામ લેવા રહ્યા ત્યાં માણને સેવકો પાસે પુષ્પ બીલી વગેરે
 મંગાવી પોતે નાહીને ધોએમાં પવીત્ર વસ્ત્ર પહેરીને મહાદેવજીની
 પૂજા કરી ચંદન અક્ષત બીલી પુષ્પ અખીલ શુભાલ વગેરે ચઢાવી

ધુપ નહવેદ આરતી વજેરે કરી મંત્ર પુષ્પાંજલી કરી આરે રાણીયોને
 દર્શન કરવાની આજ્ઞા આપી એટલે તે આરે જણાવ્યો એકડી મળી
 દર્શન કરી તંબુમાં આવી તે પાંછી ખીજા લાવીક જતો દરશન કરી
 પોત પોતાને સ્થાનકે આવી રસોઇ બનાવી જમ્યાં રાજા રાણી પણ
 પોતાના તંબુમાં થાળો મંગાવી ભોજન કરી પાન સોપારીનાં ખીઝં
 આઇ આરે રાણીએયે વીવેક સહીત વ્યવસ્થા પ્રમાણે વાતો કરી પર-
 સપર પ્રીતી બાંધી તે જોઇ માફજ બહુ ખુશી થયા પછી તે જ ઠે-
 કાણે રાત્રી નીરગમન કરી મોટે પરોડીયે ઉડી કુચ કરી લાખી મજલ
 કરી ચંપાદેને નગર ગયા તેની રાજાને ખબર પડતાં મોટી ધામધુમથી
 સામંતયું લઇ પોતાના મોહોલમાં તેડી લાવ્યા ત્યાં ખુબ માન આપી
 ભોજન કરાવ્યું તે પછી સર્વને જમાડયા એ રીતે પાંચ દીવસ પડ-
 જાગત રાખ્યાં તે દરમ્યાનમાં માફજની સાસુને સસરાયે માફજને
 બાર વરસની મુમાફજીના સર્વ વર્તમાન પુછ્યા તેની તીગત સહીત
 હિત આપ્યો તેથી તેમના મનનું મમાધાન થયુ તે બાદ છેલ્લે દીવસે
 સર્વના કરતા મોઢા મુઢના વચ્ચે અલંકારો પોતાની પુત્રી તથા જમા-
 ઇને આપી સંતુષ્ટ કરી ખીજા ત્રણ રાણીયોને પણ પોશાકને અલંકાર
 આપ્યા તે પછી દાસીઓને હથીયાર બંધ લશ્કર સર્વના કરતા વિશેષ
 આપી ખુબ પ્રસન્ન કરી રવાને કર્યા તે કુચ કામ કરી થોડે દીવસે
 માંડવમઢ નજીક આવ્યા તેની રાજસેવકોને ખબર પડતાં દુરથી જોઇ
 તરત રાજા જસાવજીને જઈને કહ્યું કે મહારાજ આપણા
 શહેર નજીક કોઇ મોટો બળવાન રાજા પુછકળ લશ્કર લઇ
 આવે છે તેની મને ખબર પડતાં તમને કેવો આવ્યો
 હું. તે સાંભળી રાજાએ પોતાના કુલસંગ વજીરને કહ્યું કે હવે વજીર,
 આપણા શહેર નજીક કોઇ મહા બળવાન રાજા બહુ લશ્કર લઇ
 આવે છે તે મુદ્દ કરી આપણું રાજા લેશે તો આપણે કેમ રીથું.

એ બળવાન સાથે આપણું કશું જોર ચાલનાર નથી અરે પ્રધાન જો
આ વખતે મારો શુરવીર પુત્ર ગજરામાર હોત તો તે સામુ યુદ્ધ ક-
રીને મારૂં રાજ રાખત અરેરે હું કેવો મુખ જે મહા પરાક્રમી પુત્રને
વીના અપગ્રાધે વનવાસ કહાડ્યો છે તે દીવસથી તે આજ દીન સુધી
કેટલીક વાતનું જેજો નુકશાન થયું છે તે સરવે તમારા ધ્યાનમાં છે.
અરેરે તે દીવસથી મન ધણું ઉદાસ રહે છે. નારી ઉપર નીશ્ચય
મહાદેવજીનો કોપ થયો માટે હું અપરાધી ક્ષમા માગી વીનંતી કરું
હું કે હે જગદેશ્વર મહાદેવ મારા અપાર દુર્ગુણ સામું ન જોતાં ત-
મારી વડાઇને બોળાપણુ સામું ન જોષ હવે મારા ગજરામારજીને
મેળવશો તો તેની ઉપર હું બપોર વીતી રાખીશ. એવી રીતે પ્રધાન
પાસે વાતો કરે છે એટલે બીજા પાંચ સેવકો ધણી તાકીદથી દોડતા
આવીને રાજને કહે છે કે મહારાજ તમે જરાયે ચીંતા કરશો નહીં
એ તો આપનો પુત્ર ગજરામારજી પધારે છે. એવું સાંભળી રાજના
મનમાં જેવો આનંદ થયો તેવો આનંદ કોઇ દીવસ થયો નહોતો માટે
પ્રધાનને હુકમ કરી પોતાની સર્વ સેના તથા નગરાં નીશ્ચાન નોખત
શરણાધારે ભેર ભુમળ વગેરે વાજીત સહીત સર્વ તૈયાર કરી ગાજતે
વાજતે સામઘયુ લઇ મારજી પાસે આવ્યા તે સમયે તેણે પોતાનો
તીર્થંડપી પીતા જાણી પ્રેમ પૂર્વક પ્રણામ ત્યાં પછી પરસ્પર કુશળ
સમાચાર પુછી ગાજતે વાજતે મોટી ધામધુમથી દરબાર આગળ
આવ્યા; ત્યાં રાજ રાણીયોને તથા પ્રધાનને અને નગરશેઠને સાથે
લઇ શેઠ સાહુકારોએ સેના રૂપાના કુલથી વધાવી ગુલાબ ચંબેલી
મોગરાના પુલથી વધાવ્યા પછી દરબારમાં લાવી કચેરી ભરી ત્યાં
પુરવાસી જનોને રાજ રીતે જુહાર કરી કુશળ વર્તમાન પુછ્યા,
પછી રાજએ જોશીને પુછ્યું કે મહારાજ ગજરામારજીને રાજમાં બી-
શેક કરવાનું મહુરત જુવો તે સાંભળી જોશીયે દીપણું જોઈ કશું કે

મહારાજ આજે કુંભરાશીનો ચંદ્રમા ત્રાંપાને પાચે ને વળી અમૃત
 યોધડીયુને અમૃત સીઢી યોગ છે તેથી શત સંવત્સર સુધી મનવાંછીત
 ફળ ભોગવશે એવું સાંભળી પંડીતોને આગ્રા કરી શાસ્ત્ર વીધી પ્રમાણે
 રાજ્યાભીષેક કર્યો તે વેળા નાના પ્રકારનાં વાજાંત્ર વગડાવ્યાં સર્વ
 કર્મ પુરૂ થયા પછી બ્રાહ્મણોએ આશીરવાદ દીધો કે હે મહારાજ
 તમારો પુત્ર દેવપીત ને મનુષ્ય સર્વને સંતુષ્ટ કરશે. એ અમારો
 આશીરવાદ રાજ્યએ તથાસ્તુ કહી તે બ્રાહ્મણોને તથા બીજા સર્વ
 માથકોને પોતપોતાની યોગ્યતા પ્રમાણે દાન આપ્યાં, તે પછી
 સભાસદો સરવેને પાન સોપારીને કુંડના તોરા આપ્યા અને ગુલાબ-
 જળ છાંટી જસોળમ કહે છે હે પરમ પ્રીય પ્રજાજનો, આજે તમે
 અતી શ્રમ લાઠ મને ને માફજીને બહુ માન આપ્યું તેનો ઉપકાર
 માનું છું એમ કહી કચેરી બરખાસ કરી તે પછી માફજી પોતાની
 મા, દામાવંતીને તથા અપરમાને પગે ઢાગ્યો એટલે તેમણે આશી-
 રવાદ દીધો જસાજમે દામાવંતીને પટરાણી કરી તે બીજી માને
 પ્રસન્ન થઈ કષુલ કર્યું એટલે તેમના લગ્નમણા પુત્રો ગત થયા બાદ
 સાતેને સારા પુત્રો આવ્યા તેથી સરવે સંપીને ચાલી માફજીએ રામ
 રાજ જેવી નીની ચલાવતી તેથી સર્વ પ્રજાને આનંદ થયો.

સમાપ્ત.

જનસમાજમાં ખાસ વખણાયેલી

નવલકથાઓ.

ગુર્જરી-મુંબાઈની શેઠાણી સચિત્ર	૨-૦-૦
મિલન-મ દિર (સચિત્ર)	૨-૮-૦
કુમુદકુમારી (સચિત્ર)	૩-૦-૦
રતિમુંદરી (સચિત્ર)	૨-૮-૦
રત્નગદની રાણા (સચિત્ર)	૩-૦-૦
સરોજમુંદરી-મુધરેણા જમાનો	૨-૮-૦
જાંબોની રંગભૂમિ	૨-૮-૦
સ સાર રોજ જ ભાગ ૧ થી ૩	
દરેક ભાગની	૨-૦-૦
વસંત વિહાર (ગઝલોનો ખંડાર)	૨-૮-૦
કર્મ-બંધન થાને વિરવાની કમચા	૧-૮-૦
ભામિની કે ભૈરવી ?	૨-૮-૦
વિધિનું વિગન (સચિત્ર)	૨ ૮-૦
કુદન અને કુતુમ ભાગ ૧ થી ૮	
દરેક ભાગની	૧-૪-૦
સરસ્વતી (સામાજિક નવલ)	૧-૪-૦
વનવાસિની (ઐતિહાસિક)	૨ ૦-૦
કુતુમલતા	૧-૮-૦
મહમ કે મધુરી	૨-૦-૦
કુતુમકુમાર	૧-૮-૦
માનવ શયતાન	૨-૦-૦
પ્રેમપિજર કે ખુની ખજર	૨-૦-૦
સન્મિત્ર કે શયતાન	૧-૦-૦

કર્મ-બંધન

ચાને

વિધવાની કર્મકથા.

આ પુરતમાં વિધવા ભગિનીઓ સાટે વૈધવ્ય વત-બ્રહ્મચર્ય સાધના અને ધાર્મિક વિષયો સાથે નારી જીવનનું અતુલનીય રહસ્ય દર્શાવવામાં આવેલું છે. ઉપરાત, કર્મકથા, પુનર્જન્મ, આલોક તેમજ ખરલોકનાં મનન કરવા યોગ્ય નત્વેના કશ્ચુજનક ચિતાર આલેખી પુનર્જન્મના કર્મ-બંધનથી વિમુક્ત નહિ થતાં મનુષ્યને પોતાનાં સારાં નરમાં કર્મોથી આ જન્મમાં શું શું સહન કરવું પડે છે. સ્વામી સંવામાંથી વર્ણિત ચનાર સ્ત્રીની કેવી અરોગતિ થાય છે. આધુનિક શિક્ષા પ્રાપ્ત કરી માત્ર આ લોકમાંજ મનુષ્ય જીવનની પૂર્ણાકૃતિ થાય છે, એમ માનનાર કાન્તિલાલ જેવા નવ યુવકની કેવી શોચનીય રિયલિ થાય છે. હિન્દુ સંસ્કારમાં એક અનાથ વિધવાને કેટલું કેટલું કષ્ટ પડે એ-સાત્ત્વિક પ્રેમ મનુષ્યના હૃદયને એક યોગ્ય પ્રાપ્તિ કેવી રીતે આકર્ષે છે-કન્યાદિ અનેક વિષયોના કશ્ચુજનક ચિતાર પત્યર જેવા હૃદયને પણ પિંગળાવી નાંખ્યા સિવાય રહેશે નહિ. વિધવા કિશોરીની હૃદય બેઠક કર્મકથા અને સાત્ત્વિક વિષયોનું અવલોકન કરતાં મતાં તમે એમજ બોલી ઉઠશો કે, અઘાપિ પરંતુ આવી નવલકથા અમે ગ્રિહકલ્યાણીય નથી. કીમત માત્ર રૂ. ૧-૮-૦

સોલ્ડ એજન્ટ

હરગોવિનદાસ હરજીવનદાસ બુકસેલર.

૩૦૪૫, પાલીકાર નાકા-અમદાવાદ.

